
CORN: HENR: Á ROY. MEDICINÆ DOCTOR.

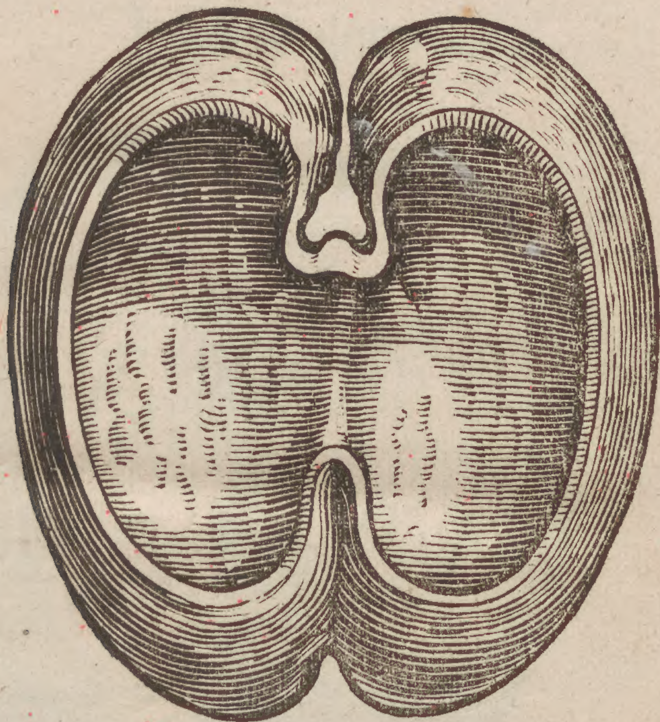
Litteratuur over
Nux Medica seu
Lodoicea Sechellarum Labill.
Ann. de sciences d'Hist. nat. Paris 9. 140 [illegible]
Revue Brittannique No. 10
October 1852 p. 473 sub
titulo l'Arbre de Salomon.

Garcia ab Horto, Aromatum
et S. [?] Antw. 1574. p. 112. Coccus
de Maldiva. Editio 1579 p. 106
Zie de uitvoerige Opgaaf bij
Kunth Enum: plant. 3 pag. 225.

AVGERII CLVTII M. D.

Opuſcula duo ſingularia.

I. DE NUCE MEDICA.

II. de HEMEROBIO ſive EPHEMERO

Inſecto, & Majali Verme.

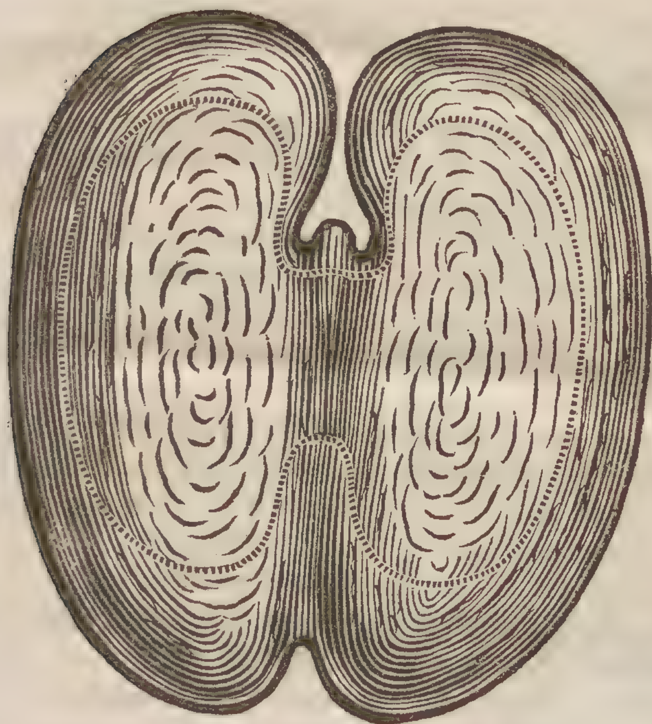
AMSTERODAMI, *Typis* Jacobi Charpentier. ANNO 1634.

AVGERII CLVTII

DE

COCCO MALDIVENSI.

I. Opuſculum.

In quo

MEDICI, PHYSICI, HISTORICI, POLITICI, CRITICI, exercitium ſuum invenient.

PROSOPOPOEIA
COCCI MEDICI.
De Amplissin. D.D. quibus Opusculum I. inscribitur benemeritis.

SCAZON.

QUis expedivit CLUTIO meum sensum,
Præstantiam, Jubar, decusque primorem
Inter medentium gregem, imperans Fato?
Quis expedivit CLUTIO meas vires,
Opusculorum CLUTIO fabro, & limæ?
Qui me volumine, & fruges meas longis
Debebat ob meritum fudisse pandectis.
Ut ut brevis præclara signa progressus
Mei daturus CLUTIUS, meus scriptor.
Medicaminum qui simplices & immistas
Vires, modumque mistionis enarrat.
REALIUS primum attulisse cæmentum,
Solersque materiem aptam SPECCIUS structor,
Favoniumque blandè afflare CONRADUS
Dignatus est, ut Apollini sacer fiam.
Trium-viris porrò his dicatus exibo.
Coccus triumphans jamjam triplici umbone.
Fulsêre verè candidi mihi soles!
Factum ô bonum, jam consuletur ægrotis
Majore curâ, & prosperiore successu.

Autor P.

In laudem Opusculi
D. AVGERII CLVTII.
D. JOSEPHUS BUOENO LUSITANUS.

Peritissimorum Virorum est abditas rerum causas, earumque virtutes eximias speculari. Quamvis autem de jam inventis veterum discursus auctoritatesque multi faciendas censeamus, veluti Platonem *de se benemeritum Præceptorem* Aristoteles *extollebat, nosque* Aristotelem *celebri cultu veneramur, ob mirabilia ipsius scripta & de divinâ auscultatione exquisitum opusculum, novissimo tamen hoc tempore navigationes novæ, nova experimenta, novi (si dicere licet) orbes suis delitiis & utilitatibus mundum exornant, & humanæ Naturæ languoribus medentur. Vt sero parta eodem jure donanda videantur, quo antiquitus inventa. Orientalis India grandia pandit, & ferè miracula ostendit. Animalia nimirum fortissima, Rhinocerotes superbos, prudentesque Elephantes, Bezaarticos lapides mirabiles, caprarum virtutes, Smaragdorum margaritarumque copiosam multitudinem, Hystricis sudoriferos lapides, summi emolumenti in pestilentibus & malignis febribus; Rubicundorum Rubinorum sobolem, umbrante luculo tectam. Hîc Adamantorum progenies, & serenissimis roridi cæli guttulis margaritæ proveniunt. Quælibet minima sylva Pomiferos habet ramos, qui levi Zephyro adolescentes augentur. Sed quid ad unguem persequi laboro? Impossibile fore existimo herbarum, plantarumque varietates referre, postquam ita parens Natura lascivire visa est in earum virtute & coloribus; ut rectè sacro Carmine canamus. Perfecta opera Domini; non possumus eis quicquam addere nec auferre. Omnia hæc imperante cælo ex ejusdem fæcunditate, aërisque & aquæ amœnitate provenire certò scimus. Harundines hîc in magnam crescere altitudinem experimur, hominesque ferè nullas pati ægritudines, nunquam dentium dolores, quorum superfluos humores solis radii absumunt, longævæ vitæ homines sunt. Si enim fide dignissimis Lusitanorum historiis credimus, devastatâ*

Civitate DIU, *fuit ad Proregem delatus homo trecentorum annorum ætate, qui omnia ipsius patriæ abdita, præsentia & præterita Proregi denunciavit. Et ut summatim dicam, miracula prodit hic Divinus Opifex, & ne relictis fontibus rivos insectari videar, confirmat sententiam meam sacra Pagina, Gen. cap. 2. Plantavit quoque Dominus Deus hortum in Eden ab Orienti: hîc odoriferum Cinnamomum, fragrans Moscus, Calamus aromaticus, lignum Aloës ex Taprobanâ de quo scripsit Regius Vates Psalmo 44. Dilexisti Iustitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus oleo lætitiæ præ consortibus, Myrrham, lignum Aloës, & Cassiam redolent vestimenta tua. (non Aloes ut malè aliqui vertunt. Nam Aloës succus herbæ est non lignum) Parvi rivuli, qui in regione nostra sordidi & fætidi sunt, ob cæli clementiam & benignitatem delectabiles hîc reperiuntur, in quibus redolens capitur unguis, quam summus opifex in odorem suavissimum sibi elegit, ut constat Exodi cap. 30. versu 34. Et facies ipsum suffimentum aromatum &c. qua propter in admiratione͂ rapimur, ubi Nucis nostræ Medicæ seu Cocci Maldivensis Magnalia procreantur, cujus virtutes eximiæ sunt, eáque de causa ab omnibus Hispaniæ Lusitaniæque Principibus desideratæ magnifico pretio venundantur. Medullæ albæ istius Nucis elapsis jam plus minus quinquaginta annis egomet ipse in Aula nobilium periculum feci. Omnium verò longè in similium rerum arcanis sapientissimo D.* Augerio Clutio *credimus; ejus veram Historiam virtutesqne consequemur, quibus possimus morbis mederi. Maneat Lucubrationum istarum perennis Fama, gratum omnium applausu, delectabileque opusculum; & generosa Germanorum cohors tibi gratias aget. Invidorum colluviem ne timeas, sitiant & delitescant in umbra, & veluti scripsit Poëta* Seneca, *stet lusus vacuo gutture Tantalus. Accipiat verò Patria hæc magna quæ magna offert celebris Clarissimusque Doctor, & perennis artis nostræ honor.* Te decus atque suum dicet Germania clarum,
Nam majestatis summæ penetralia rimans,
Abdita, Germanis patefacta industrius offers.

EPI-

EPIGRAMMA,

In Librum

Clarissimi atque Excellentissimi MEDICI

D. AVGERII CLVTII Botanici insigniter experti.

USibus humanis ut res est quælibet apta
Conveniens pretium ponitur inde rei.
Ex Nuce Maldiva quas dotes terra refundat
Eximiâ CLUTII dirigit arte liber.
Hæc erit in pretio, Pindique augebit honorem,
Inter Apollineas dum numeratur opes.
Ad Stygias idem jubet ablegarier undas
Infausto celebrem nomine Hemerobium,
Quippe venenatis effectibus insidiosus
Pestifer humanis usibus esse solet.
Quantus honos debetur ei, damnosa probatis
Distent invictâ qui ratione docet.

Amicitiæ causâ fecit
NICOLAUS FONTANUS, Med.

Ad AVGERII CLVTII Nucem Medicam.

EPIGRAMMA.

EX auro Chymicus, Divinis ex Nuce morbis
Invenit Antidotum CLUTIUS, *ergo pares.*
Promittit Chymicus, ſed præſtat CLUTIUS *: impar*
Hinc laus, hinc vobis convenit impar honos.

IOH. ANTONIDES vander LINDEN, Med.

AD AVTOREM.

ABdita quæ latuit Batavis Nucis intima virtus
Arguitur CLUTI dexteritate tuâ.
Multa de HEMEROBIO priſci dubioſa dedêre,
Ambiguum ſcriptis tollitur omne tuis.
Ut varios ægris poſſis expellere morbos
Sudaſti, tibi laus, hinc tibi fama redit.

In *Orphea* primi & *Charonta* ſecundi Opuſculi.

IAM *Coccum Medicum*, melicum *Orphea* jure probabo,
Qui ægrorum revocat millia ab interitu.
At vos deteſter, quêis tanto in honore *Charontis*
Majale inſectum, nomine *Hemerobii.*

Obſervantiæ ergo colendo ſuo Patrono P.
I. a GROL, *Med. D.*

Ad Cl. & Doctiſſim. Virum D. AUGERIUM CLUTIUM, avunculum colendum.

FErtilis illorum ſeges eſt qui plurima fundunt,
Sed qui ritè queat ſcribere, rarus adeſt.
Vnus es in paucis, cui ne trivialia pandas,
Ipſe ſuum lætus ceſſit APOLLO *melos.*

MATHEUS SPRANGER.

INDEX

INDEX CAPITVM
Et Memorabilium.

Opusculi I.

DE NVCE MEDICA.

Caput I.

Caput II.

INDEX.

CAPUT III.

CAPUT IV.

CAPVT V.

Varia

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

CAPUT IX.

CAPUT X.

Non

Caput XI.

ex quo calceamenta formantur.
Cortex fibris quibusdam variè distinctis præditus est.
Cortex seu integumentum internum crassiorum partium ignavè subastringit.
Cortex non se colligit inter mandendum, sed per universam linguam se spargit.
Germinis Historia Cl. Realii *Aphorismis digesta est, sed scholiis Autoris dilucidata.*
Autor ad usum omnia, non ostentationem producit.
An Mald. Nuci *corticosum aut villosum integumentum extrinsecum sit? incertum.*
Autor aliis scribendi libertatem non invidet, qui meliora edoctus sua revocare paratus est.
Varietatem N. *Indicæ vulgaris in Lapilles conversarum* D. Samuel Blommert *ostendere spondet.*

Caput XII.

Historiæ ex quibus observationes & experientiæ Autoris derivantur.
Autor à Collegis *rogatus Garçiæ experimentis peculiaria sua adjungit.*
Quæ potestas præsidii sit, qui utendi modus & tempus.
Ægrorum quorum Autor mentionem facit bona pars superest, unde fides mutuanda.
Kriteria *duo* Experientia *& Ratio. Quibus* Aristoteles *&* Galenus *innituntur.*
Historiæ ægrorum apud quos nulla humorum præparatio, evacuatio, aut venesectio locum habuit.
Historiæ ægr. quibus venasecta & alvus purgata.
Vomitus à veneno causatus non reprimendus.
Vomiturientibus frustra N. *Med. usus obtruditur.*
Autor tepidum, ol. Amygd. Lac, vinum propinare solet.
Si primus usus inefficax est, repetitur secundus, parum mutatis præcedentibus.
Dommodo in dosi non peccetur, sexus, ætatis, aut virium parva ratio habenda.
Dosis à ʒ ß ad ℥ j aut ℈ iiij. *circumscribitur.*
Lucas a Salingen *post devoratum jecur piscis Aselli fœtore fauces suas infestari sensit, qui solo pectore ad displosionis usque periculum intumuerat.*
Idem animo pænè deficiebat, pulsu variè agitato, thorax solus Systoles & diastoles mortem motu minaatur.
Æger rasura Corticis interni pendere ʒ ß è vino Hispanico extra nauseam & vomitum collocatus est.
Haustuli ex majore dosi corticis & medullæ exemplum adducitur.
Historia Tibicinis *Filiæ Amsterodam. intoxicatæ arsenico.*
Quibus sanitas reddita est citra fœdam macularum eruptionem.
Exempla sese interimere volentium Autor studio transit, ne mentione eorum facta infamia sequatur.
Multi ab assumpto Auripigmento illæsi manserant solis maculis fœdati.
Eques *& Legatus* Galliæ *anno* 1625. *colicâ passione à bile laborans penes sitim pæne inextinguibilem.*
Huic frigidâ interdictâ à medicis, hydropotam se natura declaravit.
Præmisso enemate atque aliis, Legato aqua potabilis cocta, frigidaque è Nuce *Maldivensi propinata est.*

Legatus

CAPUT XIII.

CAPUT XIV.

CAPUT XV.

Finis argumentorum & memorabilium Opusculi de Nuce Medicâ.

INDEX CAPITUM
Ac Memorabilium.

Opusculi II.
DE HEMEROBIO,
ET VERME MAJALI.

CAPUT II.

Vicinæ

CAPUT III.

Neque

CAPUT IV.

CAPUT V.

Autor ex forma & effectis cantharidum speciem esse opinatur.

In D. Scuttii Epistola de majali Verme, quod manu attingere eum non licet, ne vis medicamentosa amittatur videre est.

Aldroandus in libro de Insectis ait in Belgio & ulterius versus septentrionem Cantharidum genera quæ in frumentaceis nascuntur non reperiri.

Idem quoque ea deesse quorum ibi in Medicina usus est affirmat.

Cantharides rotundæ & violæ ab Autore dictæ apud Trajectenses in usu sunt, quarum varia species est.

Trajectensis Prov. cives aliquot ante an. 60 circiter vareno morbo laborasse dicuntur.

Causa morbi quæ.

I. Heurnius P. M. Profess. Med. Lugd. Bat. in Epistola ad H. à Bra nunquam morbi vareni mentionem à quoquam accepit.

Si cui cognitio ejus plena est, remedium quoque notum adhibeat, secus minimè.

Ternos Vermes Autor triplici figura divulgat, quæ ut varia est, ita morbus quoque dubius, & Autorum sententiæ discrepantes.

D. Schuttius Vermen hunc seu violam cantharidis congenerem esse affirmat, quare usum ejus interdicit.

Idem Vagæ Arthritidis mentionem facit, non Vareni morbi.

Ludimagister Hasseltensis insectum hoc in Transisulania quoque Rusticis familiare esse ait adversus arthritidem quandam.

Insectum manu contrectari non debet sed lento per filum transitu in fictile immitti, alioqui Balsami ex alvo fluentis portione destitueretur.

In Transisulania quoque in Ericetis reperitur circa vias publicas, & à pueris legitur ut divendant in vicinis oppidulis.

Temperamentum horum atque similium causticum est Autori.

Leonicerus in primo gradu calidum & siccum ait, post calidißimum nuncupatum, incerto judicio.

Autor in summo gradu calidum & siccum insectum affirmat.

Kilianus à dirum legendis violis in Velavia occupatur, ut ut recentes, & citra vim extinctas & fictili clausas frustra Amsterodamensibus vendere conatus est.

Idem soporem inde obortum concußionibus & alloquiis averti suasit, alioqui noxius esset.

Carmen Autoris quo historiolas claudit.

CAPUT VI.

Aristoteles binis in locis ephemeri mentionem facit.

Aldroandus unius Diei animalculum ignorat.

Idem cum Aristotele quatuor pedum & totidem alarum esse ait. quod & Plinius.

Hemerobius alias Ephemerus, monemerus, diarius vocatur.

Ælianus Aristotelem citans numerum alarum & pedum non addit.

Plinii sententia de Hemerobio.

Iacobus Dalechampius Plinii verbis scholion addit.

Idem Lugd. Piscatores Hemerobium de la manne vocare affirmat.

CAPUT VII.

Volatus

CAPUT VIII.

INDEX.

Finis Hemerobii in axiomata digesti.

Nomina eorum quorum operâ in utroque opuſculo adjuti fuimus.

CL. D. *Laurentius Realius* Eques, & Senator.
Cl. D. Albertus Conradus I.V.D. Senator, Exſcabinus.
Cl. D. Iacobus Speccius, Ind. or. Generalis quondam.
Godefridus à Clermont Civis Harlemenſis Poſſeſſor geminati Cocci.
Cl. D. Nicolaus Tulpius M. D. Scabinus & Senator Amſterodamenſis. Chirurg. Prælector indefeſſus.
D. Ioſephus Buoeno M.D. Luſitanus, & Practicus apud nos celebris.
D. Nicolaus Fontanus Amſterod. D. M.
D. Iacobus Barra D. M. } Practici apud nos.
D. Iohannes à Grol D.M. } Practici apud nos.
D. Theodorus Scuttius D.M. ordinarius Amesfurti.
D. Hier. Vogellius Ecclef. Enchuſ. Vigilantiſſimus Paſtor.
D. Bontius P.M. Indicarum plantarum quarundã &c. autor
Iohannes Dortmannus quondam ab Ordinibus Groninganæ Provintiæ Hagam ad Comitia Legatus.
D. Petrus Mulerius M.D. & in Acad. Groninganâ Profeſſor.
D. Iacobus Hooft Patritius Amſterodamenſis.
Iacobus Houfnagel Pictor Cæſarius quondam.
Petrus Crachtius Acupictor, civis Schoonhovienſis.
Ioannes van Maerle jocularius Amſterodamenſis ſcyphi in India argento excepti ex Cocco Medico, poſſeſſor.
Samuel de Bendana Luſitanus Mercator, duos Antwerpiæ quondam argento munitos uſuique aptatos habet.
Iohannes Tradeſcantius Regiæ Majeſtatis Angliæ Botanicus dimidiatam nucem habet.
Georgius Nawings Mercator Amſterodamenſis.
Hermannus Martens Argentifaber ingenioſiſſimus Amſt.
Iohannes Pottius Pharmacopœus induſtrius Amesfurtius.

CATAGRAPHVS,

COCCI MALDIVENSIS,

Tavarcaré Insulanis nuncupati.

MUNERE

REGIS BANTAMENSIS

ob liberatam Civitatem & Regionem Celebri ac Magnanimo Classis Societatis Indiarum Orientalium (quæ est in Belgio.)

D. WOLFARDO HARMANS

THALASSIARCHO.

Dati & consecrati.

ANNO clↄ. Iↄ. cI.

D. GOTHOFREDO CLERMONTIO cive & mercatori Harlemensi Virospectato.

S. P.

HUmanitatis tuæ favoris illicio pertractus ad opuscula hæc pertexenda calamum accinxi. Quippe Thecæ tuæ secretis frui me passus es; in qua raræ nobilitatis supellex se exerit, Cocci præcipuè Maldiv. majestas conspicanda venit. Neque mirum tam instructa tibi scrinia florere, postquam Sororum Archithalassi P. M. natu maxima pactis nuptialibus tibi sociata est; unde tam rara Nucis Medicæ hæreditas ad sortes tuas venit, velut ex ore illius indolem Cocci & Encomia ad nostrum auditorium derivasse te fateor. Pia mehercules animi inclinatio seculo nostro prodesse velle, novo hoc & medicinæ laudibus, celebri advena. Quare antiquo ritu nomen tuum in Æsculapij Phano consecratum eo, ut meriti tui rationes cum sanitatis publicæ fructu supputari queant. Ego certè plus reliquis me tibi devinctum fateor, quod mea opera ad publicandas Cocci Maldivensis Laudes uti voluisti. Faveat autem perennitatis Autor Deus, ne opusculis nostri gratia intereat, in quibus tam larga commodorum seges ad posthumos delegatur. Quippe præter Coccum Maldivensem, etiam Aurelia seu Chrysalis ad censuram venit, quo velut parente hemerobius natalem suum auspicatur. Quod insectum, ut verbis explanatum damus, ita figura quoque repræsentare libuit; quam tibi Goltzij discipulus depictam largitus videtur, ut tua deinde manu tradux ad me veniret, ne non in omnibus me tibi debere faterer. Ego verò in reciprocum quid adducere præter laudes nequeo, donec reipsa demum gratitudo nostra defungi queat. Vive interim diu, & vale semper defæcati oris & virtutibus instructissime vir, ut beneficij tui laudes crebro intelligas, atque urnam tibi intrare cum dabitur, meriti tui hostimenum in diario divino nanciscaris. Vale Amstelodami. 23 Septembris. 1634.

T. Augerius Clutius.

Amplissimis Clarissimis

Nec non

Consultissimis Viris

D. LAVRENTIO REALIO.

Equiti, Senatori & Scabino,

Quondamque INDIARUM ORIENTALIUM *nomine Societatis (quæ est in* BELGIO*) Generali præfecto.*

Item

D. ALBERT. CONRADO BVRCH

I. V. D. Senatori & Exscabino.

INSUPER

D. IACOBO SPECCIO,

Indiarum Orientalium ejusdem Societatis nomine, Generali ac Gubernatori strenuo, nupere in patriam reduci.

Amicis Colendissimis

D. D. C.

AVGERIVS CLVTIVS. M. D.

Apud Amstelodamenses.

Opuſculum.

PRÆFATIO NVNCVPATORIA.

QVanta marinæ negotiationis efficacia ſit, etiam illi compertum habent, qui intra cineres & fauillas velut Grylli obſoleſcunt. Heroici verò impetus Viri, quibus omnis in motu vigor eſt: plus reliquis attendunt, *tam parvo lini ſemine naſci, quod orbem terrarum ultrò citroq́ portet*, ut mutua nobis Plinij verba reddamus, lib. 19. in Prologo. Quod Phari inſtar cum illuceſcit ſubventanei operis eſſe reor, longâ teſtimoniorum ſerie fidem dictis emendicare. Apud vos præſertim *Viri Clariſsimi* otioſa earum rerum agitatio eſt, quæ vobis innotuerunt.

Tanquam alpha & beta puellis.

Velifero enim curſu ingentem Oceani capacitatem emenſi præfecturam in India Orientali geſſiſtis, nihilo ſecius maris dominio ſublimes, directâ nauticæ plebis inſcitiâ. Et ſi vero tibi Clar. CONRADE marinâ expeditione Indiæ recondita peragrata non ſunt, domi tamen in deſidiam compoſitus langueſcere negaſti, poſtquam publico ſuffragio in conſeſſu eorum locum obtinuiſti, qui curis Indiæ Occidentalis ſalutarem operam impendere conſuęverunt. Ne emeritâ in Moſcoviam legatione Horologium atteratur, aut quæ tu oculorum decreto apud alterius pla-

gæ inquilinos dimenſus es. Velut tibi quoque Clariſſ. REALI ob expeditam ad Daniæ Regem legationem aliquid accumulare deſino, poſtquam omnium ore laus tua verſatur, quod fortunam acerba meditantem ad ſaniora reduxiſti. Macti eſtote *Viri Celeberrimi* hâc cœli clementiâ & natalis ſideris affulſu, quæ vos rerum experimentis fertiles eruditionis etiam proventu largo ditarunt. Iuris enim arcana non pedis apice ſed paſſu citato penetraſtis, in eloquentiæ florulentis non degeneres, quam verborum monilibus teſtatam reddere ſoletis. Vt res miraculo proxuma cenſeri non debeat, quod honorum periodo Faſtos Patriæ ornatis, in quavis coronâ dignum virtutibus ſubſellium nacti. Quæ mecum ad incudem vocare ſolitus effuſè in laudes veſtras ſubinde progermino, tacito tamen devotionis ſtimulo agitatus, quod nunc extra dentium ſepta liquidiore buccinâ incentare occæpto. Pauculas enim has membranas deſcriptione Cocci de Maldivâ prægnantes ad aram veſtram collocatas precor, ut natalis ſui auſpicia veſtri nominis tutelâ nanciſcantur. Quibus enim ſecurius hæc ſacra accredantur? qui rerum ſub Indico ſole geſtarum indagatores acerrimi eſſe ſoletis, & regionis tam immenſum evagantis, tam fæcundè luxuriare ſolitæ ſecreta pervolitaſtis; quare *Nucis noſtræ medicæ* cenſuram agere vos poſſe confido, ut Naturæ penetralia & Genij peculia in obſcuro amplius non deliteſcant. Quæ ad aſciam recenſere in hoc præloquij ambitu cum otio luctantis menda foret, poſtquam in ipſa libelli ſpatia provehi vobis datur, in quo Cocci indoles enoda-

ta

ta est; studio quantum per mei muneris necessaria licuit effusissimo, sed stylo intra cancellos mediocritatis contracto, ne verborum ostentis textui caligo nascatur, & in Suadæ fimbrijs hærens lector tessellas rerum incuriosè tractet. Si quid interim *Viri Clarissimi* humanæ imbecillitatis vitio me peccasse invenietis, ejus veniam mihi in promtu esse precor, quod salutem publicam conservatum eo, pauculis nucis nostræ amuletis, & celeberrimis advenæ offerimentis. Alia ab alijs scripta umbram mihi non faciunt, postquam in publicâ viâ incessus nulli vitio vertitur, licet gressu loripedante orbitam radat, modó rerum suarum satagens à publicâ utilitate non deficiat, quam puerorum etiam crepitaculis foveri absonũ nihil habet. Sin autẽ supercilio benigno pauculũ hoc libamẽ excipi à vobis persentiam, animũ nobis ad ampliora explicabitis, in quibus stateram sagaciorem aliquando vobis versare licebit. D. O. M. precor ut pronam ad utilia voluntatem sanitatis temperie in nobis conservet, & quę scrinijs largis apud me fermentantur tandem publico bono ebullire queant. Vos autem *Viri amplissimi & consultissimi* ad clavum Reipublicæ sedentes perpetua Alcedonia habere precor ne turbis rerum agitati in vadum impingatis, donec terrenis exempti cælestiũ possessores reddamini. Valete *Viri præstantissimi* Amici Colendissimi. Quibus ob res benè gestas & sanitatem illibatam soteria cano. Tibi vero Clarissime SPECCI ob nuperum ex Indiâ reditum pio voto gratulatum eo. Amstelodami. *Ipsis Kal. Mart.* 1634.

LECTORI. S. P.

THeo. Clutius *parens meus publicè auctoratus a$_{o}$. salutis humanæ millesimo quingentesimo nonagesimo secundo Lugduni Batavorum Horti medici præfecturam gerens, omnem lapidem movit ut Rei herbariæ avidis appetitum satiaret quod privato etiam documento in me illustravit studiosè me imbuens ijs, quæ sanitatem alienam custodire, quæque usui publico convenire solent. Sed non semper in paternis ulnis desideratæ rei copiam prosequi me voluit, postquam expeditione ad exteros factâ, jam partis additamentum fieri allaboravit. Neque unius regionis perlustratione defatigatus fui, sicut viridaria omnis generis peragravi, adminicula rei medicæ quaquà versus inquirens. Me verò ab accessu non deflexit ea quam in nobis scientiæ cupiditatem vigere videbant etiam Principes & melioris notæ Viri, in Germaniâ præsertim diffusâ, & lautitijs rerum superbâ Italiâ in quâ oculos meos hortorum delitijs pavi, atque animum sterilescere passus non sum, quin rei Botanicæ fastigium (siquod unquam) adipiscerer, Patriæ aliquando educationis meæ fœnus reddere gnavus. In Galliâ verò Monspelienses salutari voto adortus, non pauca ex locupleti simplicium penu exlatebravi, quibus Hortus publicus uberior reddi poßit. Nec defuit occasionis consensus, postquam CL. V. Richerius de Belleval Herbariæ rei & Anatomices profeßor Monspelij diuturni morbi assultu excarnificatus, ne Academiæ rebus muneris vacatione diutius obesset, me sibi Vicarium adoptavit. Strenuam vero docendi operam*

ad

ad publicum usum impendi, duobus penè annis rei botanicæ consultus & studiosorum ad polidædalam herbarum copiam Manuduca. Sed neque hoc tantum confinio studium meum detinui, qui Horti Medici Regij Monspeliensis gratiâ in Africæ remota penetravi, ut quicquid alibi novum aut minus visum naturæ beneficio pro Soli & Cæli diversitate natum esset, ad me coloniam duceret, & transferri se in Galliam & Belgium pateretur. Sed bonis conatibus sors inimica remeliginem injecit, qui ter captivus investigationis meæ pœnas luere coactus sum; Regis tamen Mauritaniæ dyplomate ter libertati redditus, sed omnibus ijs excussus quæ simplicium tessellas floridiores reddere poßint. Quare euagandi ad ulteriora appetitum tot Fortunæ minis deterritus algere paßus sum, in patriam prorâ versâ ut quiete domesticâ quicquid superesset cognitionis Medicæ foverem, & ambagibus semitarijs solidiorem scientiam concinnarem. Hîc autem in varia distractus herbarum secreta explorare restiti, ægrorum quærimonijs potiorem ætatis portionem impendens. Sed ut vices rerũ sunt, denuò ad antiquam Crambẽ reversus, ex Indiæ orientalis & occidentalis armario melioris selectus simplicia consarcinavi, quæ promiscuam utilitatem aliquando irrigare possent. Neque enim ultra vel Pauio *vel* Paludano *vel alterius generis Botanico Amicove divulganda putabam, quæ nostro sudore & ære parta servarem.*

Infælix verò ad me simplicium vectura non venit, qui forulos meos rariori proventu contessellavi; quem oculis meis subinde usurpans, etiam calamo illustriorem reddere elaboravi.

ravi. In præcursum verò Cocci mei Indici *miranda veniunt; cujus ea efficacia est ut situm domesticum amplius pati non debeat. Alexipharmaca enim omnia facultatibus innatis adæquat, ne audaciori eloquio virtutes illius extendantur. Experimentis enim apud ægros & ipsum me factis doctior sum, rarum fructus exotici genium esse, non sine piaculo domesticis umbris claudendum. Publici autem Iuris privilegia sibi vendicat ut unicuique suum promptuarium esset, tibi præsertim, benevole Lector, indagandi copia cederetur quantum in peregrini Solis Alumno boni publici inveniatur, neque te fastidiosé offerimento meo applicabis, quod caro redimere coactus sum, & bonam ex vigilijs meis partem sibi occupavit. Appretianda imprimis hoc nomine oblatio, quod Regij doni majestate apud Indos censeatur, velut Galliarum Regi nomine Societatis Indiæ Occidentalis Coccus noster argento & salutaribus gemmis adornatus à D.* Michaele Pavio *Equiti D. Marci ac D°. ab achthienhoven ad Legati munus auctorato dono datus, ipsi gerulo centum aureorum congiarium deprompsit. Tanta Regis in noviter illatam Regno suo* Nucem *animi propensio fuit, tantumque experimentis illius diffundebatur! Sed quid attinet in hoc loquendi præliminare ea congerere quæ in libello nostro amplis spatijs evagantur? huc aniditatem tuam transferre tibi copia est, & satietatem discendi pleno missu nasci non diffibeberis. Si quid tamen ad bellaria requiri videbitur, id alieno inditio expergefactus sarcire paratus sum, ne quid publico gustui ad plenum desit.*

H I-

HISTORIÆ
COCCI de MALDIVA LVSITANIS.

SEV
NUCIS MEDICÆ MALDIVENSIUM,

CAPUT PRIMUM.

Nter immenſa beneficia queîs humano generi poſtremis hiſce ſeculis divinum NUMEN affulſit, non poſtremas obtinet tot Pharmacorum ad tuendam hominum valetudinem Inventio, cum poſt animæ ſalutem humani corporis ſanitas primum locum ſibi vendicet. Quod enim ad machinarum ænearum inventum attinet, quas ſupra antiquitatem noſtra ætas gloriatur, ea ſpotius ad hominum perniciem quam ad bonum publicum comparatas dixerim. Typographia verò, quanquam conſervandis literarum monumentis imprimis idonea, nihilominus ſcribentium Kakozeliam & literatorum ineptias plerunque fouet, nec eſt etiam quod Ærithræi maris ſpolia, aut exhauſtæ Atlanthidis pallida viſcera tantoperè jactemus, cum ex mente cordatiſſimi Poëtæ fuluum metallum ſit Chalybe nocentius. Naſo Methamorphoſiôs primo.

Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat, prodit bellum, quod pugnat utroque.

Verùm enimvero Argonautarum Europæorum gloria nunquam ſatis extolli poteſt, quorum ſolertia patefactus novus

orbis

orbis tot ſeculis latitans, aperta maris clauſtra, & tot inſularum Chyliades in Indico pelago ſparſæ.

Horum enim operâ effectum eſt, ut propemodum

--- *Omnis ferat omnia tellus.*

Et pharmaca exotica eximii & rariſſimi uſus, noſtro orbi illata ſint. inter quæ, ſive raritatẽ ſpectemus, ſive pretium & æſtimationem, ſive uſum nunquam illaudatum, ſive incertitudinem originis NUX MEDICA MALDIVENSIS jure ſummo primatum obtinet. De quâ hoc libello acturus, operæ pretium me facturum exiſtimo, ſi de Inſulis apud quas reperitur, earum ſitu, latitudine & opibus pauca præfatus fuero.

Caput Secundum.

INſulæ de quibus ſermo eſt, inter inſulam Madegaſcar ſeu Sancti Laurentii & Promontorium Indiæ Commori vulgò dictum, ſitæ ſunt à continente centum & quinquaginta leucis diſtantes. Latitudo ſe extendit ab octavo gradu cis Æquatorem ad quartum trans eundem; quod maris ſpatium complectitur ducentas circiter Leucas à Borealioribus nempe ad Auſtraliores, & poteſt ejus Regni longitudo dici petita à ſeptentrione ad Auſtrum. Earundem verò Latitudo, ſi maris ſuperficiem ſpectemus, ultra triginta, aut triginta quinque Leucas non extenditur. Cenſentur numero ab Indigenis duodecies mille, (fides appellat autorem) diviſæ in Provincias tredecim, brevibus vadis ſeu auguſtis fretis vel Euripis diſtinctas. Harum ſingulæ, abruptis ſcopulis, tanquam naturali muro cinguntur, & in complures alias iterum ſubdividuntur; quaſdam cultas & luxuriantes naturæ bonis, citra hominum laborem divites, alias culturæ expertes, & ſolis volucrum cubilibus relictas. Quæ magis accedunt ad Septentrionem fæcundiores ſunt, quæ ad Auſtrum vergunt ſteriliores, & noxiorum ſeu damnatorum exilio plerumque deſtinatę. Tanta eſt cæli & ſoli bonitas ut omnium rerum copia non ſolùm ad uſum humani generis

ris verùm etiam ad luxum & delitias exuberent; quamquam fruges & Animalia Europæ nostræ illic rara aut ut nulla. Verū benigna mater Terra vel Natura bona nostra compensans Indigenis & Advenis affatim suppeditat. In harum insularum littoribus Nux hæc de qua agimus solummodò reperitur, non alibi terrarum conspicua, allabente enim maris æstu non secus ac Ambarum fuscum (Ambra grisea Medicorum filijs dicta) in littus eijcitur, nec cuiquam tollere fas est nisi statim delaturo ad Regem, vel ministros Regios, cùm

Quicquid conspicuum pulchrumque ex æquore toto est
Res Fisci est, ubicunque natat. Iuvenalis Sat. 4.

Quod est argumentum æstimationis admirandæ nucis, cum conferatur Ambaro, imo præponatur; adeo ut si quis existat repentè dives vulgò existimetur *Tavarcaré* invenisse (id huic *Nuci* in iis Insulis nomen) Nihil inter Gazam Regiam aliud majore curâ conservatur, siquidem in cohonestandis amicis Regibus, Satrapis, vel Thalassiarchis ornandis, non alio pretiosiore dono utitur harum insularum Rex.

CAPUT III.

QUemadmodum locus inventionis certus, ita origo anceps & incerta. Vulgus indigenarum ex arboribus in mari latētibus vel olim inundatione demersis, vel intra aquas in avito solo radices agentibus fructum hunc provenire autumant, non secus ac Ambra videtur esse Ramus arboris vel stipitis in bitumen induratus. Religiosiores secus existimant, in Insula siquidem *Palloys* dictâ, quærentibus abditâ, ignaris obviâ nucem hanc gigni arbitrantur, inde caducum fructum post maturitatem pelagi æstu & reciprocatione huc illuc jactatum in oras Maldivensium Insularum tandem eiici, huic Palloy proximius ut pote adjacentium. Insula hæc creditur Maldivensibus esse omnium terrarum beatissima quam

Kakodęmònis vel mali Genii invidiâ & artibus humano aſpectui ſubtrahi perſuaſum habent, quanquam nonnunquam ignaris ſeſe offerat videndam:

Fidem facit quod ſæpius tentata Regis Maldivenſis auſpiciis illibata permanſerit, & rariſſimè imo nunquam Regiis miniſtris nauticis teſte *Franciſco Pyrard de Laval* comparuerit. In appulſu quippe gravibus procellis & tempeſtatibus conflictantur, & quotquot illuc appuliſſe contigit à ſpectris & Kakodæmonibus ſpecie viſibili torqnentur & cruciantur, ut ut eſt ubicunque terrarum hæc nux naſcatur, hoc loci ſolùm reperitur, reliquis orbis partibus ignota, niſi hinc deferatur.

Caput IV.

NUx hęc nuſquam conſpicitur niſi gemina, cujus utraque pars ovalem & oblongam figuram exhibet, Quæ etſi unico obtuitu præ ſe ferat gemellos duos melones lateraliter cohærentes, nihilominus naturali vinculo uſque adeo ſunt colligatæ ut nullo pacto divelli poſſint. Nucleus ſeu medulla excreſcens in altum tegit interiora utriuſque putaminis, aſſurgens ad figuram rotundam ſeu fabaceam aut renalem, ex unâ nucum in alteram permeans, ita ut non injuriâ tota hæc nux gemina aſſimilari poſſit duabus ſcaphis, vel ſcaphæ duplici, communi onere gravatæ. Ad nuclei tutelam naturale & ingenitum munimentum Natura largita eſt tunicas quaſdam ſpecie licet inter ſe diſſimiles, non tamen à tunicis, iiſque velamentis diſcrepantes, quibus juglandes ante maturitatem extrinſecus tectas cernimus, aut ad majorem convenientiam tunicæ illi ſimiles quâ Caſtaneam marinam opertam aliquoties vidimus. Cyathus verò expolitus binis alveolis geminam quaſi formam exprimens proximè accedit ad Cymbia duo (quorum in ſacris olim uſus) lateraliter cohærentia, vel

ad

ad Sambucas (si scalas exceperis) quêis in expugnatione Syracusarum Marcellum olim usum legimus. Ad scyphi autem hujuscemodi pretium & æstimationem augendam totus nucleus seu medulla nō excernitur, verū exigua pars relinquitur accreta & adglutinata basi ipsius nucis, in duritiem ætate non absimilem ipsi cocco versa, interveniente tenui quadam cortice, seu integumento haud impare medianæ Ilicis, Quercus, aut Fagi exaridę. Conservatur autem in usum medicum internum, velut è catenulâ aureâ per artem appenditur ut liquori immergatur, in eam pręcipuè gratiam uti etiam suas in usu virtutes coacervet accumuletque. Quod si negetur & casu medulla à basi abscesserit, arte uti infra dicemus, suppletur.

Dividitur autem hac ratione nux gemina, si per intervallum illud quod lateraliter alter alteri cohæret, & iterum harum quælibet dissecetur serrâ secundum priorem aperturam ex utrâque sigillatim fieri possint duo pocula. Quod si utraque simul & semel bifariam dividatur per latus alterutrius externum principio sectionis sumto, habeantur pocula gemina bina. Cujus poculi gemini, nisi extrema Cymbiorum auro aut alio metallo conjungerentur, exiguus aut nullus in bibendo esse tusus ob periculum effusionis, verùm pyxidis vices supplere potest. Hoc autem genus scyphorum virtutes & remedia contra morbos habet plurima, quæ suis singula locis docebimus.

Expolitæ autem nucis putamen naturali quadam cælaturâ, quam ars ægrè adsequatur, sculpta & elaborata cernitur colore nigro saturato. Magnitudo huc adlatarum nucum ut & figura non à majorum melonum specie & magnitudine recedit. Perpoliri poterunt puluere lapidis Tripelæ dicti: teritur tripela subtilissimè in mortario æreo, pistilloque ferreo, affusâ frigidâ; Et ne alterationem subeat cocci putamen, laneo panno sæpiusculè liquori huic intincto, ipsi testæ affricatur. Non autem oleo, quod inferret noxam & graveolentiam.

Caput V.

QUandoquidem jam prona eſt occaſio propoſito noſtro annuens, & nucem geminam ante actis fermè abſolvimus, cujus quoque Catagraphus in rem præſentem adducitur beneficio ornatiſſimi & Honeſtiſſimi Viri Godefridi à Clermont civis Harlemenſis, & affinis ſtrenui Thalaſſiarchę Wolferdi Harmans infra memorandi, qui eam uſui domeſtico, nec non progeniei Wolferdianæ inter Ceimelia ſua, quarum non parvum habet numerum, reponit. Quare nefas duxerim ea ſilentio decoquere quæ meæ ſententiæ circa nucis valorem digerenda propoſuit.

D. Rudolphus II. Roman. Jmperator &c. qui dignitate, majeſtate, ingenio, variaque rerum omnium cognitione cæteros omnes Principes antecellebat, perceptâ nucis præſtantiâ eam quatuor millibus Florenorum in poſſeſſionem ſuam redigere conatus eſt. Sed quia Familiæ Wolferdianæ traduces alio transferri negarent, in loculamentis ſolitis ſtationem ſervavit. Quo autem modo Nucis copia Wolfardo facta ſit, tribus peragam verbis Hiſtoriam. Kalendis ipſis Ianuariis anno milleſimo ſexcenteſimo ſecundo D. Wolferdus Harmanides Archithalaſſus viſis fortuitò navigiis Luſitanorum civitatem Bantam obſidione cingentibus inter ipſum velificationis tenorem, priùs anchorâ naves infrænavit ſuas, dein laxato velis ſinu ad curſum eas pręparavit, prorâ in Luſitanorum claſſem verſâ, quos licet numerus frequens animaret, pauculis tamen manipulis Batavorum, quinque nimirum navibus, in fugam egit, everſa ad non exiguum numerum ſubſidiariarum claſſe: Ita Civitati & Regno Bantam libertate reſtitutâ magnifice à Rege exceptus eſt: qui pręter laudes fusè dictas decoravit eum fructu, cujus imago in appendicem venit. Dolore autem non parvo perculſus erat, quod ob anni

ſterili-

ſterilitatem Piperis proventu victoriam jam partam huic *Wolferdo* plenè compenſare non poſſet. Decrevit interim ut acceſſu libero Batavis quęvis coëmendi ac collectandi copia foret; quod experientiâ deinceps fidâ teſtatum reddidit.

Verùm ut obſervatu dignum ita ſilentio non prętereundum eſt, à Rege ſummam faciem fructus lineamentorum ductu impudicè laſcivientis ſerrâ ablatam eſſe, ne Clariſſ. *Wolferdo* offerenda honeſti viri oculis offenſam pręberet. Refert enim rugarum ambitu muliebre pudendum cum podice & interfeminio, à quibus verſus gibbam partem cęlaturę inſtar ſubalternant acclivè & declivè in laxitatem ſenſim accreſcentem, uti unda undam trudit, non ſine gratiâ oculis acceptiſſimâ, quę ipſa iterum terminatur in aperturam germini ſupernè annato dicatam, non abſimiliter concomitatam duobus ſpiraculis ſeu foraminibus uti in Indicâ nuce ſive vulgari Cocco tam majore quam minore, pluribuſque ejuſdem familię, & congeneribus videre eſt. (Kakodæmona Indicum dixeris propter formidabilem in planiore parte faciem) quare Clariſſ. D. *Caſparus Barlæus* Profeſſor Phyſices in Illuſtri Gymnaſio Amſtelodamenſium in oratione ſua de Re ſive Ente reali diſerte his verbis. Dioſcorides, ſi hoc viveret ſeculo; rem botanicam miris modis auctam ſtuperet; præcipuè tot verſicolorum Tuliparum & Nucis Maldivenſis horribili admiratione. Spiracula porrò illa in margine aperturę poſita uſum atq; emolumentũ ſuum nacta ſunt. Obducuntur enim introrſum tenellis medullæ portiunculis ut ſpiritibus in germinatione tranſitus detur, ſicut Natura in fœtu elaborando, (quùm ſint Jovis omnia plena) polypragmos & ſollicita eſt, Si quis porrò oculis in rem præſentem ire & manu tam pretioſum monile tractare avet, liberum acceſſum inveniet, ſi Harlemum ſe transferens Honeſti viri Godefridi a Clermont loculamenta adeat, Qui affinitate cum ſtrenuo Archithalaſſo Wolferdo Harmans junctus, id velut aureum imbrem in ſinu ſuo nactus eſt: vel Amſteroda-

ſterodamum petens moniliarium *D. Ioannem van Maerle* interpellet; hujus officina ſupellectile gemmariâ, atque aliâ fertilitate pretiosâ turget & velut prægnans eſt: Illiûs armarium accuratâ Cupediarum meſſe oculos delectare ſolet.

Ne *Samuel* quoque *de Bendana* Luſitanæ originis honeſtiſſimus vir oblivioni tradatur. Eos viros ſalute dicendâ impertiri ſi dignaberis pervios forulos & Muſęi ſecreta divulgari gaudebis, tanta apud eos officiorum ſcaturigo! *Ioannes Tradeſcantius* Regis Anglię Botanicus inter ceimelia ſua dimidiatam nucem aſſervat.

Contemplatio certè plantarum, fructuum, inque viſceribus terrę & ſuperficie ejus, nec non in maris fundo naſcentium immenſa eſt, ſi quis varietatem, numerum, ordinem, odores, ſapores ac vires æſtimare velit. Quę omnia pertractatè eloqui uulli facilius eſſe pot eſt, quam Naturæ ipſi quæ laſciviendo & variè ludendo ea depinxiſſe cernitur.

CAPUT VI.

ROgatus à me Clariſſimus D. REALIUS ut ſuam ſententiam ſuper dubiis quibuſdam meis communem facere dignaretur, non invitâ Minervâ (mira enim Viri tractabilitas) pręſtare aggreſſus eſt in Aphoriſmos & Theoremata conſciſa ex tempore eam digerens, quę ex ordine à me in contextu depromuntur, in Latium tranſlata.

Aphoriſm. I. Nux Indica vulgaris tantæ utilitatis, tamque fructuoſæ eſt, ut omnia quæ jus vitæ conſervant velut eſcam, potum, condimenta, cultum, amictum, ædificia & naves proferat. Nux vero Maldivenſis Medica omnia adverſæ valetudinis amuleta in ſe continet.

Scholion. Palma coccigera vulgaris omni tempore fert nuces viretque toto anno fructibus ſemper aliis ſubnaſcentibus: aliæ matureſcunt: & quod *Pontanus* alibi in Heſperidum hortis, de malis citriis teſtatur, de hâc Palmâ dici poteſt;

Flore

Flore novo semper, semper quoque fœtibus aucta.

Nec injuriè pronunciare licebit nihil aliud Coccum Medicum esse, quam Coquum Panaceæ, vel Orphea miri ab interitu recessus artificem, Fatisque imperare solitum, cum multi ad vitæ desperationem ducti eo mirificè convalescant.

Quæ autem commoda è vulgari Nuce proficiscuntur, ea habentur apud *Cardanum, Scaligerum, H. Linscotanum, Francisc. Pyrard de Laval, M. Ignatium.* Videantur observationes eorum cum non sit hujus loci plura recensere.

Aphorism. II. Tenelli Cocci Indici vulgaris compago per fructus adolescentiam cultri acie facilè divaricatur & è vulnere humor clarissimus & potui aptissimus eliquatur, qui tractu temporis in vegeto ac illæso fructu post concoctionem, digestionem, & segregationem è crassionibus ac terrenis partibus internos parietes investit. Serum verò omne in centro locatur, & quasi caseatione factâ medium locum occupat, sicut rusticum artificium in lacte vaccino demonstrare solet. Pari ratione conjectari fas est, humorem Nucis medicæ coagulando in solidiorem massam redigi, quod tamen nullus autopsiâ aut oculis suis dimensus est, postquam in maris profundo accessum humanum non tolerat.

Scholion. Quæstio à quibusdam inscita movetur habeatne Coccus Maldivensis ortum homonymum, ut quædam animalia ex limo sine spermate? gemma seu germen negat, quod nucis involucro clausum Palmæ arboris partu originem sumit, & ex principiis arbori insitis velut animalia ex sanguine semine & calore innato, augmentum capit, & adolescit in eum formæ statum qui naturæ decreto illi præfixus est. De arboris verò ipsius generatione tutius cavillari licet, quæ in maris profundo radicata, germinis accessum recipere nequit, mari perpetuum motum explicante, neque natatilis rei in imo sui permanentiam ferente. Hinc cocci ipsi ad maturitatem per-

lati

lati in aquæ superficiem velut eructantur. Neque verisimile est ubi sublunari aëre inaruerunt, ponderis gravitatem, ut submergi possint, induere. Ex terra ergò velut plantæ (ut infra dicimus) & marini frutices generantur; aut potius ex terra in limum maris uligine dilutâ. Qui limus velut seminis essentiam nactus, arborem sui generis educit. Speciei autem perpetuatio fit, nunquam cessante in profundo maris opifice Naturâ.

In plantis unius animæ vegetantis tria officia sunt; generant, nutriuntur, & crescunt. Non tamen omnia unâ Naturæ lege progenerantur, quandoquidem è terrâ, succo, situ & sole variantibus, diversimodè pullulant. Marini frutices duabus solùm vitæ functionibus pollent, nutriuntur & crescunt, simile sui non gignunt. De vitâ & nutricatu plantarum, sentiendum quod de animalium alimonia, trahunt succum sibi familiarem, retinent, concoquunt, segregant, & recrementa expellũt, beneficio caloris & spirituum, quibus perfunduntur. Quod doctissimis Aphorismis Cl. *Petrus Laurembergius* Ph. & Med. D. & Professor in Gym. Hamb. declarat. Cl. *Realius* caseationis exemplum, quod manuum operâ præstatur, aptissimè applicuit.

Aphoris. III. Cocci vulgaris cortex induratus serræ aut mallei vi ad apertionem opus habet, Ferro autem transcissus ac diruptus omnia velut in proscœnium educit, solidiorem nempe medullam, intermedium corticem, & humorem limpiditate abblandientem paulò ante, jam verò potui ineptiorem & olei fermè facie indensatum. Medulla verò nucleo avellanæ nostratis duritiâ graphicè assimulatur; quare limæ contumaciæ ex facili cedens ad lac & Emulsiones temperatur, è quibus omnia coquinæ necessaria, velut oleum, vinum, acetum, mellisque & sacchari æmula colligi solent. Idem de Maldivensi sentire non esset piaculum; verùm quùm ea non nisi indurata & in littus, post longam moram, ejecta reperitur,

humanæ

humanæ mentis caligine conjecturæ tantum locus remanet; quod definitè in apricum exiret, si sublucatâ arbore fructum manu carpere liceret.

Scholion. Cocci vulgaris, Areccæ & consimilibus fructibus involucra multa circumposita sunt; haud secus ac fœtui membranæ ad tutelam. Vulgaris Cocci Nucleus variis usibus aptus, sed medico usui inconcinnus, uti Garçias Sepulvedam Autorem, & ipsos Indos increpans, Paralyticos è vasculis vulgaris Cocci bibentes nunquam juvari ait. Variam Cocci indolem hucusque enarratam vides sed non hisce tantum differentiis constringendam, post quam alia quoque Coccorum propago in aliis territoriis invenitur, prout Natura Polydædala unicuique Regioni peculiarè suum est elargita. Insula enim Maragnanę quatuor exhibet palmarum species, referente Cl. V. *Ioanne de Laet*, Cap. XI. Lib. XVI. Hist. Occident. Indiæ; qui plurium ad palmas & Coccos pertinentium sparsim meminit, quibus Thesaurum nostrum exoticorum splendidiorem sum effecturus, velut & D. *Bontii* P. M. doctissimis & exactissimis plantarum Indiæ Orientalis descriptionibus Cl. D. *Speccio* Generali inscriptis, aliquando ditaturus.

Aphorism. IV. Usus medullæ vulgaris nucis est multifarius: verùm Maldivensis Medicæ apud Indigenas, Reges, magnates Indos non unus, sed infinitus fermè, & superstitione non vacuus; cum hic sanitati conservandæ, ille vitæ sustinendæ, privilegio Naturæ, consecratus feratur.

Scholion. Medulla utriusque nucis est potior pars. Vulgaris Culinariæ, Maldivensis autem medicamentariæ rei, quod infra docebimus peculiariter destinata, quare de vulgaris medullâ plura dicere supersedeo, cùm citra meum sit institutum.

Aphorism. V. A nemine quod quidem scire licuit, scripto hactenus testatum est germen seu gemmam promi, quæ pisi formam representat, subinde fabæ effigiem exprimit, è rotundo longiuscula, aliquantum acuminata, è mediis liquoribus

nata, prædulci ſapore linguam afficiens. Hoc germẽ in ſpeciei conſervationem adoleſcit, & a fide alienum non eſt aliorum quoque fructuum nucleis à natura id datum eſſe. Ut jure a Plinio majori Trogus taxetur his verbis. Nam folia Palmarũ apud Babilonios ſeri atque ita arborem provenire Trogum crediditſſe demiror. Uno tamẽ inſigni noſtrum prȩvalet, quod in gemmam lapillis aut margaritis nitore ſuo & lævore æmulam ſubinde transfiguratur. Sed Naturæ ſeu decreto, ſeu invidiæ tribuendum eſt, è decem millibus fructuum vix unam tam fauſti puerperii & fæcunditatis participem eſſe. Eadem vero in Maldivenſi Medicâ uſu venire poſſe, judicio non aberrante dicere licet. neque à ratione abſonùm eſt, quùm in fructu Pinang, Areccâ, Palma-Pino & conſimilibus experientiâ magiſtrâ veritatem adepti ſumus.

Scholion. Lapillus hic vel gemma ipſiſſimum & purum putum germen eſt, quod partibus internis (aperturæ nimirum) quamdiu adhæret, ſpiritibus atque alimento communi fruitur, donec ad juſtam magnitudinem perlatum, naturæ decreto non caſu aliquo, aut aperturæ vitio extra ſolitum locum ſubinde movetur. In cavitatem verò nucis receptum germen ſuis ſe igniculis ſuſtentat; quos Natura formatrix ad fomentum illi indidit, velut fœtus humanus exacto noni menſis ſpatio ad lucis uſuram extra uteri receptaculum amandatur; ſcilicet adminicula vitæ, ut adoleſcat, ad plenum nactus. Quæ hic prolixius recenſere alieni muneris fore judico. In duritiam vero nativam non frigoris ambitu concreſcit, (quis enim in latebris nuclei occultus eſſe queat?) ſed ſeminio interno, quod illi à matris velut utero remanſit, ut vi efformatrice in ſpeciẽ ſuam, quæ oculis obvia eſt, & virtutes illi debitas, quæ occultæ ſunt, effigietur. Quod rationi conſentire ſanguinis extra venas effuſio evincit; qui ex quo aſſimilationem aut (ut Medici ajunt) appoſitionem effugit deſtitutus fomentis ſolitis coagulatur, vel in putredinem degenerat. Noſtrum verò

germen

germen architectonem internum ſecum ferens, magis magiſque ad perfectionem adoleſcit; velut fœtus nuper editus ad ſtatus ſui complementum perducitur. Quocirca neque germinationi ineptum eſſe, etiam in aliquo duritiei rigore una hac ratione deduci poteſt. Neque eſt ut ab hâc ſententiâ recedamus ob duritiæ aliqualem habitum, poſtquam occultis naturæ ſpiraculis, quicquid humanis ſenſibus abditum aut impoſſibile videtur, in actum experientiis ſuis comitandum deduci ſolet, nõ ſine miraculo & judicii humani ſtupore. An vero arboris primitivæ unde ortum eſt ſpeciem edere queat multæ dubitandi rationes affirmare vetant; quas hîc ſuperfluorum ſerie comprehenſas præterire libet, etſi in Scholio ad Aphoriſmum ſecundum bona earum portio inveniatur.

Ad lapillos noſtros ſeu ingemmatas gemmas revertamur, quarum numerum aliquem habeo in loculamentis meis, eas dico præ laxitate aperturæ (quod aliquando fieri conſuevit in exſiccatis & neglectis, aut è natali loco tranſlatis coccis) intro redactas & coactas, atque ita cum non ſit magna germinis diuturnitas, eſſe in lapillos converſas; quod auctoritate clarorum virorum variè docebo & non abſimilibus exemplis. Lapillum habeo ſingularem articuli majoris digiti magnitudine & formâ, pondere dragmarum trium (cum vulgarium Coccorum dragmæ dimidiæ pondus non ſuperent) lævore & nitore ſplendentem, & in ſummâ parte acuminatiore, tranſparentiâ unionis dotatum mirum in modum oculos oblectantem. Hic ſuâ quadam gratiâ foliolorum primitivorum idæam quandam obliquè contortorum (ſicuti in gemmis pluribus grandium plantarum videre eſt) promittit; quare mihi & delicatioris ſenſus viris acceptior eſt. Illud interim non prætereundum hanc foliolorum diviſionem actâ radice ſpargi, & lateraliter aſparagis aut turionibus adhæreſcere, & è terrâ exſurgere aliquamdiu, tandemque, ut inutilia, decidere alimẽto deſtituta. Omne fabaceum & Phaſeolorum genus nec non Indicarum

Stirpium aut arborum grandiores fructus meo hortulo commissi, vivum exemplum afferunt. Faba ex Wingandacow, Cola alba, rubraque & ejus generis plura; quarum Thesaurus noster utriusque Indiæ plantarum aliquando fidem faciet.

Aphorism. VI. Verùm in quibusdam Coccis, coagulatum, quod à caseatione remansit, Massulam dixeris ceu pomulum exiguum leve & spongiosum, & masculæ Palmæ proprium esse dicitur dulcedine excellens, nivemque albidine adæquans in mediis liquoribus fluctuans. Vulgò etiam germinis nomine insignitur, esui perquam aptum. Cujus in Maldivensi fortè similitudinem nunquam videris.

Scholion. Fr. Pyrard arbitratur liquorem tantummodo in germen abire & verti, medullamque germinationi in solum fomitem adaptatam esse, quod ex plantationis modo videtur probare, verùm rationem suam infirmam facit, cum paulò infra in tractatu peculiari de commodis nucis Indicæ vulgaris, maturam & siccam nucem terræ mandandam dicit; & è massulâ quadam internâ ex succulentiâ aut liquore concretâ nempe figurâ pomuli, extrorsum subluteâ, introrsum candidâ tenellâ atque ore detentâ solubilis veram Coccorum propaginem seu gemmam ipsam esse affirmat, cum ipsissimam ignoret quod antopsia propria & ex ralatu clarorum virorum Generalium habui, qui ad plantationem nucum decem mille in acervos cumularunt, è quibus trium hebdomadarum circiter spatio elapso seligere eas jubebant, quæ germen jam ante numeris suis absolutum, & nunc in promptu ut exeratur & exertum gererent, terræ gremio committerent, & reliquas huic fini ineptas ad alios usus relegarent. Quo verborum sensu facilè germinis aperturæ insidentis præsentiam non frustra à Naturâ fabricatam, docet Castanea marina & nostra ipsamet domestica. Omnis gemma solitaria si in terram deprimatur, radicum fibras tantum non materias creat.

Egre-

Egregie Doctiſs. Thobias Roelſius in Epiſtola ad Cluſium his verbis germinis naturam explicat.

Habui hujus Palmæ nuces aliquot integras(intelligit vulgaris) cum ſuis viſſoſis corticibus, quæ in itinere vaſi incluſæ, germinare cœperunt. Harum tibi binas mitto. Alterius nucis corticem ſuſtuli, ut germinis exortum & ejuſdem radicationem poſſem videre commodius : tertiam cum germine nucem penes me ſervaveram, cujus prædurum & ligneum putamen internum aperiens ex hujus medulla germen traxiſſe initium obſervavi : Nucleus ſive Medulla concluſam in ſe non habebat aquam (quæ nucibus Indicis recentibus & non germinantibus ineſt ſemper) ſed aqueum ill in materiam fungoſam excreverat, dum forte in germinis alimentum converti cœpit. Germen exit è nucum harum foramine tertio, & mox extra foramen ſtatim ab exortu per corticem exteriorem craſſum ac villoſum quinas ſenaſue radicum fibras dimittit in terram, per quas alimentum ſuæ naturæ conveniens attrahat. Germen quod per foramen emergit unicum, ſimiliter perforat villoſum corticem, atque in unius nucis ſtolone veſtigia foliorum arundineorum conſpiciuntur, quę bifida vel bina ſunt, & vix aliquam videntur habere latitudinem, quod quinque vel ſex plicis commiſſa ſint : folia primum in vaginâ latuiſſe videntur è qua prodierunt necdum expanſa, ſed plicis commiſſa, utimet ipſe hæc omnia in altera hac quam mitto nuce contemplari potes, cujus germen in longum exceſſiſſe videbis trium palmarum menſuram. In hoc argumento prolixior ſum præter morem ; quod autem ſpectat ad ſexum palmarum, Cl. REALIUS aſſcribit maribus germinationem eſſe propriam. Palmæ perditè ſeſe amant, quod & ruſticis ipſis notum eſt; & conſtat rebus ſurdis & ſenſu carẽtibus odia & amicitias ineſſe, ſicuti etiã errores in animalibus & plantis inſunt.

Aphoriſm. VII. Spiracula autem illa duo in vulgari nuce, inſervientia fortè exhalationi recrementorum, ſede paulò

inferiore locata Aperturæ germinis astant. Ea habent in Medica nuce etiam locum; non insimiliter ejus germen quod verè in gemmam seu pretiosissimum lapillum verti potest, cum diutius ab alvo natali magnę matris semota, & cœlo soleque patre frustrata in lucem fertur.

Scholion. Apparet ex facili in quem usum illa foramina Nuci indita sint, scilicet ut alimentum suum & spiritum Opificis naturæ vehiculum ex nuclei ubere & substantiâ in se reciperet. Ubi autem fastigium incrementi sui nacta gemma aut germen à nucleo aliquomodo desertum, vestigia tantum foraminum quæ sensim obturata sunt, prætendit; non jam alieno nutricatu opus habens, sed intra se claudens quo in propriæ substancię specimen & formam mutari potest. Quod aliorum quoque fructuum exemplis stabiliri facilè est, qui nucleis inter se clausis, pręgnantes sunt, ut hoc velut parente arboris congeneris species aliquando nascatur. Etsi non omnes fructus nuclei necessitate ad propagandum opus habent; quod in Scaligeri exercitationibus fusè probatum invenitur.

Aphor. VIII. Coronidis loco addam Lapillos præcipue hos è germinibus utriusque nucis ortum ducentes, uti & è *Pinang* &c, fructu, Panacæam sententiâ Indorum in se habere; quocirca præter internum usum, Indi eos annulis etiam aureis & argentèis includunt, foramine relicto, per quod Lapillus carnem humanam contiugat, quod pro amuleto adversus incarnamenta non absque superstitione seu humanæ mentis ludibrio asseruant. Pronum enim Naturâ ad vanitatem genus Barbaricum!

Scholion. Opinio cum in Idiotas cadit indelebilis est, dicente CL.V.C. Bartholino, horum autem gratiâ non explodenda sunt, quæ a priscis aut neotericis accepta, seu de occultis naturæ viribus sive inauditis, licet fidem superare videantur, a me in medium afferuntur: sicuti & sententijs adversariorum occurrere probabilitatemque fulcire levidensis ope-

ris

ris erit. Redeo ad gemmarum quarumlibet & plantarum, imo ſeminum præcipuè exoticorum hiſtoriam. Senna Alexandrina, Lithoſpermon, Lachryma Jobi ſata, vertuntur in lapillos dentibus examinandos, amicis propoſita pluries in horto meo, licet pars horum excreverit. Certè mira in viſceribus terræ efformantur quorum cauſa ignoratur, teſte eodem Bartholino, in opuſculo de unucornu ejuſque affinibus & ſuccedaneis, qui diſertè omnia enarrat huc ſpectantia. Quare in ſolidiſſimæ compaginis gemmam Cocci Maldivenſis, ut & vulgarium, germen verti poſſe, naturæ privilegiis ad eam formam concipiendam dotatum, affirmo. Atque hæc de utriuſque Nucis germinibus in lapillos verſis dicta ſunto.

CAPUT VII.

ALterum non vulgare æſtimationis exemplum reddetur quà Clariſſimus SPECCIUS inſtitutum noſtrum decorare dignatus eſt. Epiſtolâ enim propriâ manu exaratâ in publicum profert non inſignia tantum, ſed & utilitates rariſſimæ nucis, quæ ægritudines humanum corpus affligere ſolitas velut Averruncus depellere conſueverunt. Ita de Medicinæ hâc parte optimus & excellens vir benemereri voluit; Quadringentis inſuper ad ſplendorem Facultatis attinentibus Theſauris orbem ditaturus, qui nondum uſu comperti, aut ab aliis neglecti & malè deſcripti hactenus infuſcantur. Quos petitioni illius obſecundans in ordinem digerere aggrediar ubi otium animi mei gaudio allubeſcere volet. Epiſtolæ verò tenorem non de verbo ad verbum, ſed quantum latinitas permittit, ſenſu illæſo explanare levitas laboris eſt, ſed eâ curâ, necubi fides interpretis vacillet, vel legentium ſtudio turbæ fiant. Apographum verò in ſequentium ſerie proferre non piget.

Cl. V. D. CLUTI, Inſtinctum tuum boni & magni Zeli exper-

expertus ſum, poſt nuperum ex Indiâ reditum iteratis tecum colloquiis, non tantum humanæ ſalutis curioſis, ſed etiam de honore patriæ ſollicitis. Quocirca velut aculeo me propulſaſti,ut memoriæ meæ arculas eventilarem, indagaturus quãtum in iis ſupereſſet, quo Cocci de Maldiva, atque aliarum minoris pretii nucum genus elucidari poſſet. Quod etſi ejus monetæ aut valoris non reperio ut appetitui tuo acriter flagranti ſatisfieri queat, ne quid tamen officio meo deeſſem, ſermonis breviario quicquid memoriæ meæ velut poſthumum remanſit, tibi conſecrare aggreſſus ſum, in quo te promum condum eſſe jubeo, eorum quæ materiæ tuæ & propoſiti terminos ampliare queant. Et in prima quidem ſerie. Anteſignani partes occupat, Legitimum de Maldiva Coccum, qui in aulis Indorum Principum, atque inter Nobilioris gradus viros, ob rara inſignia, & Medicinæ efficaciam tanto honoris pretio attollit ſolet, peculiaris arboris ſobolem & fructum eſſe,longo diſſipio a vulgarium Coccorum atque nuciferarum arborum indole remotum. Quemadmodum experientiâ duce, Anno milleſimo ſupra ſexcenteſimum & octavum in littore & maritimis Indię locis addidici,occaſione navigii ex Inſulis Maldivenſibus adventantis, ut veterum Coccorum proventu ferax, Calecuticam terram aut aliam conterminam ſublegeret; quod prætoriæ noſtræ curſu interceptum, & nautica gens explorata, intelligendi anſam præbuerunt ſcapham eam cum omni armamentorum genere penes mercimoniorum congeriem, atque ipſum cibi & potus penu, totam ex ligno,foliis,cortice,fructibus Cocci arboris conſtare, pauculo tantum orizæ adjuncto. Popellus vero hic affirmando rateſcere jubebat,negotiationem ſuam hoc fructu circumſcribi, atque ejus vecturam certis anni temporibus in continentem ſe facere,veſtium atque aliorum neceſſariorum verſurâ eam commutantes, quorum penuria Inſulanos ſuos torquet. Quo occaſionis ductu ad ſtudium tam appretiati

Cocci

Cocci de Maldiva excitatus ſum, quem plebecula illa in paucis Inſulis & numero contracto reperiri, & diligenti cuſtodiâ à territorii proceribus ad poſſeſſionem ſuam rapi aſſerebat; ut rarò & non niſi, aut titulo munificentiæ ad Malabarenſes, alioſque Principes, aut furti aſtutiâ in peregrinas regiones transferatur. Adeo ut mirari ſe dicerent noſtros tam ſolemnem Cocci Maldivenſis proventum in pauperculo rerum ſuarum ſtatu inter proletarios & rureſtres coccos indagare, aut antitheſin aliquam comparandi inſtituere velle. Horum omnium perſuaſu penes ea quæ experimentis propriis in prænominato & genuino cocco adhauſi, adducor ut credam & ſententia a me feratur, ſui generis arborem & fructum eſſe, longè a ſemitariis coccis recedentem; eo magis quod nunquam niſi inter Summates magnâ pretii æſtimatione aſſervari intellexerim, in quorum fidem memoria mihi ſuggerit me Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo quarto menſe majo à Moluccis ad Bantamenſes reverſum, juſſu Architalaſſi *Bothii* P.M. Cum jam defuncto *Coenio* eo tempore præſidis munus adepto auctoratum eſſe, ut quædam ſocietatis negotia ibidem procurantes ſenem Pangoranum *Ariſam Mãgaca* jam tùm Regis ſceptro Bantamenſibus imperantem conveniremus. Eum vero in Regiæ ſeceſſu inſtrumentis ad tornum paratis & adminiſtrorum frequentia circâ magnæ molis Coccum Maldivenſem adeo deſudantem offendimus, ut longo temporis diſpendio curas noſtras ſuſpendere coacti ſimus, atque in vicem, de prædicto cocco colloquii textum ordiri; quem manibus Pangorani verſatum memoriâ aſtipulante magnitudinis raræ & magis in longitudinem extenſæ quam rotunditatem convolutæ eſſe pronuncio; ſed ſubtilis ſubſtantiæ teſtam inciſurâ aut fragmentis atram, cæterum vulgaris Cocci tam externè quam internè non abſimilem colore. Is in fruſta vario diſperſus erat, ut ſciendi apud nos difficultas remanſerit, caſu inaugurato an ſtudio humano in eam formam

redactus esset. Ea tamen Principis administratio fuit, ut non minori curâ minutas particulas, quam magnas custodiret, postquam eas speciatim ad usum suum proprio digestu dispensaret, ne quid à particulis imo ipso ramento & bracteolis à torno relictis, deperiret. Animadvertendo delineabam minora fragmenta, ab eo appropriari caliculis, scyphulis & cochlearium atque ejus generis aliis formis, quibus siccus, humidus, & succosus cibatus depromi posset, maximam ejus portionem, quæ nucis penè dimidium accomplebat, intactam sinens. Quæ omnia in arbitrio oculorum & conspectu nostro facta facile evincunt, neque Principem operis sui circa Coccum Maldivensem puduisse, neque nos veritatem obtorto collo trahere. Ea tam curiosè instituta administratio præsidis *Coenii* linguam diffibulabat ut Principis mentem modo variegato pertentaret, cujus scilicet energiæ nux ea foret, in quâ tantæ sublimitatis Pangoranus & Princeps se districtum tenebat, omnia propriæ custodiæ tradens. Ad quæ responsum dedit, eam nucem legitimi & pretiosissimi Cocci de Maldiva progeniem esse, quam Codiacti aliquot Mercatores, nempe Mauritani, ante longum temporis spatium parenti suo magni muneris instar advexerant, eamque inter Iavanenses, Malayenses, Malabares, nec non alios Indici natalis populos præsentissimę Medicinæ laude censeri, ad omnem toxici haustum, & morbos divinos, febresque magni discriminis. Ita præsidi *Coenio* mirum videri non debere (postquam sanitati nullus Thesaurus prævalet) si ipse manu propriâ versaret & pervigili curâ omnia illi inservientia custodiret. Intra hunc responsi tenorem, tornando se occupabat, tam studiosè omnia designans, ut legationis nostræ propositum exequi nullâ ratione liceret. Quæ causa Præsidem *Coenium* instigabat, ut dum ille sermonis filo insisteret, frusta quædam nucis oculari inspectione usurparet, & manibus suis insereret, velut mihi quoque spectaculi commoditas non deerat. Atque in hoc sermo-

ſermonis curriculo *Coenius* petere inſtitit, num fruſtulenta quædam in uſum Generalis *Both*, corradere illi liceret, quod aulico ritu accompletè præſtabat, quo audito in habitum ridiculi furoris verſus Pangoranus, fragmina ea ex manibus *Coenii* ſeruebat; reſponſum interim bucca follicante ſupplens, ſupercilio nubilo & in rugas caperatâ fronte, fœlicitatis & favoris affatim eſſe, tantam majeſtatem Cocci, oculis peragrari poſſe. Abſonum inſuper videri mendicando inde aliquid extorquere velle. Ad quæ Cl. *Coenius* verbis benè digeſtis reponebat non proprii commodi ſe oratorem eſſe, ſed petitionis ſuæ cardinem in eo verſari, ut Generali *Bothio* doni gratiam faceret, qui vir præcellentiâ celebris, & velut ipſe Princeps famâ accepit, jam in præcinctu eſt in patriam reverſurus; & proinde doni iſtius magnum meritum illi fore. Quæ omnia Pangoranum adeo non ad liberaliorem habitum perducebant, ut reſponſi vicem præberet, in procaciam verbis adaptatis, Coccum Maldivenſem ejus pretii, apud Reges & Principes, non minorum gentium Generales diverti debere. Quo reſponſo mirificè genio ſuo litabat, poſtquam intra Belgarum & Anglorum apud Bantamenſes moram, oraculi inſtar ſanciverat, ne quis generales aut alterius ordinis Rectores utriuſque nationis, inter Principes & Aulicos adminiſtros numeraret; quod Mercurio vota facerent & lucri cupiditate turgerent, eoſque viliori reſpectu & ſpretu majori ſemper dignatus eſt, quam territorii ſui Dynaſtas & Inquilinos, quorum curæ circâ Principum & Regni negotia limitarentur. Quibus ita decurſis Pangoranus ritus ſuos in aliam faciem mutare occæpit, Cocci Mald. fruſta ſeponens, noſque ad auditorium ſuum expeditionis ergò admittens, nulla ratione ſe induci paſſus; ut tantillum Cocci Mald. Generali BOTH admetiretur. Quæ omnia domum reduci *Coenio*, recenſendi occaſionem præſtabant, ut de dignitate Cocci Maldivenſis & aviditate Pangorani colloquium texens in cachinnos genas laxaret. Tam ra-

ram Cocci Mald. dignationem ex Pangorano ubi percepiſſem atque oculari inſpectione aſſecutus eſſem, quâ ſollicitudine cum tantus Princeps verſaret & cuſtodiæ ſuæ traderet, cupiditatem in me & curam ingeneravit Coccos ejus notæ aut ſaltem taleolas aliquot acquirendi, velut deinceps poſt bonam temporis menſuram minutula nux Maldivenſis ad dominium meum tranſlata eſt, in totum differentiâ à jam dictâ aberrans; poſtquam ea anſerino ouo major non eſſet, compagine teſtæ craſſior & ſcabroſior, nec non ratione proportionis magis extenſa in longitudinem, quam in præcedentibus enarratâ. Multoties limâ aliquid abraſi & ſubinde in gelidã, ſubinde in calidã demerſi, explorandi induſtriâ, quę varietas coloris, odoris aut guſtus contra ordinarii Cocci indolẽ ſe propalaret, atq; experimento comperi eam ſimili quãtitate & doſi liquoris, in æquilibrio ſoliti Cocci, ſaturatiorẽ Cocci colorem, fragrantius ferientem odorẽ, & acutioris ſenſus saporem manifeſtare, quod cum me interni farctus aut medullę deſideroſum efficeret, nucem meam ad digiti latitudinem in ſuperficie ſerrâ detruncavi, quod ipſum non niſi ſubtili acie & poſt multos labores effectum dare potui, poſtquam ſecundum jam dicta, teſta craſſa admodum & immenſa duritiei contumaciâ reſiſteret. In aperta contra genium & naturam vulgarium Coccorum Medullam albam deprehendi, quæ communi velut lege, teſtæ coaluit, non diſſolvendo penè nexu, qua à calice ſeparata offendi ſolidam velut medullæ maſſam, ad paleę latitudinem à circuitu teſtę diſſitam, ſui quaſi juris, ad teſtę effigiem concluſam & excitato motu ſtrepere ſolitam, tanta ariditate refragantem, ut cultro, aut novacula exiguum modò ramentum ſeparare liceret, quod ipſum duritie cum oſſe certabat; nihilominus aliquales aſtringentis amaroris vires promebat.

Atquę hęc pręcipua ſunt, quę tibi V. Cl. de Cocco Maldivenſi communicanda novi, hac quidem temporis occaſione. Cęterum non mihi deeſt ampliora de communi Coccorum

atque

atque aliarũ palmarum genere participandi, poſtquam experientia proprio ſatu parta talem eorum cognitionem mihi largita eſt, qualis ſpecierum deſcribendarum modulis neceſſaria eſt. Quoniam verò præſens operis tui tractatus de ſolo Cocco Maldivenſi lapidem verſat, quicquid reliquum eſt, in futuram commoditatem differemus. Tuum interim erit eâ cordis propenſione jam communicata amplecti quâ tibi oblata ſunt. Tuus animo totus I. SPECX.

Scholion, [Tornando ſe occupabat] Mira naturæ ſedulitas in ferinæ propemodum nationis Principe, ſed quam cultioris ſeculi exemplis probabilem reddere licet. Quippe Imperator quoque Rudolphus II. noſtrâ ætate Toreutices avidiſſimus fuiſſe dicitur, manus ſuas fabrili opere occupare ſolitus. Ne quid tamen in mundi ſenectâ eum morem invaluiſſe quis arguat, poſtquam Iulium quoque Cæſarem in ipſo orbis pœnè natali ſtudium ſuum tornando detinuiſſe conſtat. Vel Suetonio teſte qui in ejus vitâ aſſerit Cæſarem gemmas, thoreumata, ſigna, tabulas operis antiqui ſemper animoſiſſimè comparaſſe. Utinam pejus collocatæ operæ nemo rationes reddere cogatur! Quippe otio intervallum largiente plurimi voluptati & Feſcenninæ licentiæ ſe dedicare ſolent, Aleâ & Fritillo potiorem ætatis partem oblimantes; unde tandem res domeſticæ franguntur, ſanitas labefactatur, honos præſcinditur, dum iſtis frugiferæ manus gloriæ immortalitatem familiæ, & ſalutis, imò & ſeculi temperiem parare ſolent.

CAPUT VIII.

LUcem in tenebris quærere, neque unius, neque plurium ſimul eſt negotium, qui quidem vel oculorum caligine laborant, vel mentis acie hebeſcunt. Quod in Botanices Campo exertis indiciis documentum præbet, qui licet fertilitate hilari, & inextricabili copia abundet, humani tamen ſtuporis

vitio atque intellectus impervio transitu diu neglectus jacuit, imo pedibus variè dispersus est. Antiquorum autem industria coli cœptum Seplasiarii, atque his pejores Monachi, velut irreptione facta radicitus everterunt. Quippe tenebrarum alumni, atque inscitiæ propagines, divinorum arcanorum incuriam ad medicinæ lanienam transtulerunt, scilicet in delegato sibi munere inertes, in ascititio atque alieno ingeniosi, si Dîs placet. Tanta vero malè rem gerentium efficacia fuit, ut Europæ, imprimis Italiæ non solum literatos, verùm & Asiæ, Arabiæ, atque Africæ incolas traductionibus iniquis non sine flagitio confundentes, ad quisquilias suas & gerras pertraxerint. Quam fundi Medici calamitatem nitori solito reddere æquanimi & solido judicio præditi hominis, res est, quique varia per orbem jactatione, linguarum adminicula quibus Botanica sustentatur, & herbationum, rerumque naturalium arcana penetravit. Ego autem licet eruditione & ingenio gregalis, pro viribus tamen effectum dabo, ut aliquam perniciei suæ maculam tam salutaris Scientia deponat. De Coccis verò & Palmarum generibus studium meum brevi intendere voveo, postquam ad illustrandum à probis viris faces mihi prætensos non diffiteor. Quippe & nostri seculi in communicando liberalitas & superioris non aversanda diligentia, rei Botanicę locupletiorem me esse volunt. Quos omnes ad inquirendi studium presso vestigio sequi me fateor, ut si non æqualis aliquando, saltem parvo intervalli spatio ab ijs avellar. Quod effutitione in audaciam laxatâ à me dictum qui putabit, candoris nostri patrocinio adductus, boni interpretis habitu, excipere debet. Neque enim eruditioni meæ, quæ tenellas dotes habet, palpum facio, sed diligentiæ merita apud strenuos quoscunque ad abbacum vocare non erubesco. Hac sola ordinem aliquem tueri me invenient, qui Herbariæ quoque Rei notitiam jam longa temporis serie partam apud me vigere non ignorant. Neque plura in accessum aut augmen-

augmentum convaſare libet, ne operi noſtro brevitas conſecrata, verborum abundantia in Pandectas aut longitudinem immenſam evagetur. Rem vero negotij & difficultatis plenam propenſa animi alacritate decurrere ſtatui, quæ una multorum laborum exantlatrix eſſe ſolet. Si tamen proprijs ingenij viribus ſuccumbam, ad eruditorum virorum ſcripta confugiens pedamentũ mihi præbebo. His quoque alibi defectum ſuum quiritantibus, ad Exoticorũ theſaurum à me receptus fiet, quem proprio Marte ex ſcriptis & quandoq; colluvie(ut ita dicã) Autorum corrado, ut mihi & poſthumis ſubſidij loco ſervire poſſit. Quippe ex umbris domeſticis in claram cœli lucem aliquando exauſpicabit, modo pari vitæ & ſanitatis beneficio frui nobis dabitur. Quod D.O.M. largiri nobis dignetur, ut quæ verbis hactenus fucata apparent, in veram operis effigiem perduci poſſint.

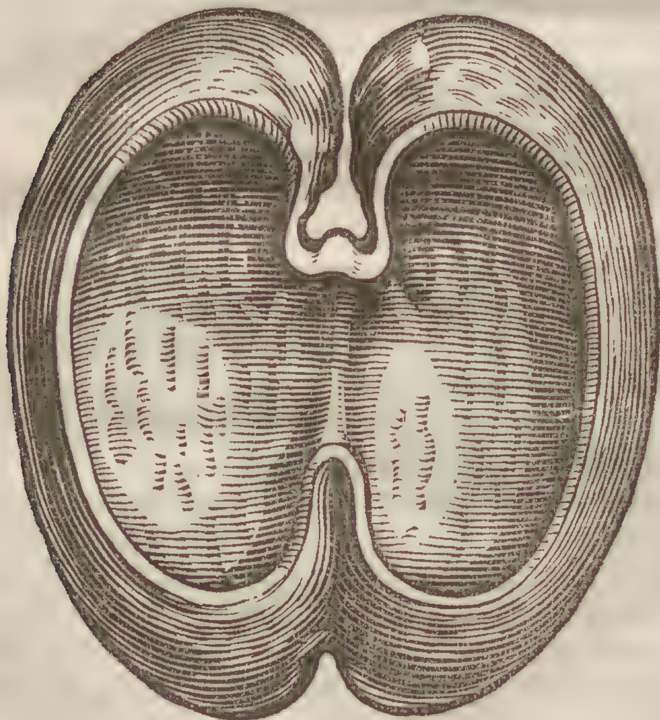
Quemadmodum nihil efficacius aut probabilius docet, quam Eicones ad res propoſitas adhibitę, ita omninò neceſſarium duxi noſtrę huic Medicę nuci quinque tabellis fidem & autoritatem afferre, quod verbis non ſatis convenienter fieri potuit. Ex libris enim ſolis neminem aut Anatomicum aut Botanicum inſignem deveniſſe conſtat. Quia autem oculi miniſterium quod ingenii acumine & pręcellentia dirigitur, pictorem ſubinde facit, nunquam reiiciendi videntur, qui in utroque officio pręſtiterunt, ſcilicet rem verbis dilucidatam figuris exprimentes; poſtquam velut mutuum muli ſcabunt, ita oculus exterior internam mentis aciem illuſtrare ſolet. Quippe *Scaligero patre* Autore, Exerc. 75. Sect. 2. *Imago rerum nihil agit præter impreſſionem in ſenſus vel exteriores vel interiores, ad cognitionem.* Quę impreſſio niſi facta eſt, otioſam figurę oſtentationem dicere licet. Ait enim paulo ante, *Quippe imagines, ſpecies, repreſentationes, à motâ ſpecie omnes abeunt: niſi quæ in ſenſibus recipiuntur. Sunt enim horum picturæ, illæ.*

CAPUT.

CAPUT IX.

QVandoquidem capite quarto nucis Medicæ divisionem in partes, quibus facies diversæ figurantur, præfatus fui; non inconcinnum judicavi, postquam ad vivum delineatas tabellis offerre licuit, paucula notatu necessaria depromere, quò plus lucis afferatur.

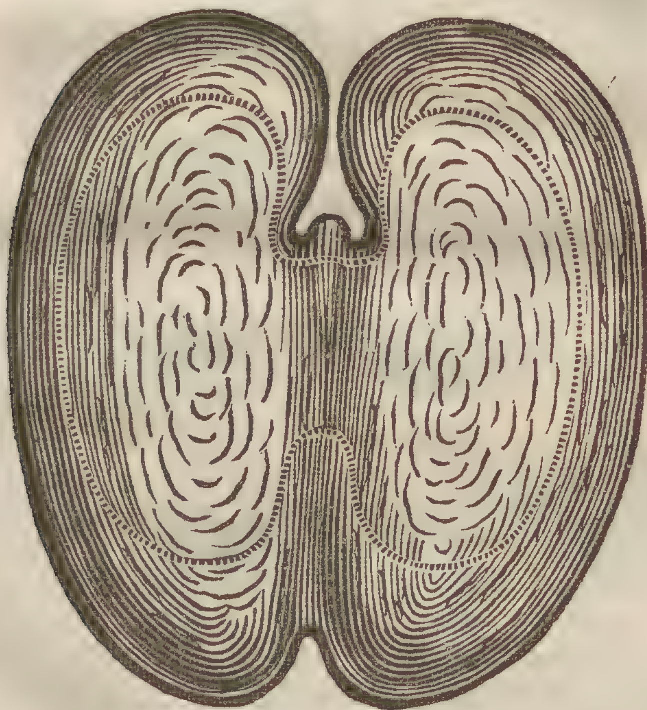
A

A litera denotat geminam nucem quam Thalassiarchæ Wolphardi munere tota affinitas possidet; cujus eiconem premi-

premiſimus, amuſſitatè eam exprimentem, ſed eâ cautione, ut ſculptori aliquid condonandum ſit, poſtquam pictura minus bene elaborata cælaturæ naturalis imaginem non expreſſit: quod jam in minoribus formulis paulo melius eſt præſtitum. Hæc itaque figura nucis Maldivenſis, non obliquè intuenti, ſed è directo introſpicienti & manibus contentæ viſuique oppoſitæ duplicatæ pyxidi comparanda venit, uſibuſque effuſionis propter rimas & hiatus inepta.

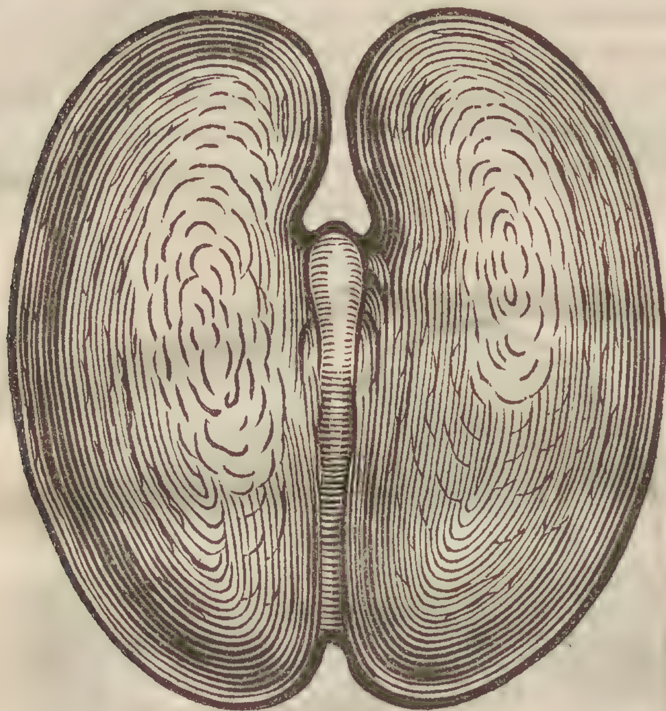
B.

B. Seſſilem & ſummam partem exhibet, quæ ſenſim declinat in modum interfeminei, facie oculis pudicis aſpicienti

 horri-

C

horridâ &c. Hanc etsi æqualiter per latus alterutrius divisam exhibeo, nihilominus, ne lectoris animo dubium aliquod offeratur, monendus est, beneficio sectionis, quæ serrâ facta est in præcedente A, extrema orificia conjungi B. pro punctulorum ordine à nobis in circuitu posito; & partibus resectis extimis, nos integram nucem oblaturos. Consideratis tantum tribus; nempe partis summæ acuminatioris præsertim habendam esse rationem, in cujus basi apertura est, paulò ante a me dicta, quæ sedes est germinis seu gemmæ, quam podici non iniquè accomparavi. Dein Spiracula duo consideranda esse lateraliter in parte hâc punctulis annotatæ & supremâ regione

regione locata, quæ cæteris paribus magnitudine etiam non ſuperant vulgarium Coccorum ſpiracula. Ea ad ſcyphum conſolidandum obturantur, quod videre eſt in minore Cymbio Maldivenſi honeſtiſſimi Mercatoris Samuelis de Bendana, qui duo poſſidet ab artifice quondam Antwerpienſi, argento affabrè inveſtita. Tertium verò non eſt prætereundum, in integrâ Maldivenſi nuce, colliculum quaſi Veneris, fæmineæ pubis faciem dextrè æmulari, quę ſerræ molimine tranſadacta deperditur.

C. Litera Gibbam monſtrat partem, ceu fæmoralia poſtica videas, quæ clunibus turgent. In hac facie nihil conſideratione dignum occurrit, præterquam quod in acuminatiorem ſe erigat partem, quã ſupremam nuncupamus & inciſuram breviorem ut plurimum oſtendat, alterâ infernâ obtuſiore & latiore, cum curvaturâ circa baſim fructus, renemque humanum exprimente.

D

D. Litera dimidiatum Coccum ad ſchyphi uſum omnibus numeris concinnum oſtendit parte ſiniſtrâ, cui ſi jungatur dextra, apprimè referunt par Calceorum ruſticorum è faginâ materia, *id eſt* **een paer Hulſten of Clompen.**

E. Litera, dat ſpectantibus dimidiatum putamen inverſum.

E

Caput X.

HIS ita in præliminari operis diſpoſitis, auctoritates quoque alienas velut in depoſitum addere non vanum judico. Garçiæ præſertim ab Horto & aliorum Medicorum ſententiæ non præterlegendæ, quę ejus roboris Clariſſimo Cluſio viſæ ſunt ut eas in Latium ex Luſitanâ linguâ transferre non ſubterfugerit. Quas ipſiſſimis Clusii verbis repræſentare operæ pretium eſt, ne interpolando, aut mutando alienæ diligentiæ

ligentiæ fraus fiat aut publico uſui aliquid derogetur, dum verborum, ut ita dicam, foliis attenta mens inſeneſcit.

Garçias apud Cluſium pagina 190.

Laudatur hic Coccus aut Nux (ſed præſertim ejus medulla) “
adverſus venena ab ipſis earum incolis. Et a viris fide dignis “
accepi, ad Coli dolores, Paralyſim, Epilepſiam alioſque ner- “
vorum affectus ſe utilem ſenſiſſe: a coli quidem doloribus, “
quod vomitum excitaret, ab aliis vero ægritudinibus im- “
munes reddi ægros, ſi aquam in iis nucibus (adjecto medul- “
læ momento) aliquamdiu conſervatam ebiberent. Sed cum “
non ſim id expertus, minus fidei his tribuo. Nullam autem “
periculum faciendi, occaſionem habui, quod uti malim me- “
dicamentis, quorum facultates jam mihi perſpectę, & multâ “
experientiâ comprobatæ ſunt: qualia Lapis Bezar, Theria- “
ca, Smaragdi, Terra ſigillata, & alia pleraque Medicamen- “
ta (de quibus ſuo loco) quam recentibus, minuſque certis. “
Nam quod nonnulli dicant, ſe hujus uſu commodum ſenſiſ- “
ſe, an id perſuaſione & imaginatione factum ſit ignoro hinc “
fit, ut nihil affirmare poſſim. Sed ſi quid certius cum tem- “
pore exquiſivero, ſententiam revocare non pudebit. Niger “
eſt autem hujus Cocci cortex, & nitidior vulgari Cocco, fi- “
gura ovali magna ex parte, nec ita rotunda ut vulgaris, me- “
dulla ſive pulpa interior, quæ ſiccata dura eſt admodum & “
candida, non nihil tamen ad pallorem inclinans, in ſuperfi- “
cie rimoſa eſt & valdè poroſa, nullo ſapore excellens. Do- “
ſis vero eſt hujus medullæ ad grana decem cum vino aut a- “
quâ, pro morbi ratione & naturâ. Inveniuntur autem hi “
Cocci grandes admodum, interdum etiam exigui, omnes “
autem in littus ejecti. Vulgari porro famâ accepimus, in- “
ſulas Maldivas aliquando continentem fuiſſe, ſed inunda- “
tione maris ſubmerſas has inſulas effeciſſe, in quibus obru- “
tę palmę fuerint, quę hos Coccos protuliſſent, qui terrâ in- “
durati, in hunc modũ conſpiciuntur. Sintne verò ejuſdẽ ge- “

"neris cum noſtris, facile judicari non poteſt, cum hactenus "nemo folia aut arboris truncum videre potuerit; ſed ſoli "Cocci in littus eijciantur nunc bini conjunctim, nonnun-"quam verò ſinguli ſeparatim. Sed hos nemini colligere li-"cet, niſi cum capitis periculo; quoniam Regis eſſe aſſerunt "quidquid è mari in littus eijcitur; quæ res majorem aucto-"ritatem huic nuci conciliavit. Eximitur autem ex his Coc-"cis pulpa ſive medulla, deinde exſiccatur eadem ratione quâ "copra, atque indureſcit eo, quo venditur, modo: diceres "eſſe caſeum ovillum. *Ad hæc verba Cluſius adnectit*, Vidi-"mus tum Uliſſoponæ, tam alijs in locis vaſcula ex Cocco "de Maldiva confecta, oblongiora plerunque ijs, quæ ex vul-"gari Cocco parantur, magiſque nigra & nitida. Quinimo "ipſam medullam Nucis ſiccatam Uliſſiponæ venalem repe-"rire licet, cujus facultates mirificè extollunt, atque omni-"bus fere alexipharmacis præferunt; ob quam cauſam ingens "ejus pretium. Quam vero parum fidei ſit adhibendum hu-"juſcemodi fabuloſis & commentitijs facultatibus, ex noſtro "Autore ſatis liquet.

Refert porro Cluſius *hiſtoriam vaſis ex Cocco Maldivenſi confecti & argento incluſi, quod Iacobo Gareto acceptum ferebat.* "Magnitudine (*inquit*) illud ſuperabat reliqua vaſcula ex ſi-"mili Cocco confecta; repertum erat in prætoria illa navi "M. D. XCII. ab Anglis occupatâ: longum erat uncias qua-"tuor & decem, latum ſeptem, ovalis infernâ parte figuræ, "ſupernâ paulo planioris, latere dextro magis rotundum & "tumens, externâ parti calcei pedi inducti penè inſtar. Color "qualis in Cocco vulgari lævigato & expolito.

Chriſtophorus à Coſta apud eundem Cluſium, *Fol. 270.*

" Coccus de Naledиva (*ita quibuſdam dicere placuit*) cog-"nominatus adeo commendatus ab ipſis incolis & a Malaba-"renſibus, non modo à plebe, ſed à Regibus & Principibus "viris, ut in omni fere morborum genere ad eam confugiant, tanquam

tanquam ad ſacram anchoram. Fiunt in eam gratiam ex illo pocula quæ auro vel argento excipiuntur, & in navium triremiumque figuram efformantur, ad aquam bibendam, in quâ ex catenula, medullæ ipſius cocci fragmentum pendêre ſinunt: ſibique certò perſuadent, illis qui aquam ex ſimilibus poculis hauriunt, nullum venenum nocere poſſe, futuroſque immunes à multis morbis; in quos ſanè memini multos incidere qui ex ijs poculis bibere ſoliti erant. Et licet omnem diligentiam adhibuerim, nunquam tamen obſervare potui, ſimilia pocula aliquem ex morbis curare, ad quos utilia eſſe creduntur: potius igitur arbitror tantam laudem obtinuiſſe à vulgi opinione.

Nonnulli ex hujuſmodi vaſculis bibere ſoliti mihi affirmarunt ſeſe experientia didiciſſe jecur incendi, renes noxam contrahere, & calculum generari: nihilominus tamen magnum eſt eorum pretium, longéque pluris æſtimantur ijs locis ubi inveniuntur quam alijs procul inde diſſitis: nam interdum ejuſmodi nuces nudæ, neqne auro aut argento exornatæ quinquaginta aut amplius nummis aureis æſtimantur. Nigrior autem, nitidior, longior, majorque eſt hic Coccus, quam aliæ nuces Cocci communis.

Hactenus *Chriſtophorus à Coſta* qui potiorem commenti ſui partem ex Garçia aromataria hiſtoria deprompſit; quod facili oculorum tranſennâ animadvertendum, qui Palmæ Indicæ deſcriptiones ab utroque editas conferre dignabuntur, ſed neque heterogenea ſcripſerunt quotquot calami operâ in hac arbore deſudarunt; in quorum choro *Martinus Ignatius* ordine Franciſcanus non poſtremas occupat, qui in tertiâ hiſtoriæ Sinenſium ſeu Itinerarij novi orbis parte capite octavo hæc non perfunctoriè tradit. *Ioannes* autem *Hugo Linſcotanus* Folio exemplaris noſtri 17.18. Cap. 13. eodem mutui privilegio hæc ad ſe derivavit; ibidem promittens nucis Medicæ arborem integrâ hiſtoriâ enarrare in quo tamen velut

corvos

corvos hiantes nos eludit; vulgarem verò pertractatè decurrit, ſubſidiis in hanc mentem non excuſſus. Sed neque a more meo alienum eſt ſcriptis mutuatis opellam meam ditare, cum ne ipſe quidem *Iulius Cæſar* gregarios milites ad rei certitudinem vocare non erubuit, fruſtra Aſinio Pollione Imperatoris ſtudium criminante. Rivulis enim ex *Françiſco Pyrard de Laval* ad me ductis omnia ea digeſſi, quæ capitis ſecundi & tertii confiniis detinentur, ſed idiomatis Gallici veſte in Latini ſermonis habitum mutatâ; velut neque oſcitando præterlabi paſſus ſum, quibus inſularum ſpatiis, quove limite, ea nucis colligendæ meſſis fieri ſoleat, non dimiſſâ cœli temperie & ſoli dotibus, magnam in genio deſcribendo laudem ſibi, arrogare ſolitis; ubi de earundem Inſularum latitudine (quæ poli elevationem adæquat) ſermocinamur, eodemque filo diſpoſitionis efficaciam ad plantas, fructus, flores promanantem, detexere libuit. Nucum vero legendarum artificia, aut piſcandi modum neglectum jacere permiſi, in qua ſerie, anni quoque tempeſtas ordinem ſuum non invenit, velut extimæ quoque faciei delineatio penicillo noſtro caret, ſi quâ integatur ut vulgaris. Inquiſitione vero ſua dignatus ſum, an Medicæ Nucis gemini ſemper aluei à cœſurâ circumactâ, ut in Baſilica ſeu Iuglande. De reliquis in fidei tutelam muſſitabundus ſedere malui, quam otioſa proferre, quæ ipſis forte indigenis non obvia, aut inveſtigationis labori tam in aviis ſita terra, difficultatem afflare ſolent. Hoc mihi liquido conſtare fateor, nucis Maldivenſis exemplo adductus, aliam aliarum eſſe formam, quippe noſtra (cujus in præfatione ad Lectorem memini) ſummis labiis argento recipiendo ſedem præbuit, in circumactum cruſta ducta, pro vaſis figura. Wolfardiana autem ſerræ ſpatium cum injuria fuiſſet paſſa; quare duplicatæ tantum capſulæ pronam habilitatem aptavit, quarum cuſtodia Betel, Calx oſſium, Siri, Pinang, Arecca &c. quorum apud Indos uſus Maſticatorii vicem

cem præbet ab aeris injuria vindicantur; velut his claustris Ambra Grisea a sordibus libera asservatur. Quanta verò nucum capedo sit, ex Linscotani sedulitate cognoscere licet, qui ad Regem Hispaniarum deferendas, duarum circiter amphorarum capaces fuisseait, sed in dimidiatis tantum eam mensuræ rationem probabilem videri, postquam integrarum circuitu duplam liquoris condi posse asseverat; simili dimenso imo largius excurrente, nostra celebratur. Eam verò Gemmis (quæ ad usus diversos salutiferæ vocari solent) adornatam volui; quarum pars mobili aptitudine necessitati urgenti inservire valet, utpote Nephritico & Carneolo lapidibus, pars in cera radicem agens aut firmiter inserta argento translatitia fieri pernegat. Ut autem varietatis illicio indulgerem vicenis speciebus imò pluribus copiam eam distinxi, in quibus splendoris gratia non vulgaris & suas delitias oculi curiosi invenire gaudent. Cymbium vero ea forma edolatum est, ab Artifice ingeniosissimo *Hermanno Martens* argentifabro & cive Amsterodamensi, ut inter avem & piscem medium animal referat. Glossopetra etiam linguam exertam animalis mentiens, obfirmat epistomium, quod in effundendo liquore intrò recepto aperitur. Rhinocerotis autem affabrè elaboratum cornu, operimenti claudentis vasis aut Cymbii insuper & vitri excipuli effundendum & ebibendum liquorem locum dat: Ita Philothesejas & Jatrices poculum habes. Hactenus nucem nostram medicam enucleavimus, ea in fronte operis congerentes quæ necessitas & filum rei exigere videbantur, nunc in posticam reliqua trahere libet, sine quibus tractatum mutilari contingeret; quare silendo non decoquentur.

Caput XI.

PUtaminis rasura & pulvisculus concinuatus nulla saporis idea insignitur, dum linguæ vehiculum, deglutienti transitum præbet, neque odoris ullam speciem naso admotus imprimit, sed neque ventriculo exceptus nauseæ occasionem ulla qualitatis repugnantia irritat, nullo vomitus incitabulo infestus, neque alvum astringendo sistens. Quæ omnia non tantũ fide ab aliis mutuata affirmantur, sed domestico etiam in me exemplo autoritatem invenerunt. Quod cum veniæ præfatione *Ch. a Costâ* & *Cl. Clusio* dictum volo; qui rem malè perpendentes justo rationis æquilibrio non inserviant. Veritas enim hoc solo, velut dictatore, enucleatissima prodit, dum experimentorum indago menti tenebras involuit. Nux vero nostra incertæ fidei testimonium præbet, quod prumptuariis alienis rarissimo usu inseratur, apud paucos duntaxat in orbe Europęo reperiri assueta, ut infrequens effecti exploratio sit, & si maximè ad usum manus transeat, mentis humanæ caligine difficilis ad veritatem accessus detur.

Color autem putaminis Maldivensis natura sua ater est, & non absimilis Ebeno. Vulgaris autem tincturâ & ætate ater redditur & pulligine tantũ levi aspicientium oculos detinet.

Liquorem vero putamini committere alieni arbitrii rem facio; velut neque hoc præmanso opus habet, quo temporis intervallo scyphum obturare deceat, quove loci calore an frigore conservandus veniat, postquam liberam unicuique ex re nata judicii assertionem facio. Neque enim periculosa indago est, postquam pręter unam siccitatis notam, nihil sensui obiicit, quod saporis ingratitudine Naturam aut gustum offendat, frigiditatis enim temperamento ab excessu immoderatô avellitur; etsi suæ quoque caloris particulæ adhæreant, ita Elementis inter se commistis, ut fida substantiæ per-

manen-

manentia reddatur. Quod exemplo vaſculorum & doliolorum quorundam, & medicamentoſis cornibus levi opera probare licet. Ex Thamariſci præſertim ligno & corticibus fabricata fidem indubitatam faciunt à multis uſque ſeculis veritati nihil detractum eſſe. Quippe ne in continuo quidem uſu doliola ea nativam virtutem exuunt, operi ſuo jugiter ſtudioſâ naturâ. Quod Medicinam factitanti experientiæ adminiculum præbere poteſt, poſtquam ſcyphulus ex Antimonio arte Chymicâ factus neutiquam ſuæ energiæ dotes deponat, ut ut frequens ejus adminiſtratio ſit. In nuce autem noſtrâ clarum documentum erit, quæ non minorem leptomeriæ guſtuſue gratiam habet, quam Thamariſcus, qui roborando, atque reſerando, aliiſque modis ſtrenuus eſſe ſolet. In toto autem Naturæ opere multa ſenſibus obvia, rationi occulta ſunt, quæ deinde uſu adhibito velut ſplendeſcere conſueverunt. Quare Medici rationalis munus eſt, abditas qualitates non reiicere, quas conſervandæ vitæ & pellendis morbis utibiles eſſe multorum ſalus declarat.

Supereſt Medullæ quoque effecta & virtutes incomparabiles enarrentur. Quippe non ſolitaria tantum ſed aliis etiam ſimplicibus admiſta, valenter ſe exerit. Hæc corneâ duritie limam reſpuit, ſed cultro internæ parti adacta & mallei percuſſu fiſſa, mortario & piſtillo ferreo in pollinem redigitur, qui ἄοδμος καὶ ἄποιος. I. Inodorus & inſipidus eſt, non ſecus ac Lapis Bezoar Occidentalis, cui ſtriis, minus tamen viſibilibus, & colore affinis eſt. Ouilli autem caſei cruſtæ veteri aſſimulanda videtur, cujus pars interna rimoſa viſitur, externa quâ parietibus Cocci interius adhæſit, ſoliditatis firmæ, interventu corticis intermedii ſtabilita, à quo ſpano aut noctuino afficitur colore extrinſecè; materiâ albida cum dentium humanorum duritie certans. Pulvis nullum moleſtiæ comitatum habet, cum aſſumitur. In actum verò à calore & ſuccis ventriculi velut fermentando diſſolutâ ſubſtan-

tiâ perducitur atque ea operis efficacia eſt, ut fidem requirenti ſufficere queat.

Hinc ad integumentum internum, ſeu corticem intermedium tranſitus fiat; Qui oculorum arbitrio in Capſis meis tenellum ſe declarat; coloris ferruginei aut ſpani (**mozept** noſtratibus dicti) inſtar corii hircini in calceorum uſu craſſus, fibris quibuſdam à centro aut umbilico ad convexa ſuperficiei exteriora variegatim diſtinctis præditus, velut à Jocinore venæ & à Corde arteriæ ad omnia humani corporis membra derivantur. Hic autem è craſſioribus partibus contextus videtur, ſapore (quem Græci ἄπνον τῆς γεύσεως vocant) ignavè ſubaſtringens. Intra mandendum non ſe colligit & conglobatur, ſed per univerſam linguæ capacitatem ſe ſpargit. Quorum omnium conſenſu & ſuffragiis facilis deductio eſt, quâ temperie vigoretur, & quam Indolis habilitatem ſortitus ſit.

Gemmæ porro ſeu germinis Hiſtoriam in Aphoriſmis Cl. *Realii* & ſcholiis noſtris digeſtam reperies; quæ eo manus libramento à me conſcripta fateor, ut publico uſui prodeſſem, non inani verborum oſtentatione turgerem, modum ſervans, ut potius infra rem quam ſupra, aſtrictius quam effuſius dicere videar. Quid enim me moveret corticoſum aut villoſum integumentum, uti nucis vulgaris eſt, in Maldivenſi noſtrâ fingere, cum fortè eâ deſtituta reperiatur? ita non exceſſiſſe, ſed potius non impleſſe materiam dici malui, nec aliis ſcribendi poſt me anſam præripere; imò ſententiam meliora edoctus revocare non pigebit. Hæc quantum per mediocritatem noſtram licuit, Rei Medicæ & Naturæ ſtudioſis ſtrictim delibaſſe ſufficiant. Gemmarum porrò Nucis Ind. Vulg. in lapillos converſarum varietatem, ornatiſſimus Vir D. *Sam, Blommert* amicis requirentibus oſtendere ſataget.

CAPUT XII.

QUandoquidem Opuſculum hoc abſque Hiſtoriis non legendum eſt, obſervationes & experientias noſtras ad firmandum inſtitutum adſcribo, á Collegis enim meis ſubinde rogor, ut præter ea, quæ à Garciâ recitantur, generatim, alia experimenta peculiaria aliquot, in quibus ægritudinis & curationis ſeries ſingulatim conſiſtit, explicarem; quo non modò quanta in hujuſmodi præſidio vis & poteſtas inſit, ipſis innoteſcat, verumetiam utendi modus, tempus & alia id genus. Horum igitur rogatu, nutu, autoritate & conſilio paucos ægritudinum caſus ſubjungere haud gravabor. Qui vero infraſcriptas perpeſſi ſunt, affectiones eorum pars adhuc ſuperſunt & fidei indubitatum teſtimonium dabunt. Interim ne præter ordinem videar agere, ad κριτήρια reſpicio ut ritè judicem: quæ ſunt *Experientia* quâ Epicurus atque Empirici eam ſolam ſequentes, nitebantur: præterea *Ratio*, cui Academicorum princeps Ariſtoteles tantum tribuebat, ut nunquam ab ea ſecedere viſus ſit, ſed cum Galeno ut rationem non deſpiciendam, ſic neque experientiam dimittendam dixerit. Quare (ut ad penſum redeam) exemplis aliquot proferam eas ægrorum Hiſtorias, apud quos nullà humorum præparatio, evacuatio, aut venæ ſectio &c. locum habere potuit; utpote veneno manifeſto affectis, ſerius Medicina paratur: nec non ægrorum quorundam quibus & venę ſectionem adminiſtrare, aut lenientis, aut ſolventis uſu, humorales dictas ęgritudines blandè per alvum educendo lenire & ſolvere conatus ſemper ſum, inducias nactus. Neque enim unquam vomitus a veneni pravitate, aut morbi divini excitus ferociâ, impediendus venit, quo Naturę beneficio fortè Medicamentum, tamque nobile Alexiterium impar reſiſtendo & corrigendo poſſet eſſe. Tepidam vero, oleum amygdalinum. Lac,

vinum, prębium aut dosim Cocci nostri antecedentia, concedo; & licet semel exhibitum non fungatur suo munere, bonâ mente ut constantissimo patrono munitus, repeto eadem, subinde paulò mutata; neque sexus, ętatis aut virium multam rationem habeo, cum in dosi non peccetur, quę Exempli gratia sit à dimidiâ dragmâ ad integram aut scrupulos quatuor in appropriato liquore.

I. *Lucas à Salingen* esu jocinoris piscis Aselli, quod inter devorandum fętore quodam fauces illius obsederat, in dubium venit, num patella quâ uxor fuisset usa in excoquendo eo, nova esset. Paulo enim ante pulticulam, muribus interficiendis adparari jusserat. Is solo pectore (quod mirum & nunquam mihi ante conspectum) extemplò adeo intumuerat, ut crepaturæ vel displosionis periculum videretur præsens, & intoxicatus præ difficultate respirationis subinde animo pænè deficeret, pulsu variè agitato, sicuti thorax solus stystoles & diastoles motibus cum livore faciei & totius pectoris mortem violentam minaretur. Ab hoc vocatus, etsi invisendi munus non absolveram, rei tamen certitudinem ex relatu filii cum haberem, confugi ad rasuram quam ex interna parte nostræ nucis inter poliendum usibus medicis reservâram. Eique ʒ ß pondus, ad oculi (quod vocant) dimensionem cum Hispanici vini hanstulo, præ festinatione, exhibui: moxque domum me contuli, cum viderem ægrum citra nauseam ventriculi aut vomitum paulatim ad se redire. Præscripsi Enema commune malacticum cum acumine salis gemmæ, statim iniiciendum; quod cum recusaret se fluidam habere aluum dicens, exhiberi jussi haustulum ex majore dosi corticis seu Cocci & ipsius etiam medullæ momento. Exempli gratia.

℞ Rasuræ Cocci ℈ ij. Medullæ ejusdem ℈ j. quibus in pollinem subtilissimum redactis, adde syrupi ex multiplici infusione florum Caryophyllæorum seu Tunicæ hortensis (quem tunc forte fortuna præ manibus habebamus) ℥ j. aq. Melissæ

℥ j, ß

℥. j.ß.Cinnamomæę ʒ iij.F. Hauſtulus.Eo aſſumpto convaleſcere cœpit, ſtatim poſt bihorii ſpatium,quo præ fatigatione & corporis agitatione incredibili quiete & ſomno ſupervenientibus integrè reſtitueretur.

II. Non vereor altâ voce, & explanatâ oratione prædicare hiſtoriam ſecundam, in *filia Tibicinis & Muſici magiſtratus Amſterdamenſis*, *Magiſtri Cornelii* oblatam.

Hæc arſenici intoxicatione variè ſe jactans, ſymptomatibus huic veneno conſuetis affici cœpit. Mater ad me cucurrit quærula quod citra notitiam filiæ arſenici aliquantillum gliribus interficiendis alicui farinę portioni commiſtum,filię ad manus veniſſet;quæ pro more virginum picâ ſymptomate depravatę ac vitioſæ appetentię laborantium,lambendo avidâ linguâ tertiam quaſi partem abſorpſerat : Ilico ad olei amygdalini recenter expreſſi unciæ unius doſim confluxi, cum ſyrupi violati ſeſquiuncia & duabus aquæ meliſſæ ſtillatitiæ : Quam potionem ubi vomitu rejeciſſet poſt horam aſſumptionis, & ſtatim alvo turbata laboraret,ilico ſub manu conſilium capiens propinavi. ℞ Raſuræ nuclei, & medullæ ejuſdem Cocci Maldivenſis an.ʒß Syr.ex infuſione multiplici violarum ℥ j.aquę bugloſſe q.s.F.Potiuncula. Huic poſt horam ſubſequentem denuo exhibui. ℞ Medullæ nucis noſtrę Medicę ʒß Syrupi de Mentha ℥ j. olei amygdalarum rec. expreſſi ℥ß aquę Cinnamomi ʒ iij. aq. roſarum ℥ß F. brevis Potiuncula. Quâ cordi,ventriculo,inteſtinis & ſimul aluo ſatisfactum judicavi, cum nullum grave ſymptoma ſequeretur; fuitque reſtituta citra fœdam macularum eruptionem, juvante D. O. M.

Exempla autẽ eorum in quibus eſt ἀδόκιμος νοῦς.I. mens perverſa,quæ non regitur luce & affectu temperato, ceu Satanę mancipia pręterire malui, quod triſtis ut plurimum eventus eos ſequatur, licet quibuſdam ex conſternatione animi & culpę erga Deum immortalem verâ recognitione proſper extiterit;

terit; quia cum ſtudium internecandi ſeſe adfuit, nominum eorundem innominatæ plebis nullam mentionem facere propoſui, licet major pars ſanitatem recuperarit, non ſine macularum fœdarum impreſſione & reliquiis, quod ab auripigmento. I. Arſenico luteo aſſumpto ad ſexmenſium fermè ſpatium miſeros occupavit.

III. *Cuſtojour Eques Lemovix* Regis Galliarum & Reginæ Matris nomine in Belgio Legatus anno 1625. ob Colicam paſſionem à bile graviſſimis ſymptomatibus conflictatus, frigidam præ ſiti fermè inextinguibili ingurgitare avebat; quod cum recuſaremus, ſeſe hydropotam naturæ ſympathiâ & uſus frequentiâ declaravit. Præmiſſo itaque enemate, & quæ ejus generis morbus requirebat; aquam putealem (cum fontana deficeret, cui potus generi à tenerâ ætate aſſuetus fuerat) voluit ſibi porrigi: Nobis vero, Experientiſſimo nimirum Medico D. *Ioſepho Buoeno* Luſitanæ nationis, & mihi in mentem venit Ægrum jugiter viſitantibus, potabilem aquam Coctam frigidamque è nuce noſtrâ Maldivenſi propinare dantes conſuetudini & ætati, ſecundum dogma Hippocraticum quantum per artem licet. Quo facto ſanitatem adeptus eſt doloribus atrociſſimis fugatis, & à Mordexi. I. torminum morſibus liber factus.

IV. *Idem Eques* capitis pertinaciſſimo dolore infeſtatus anno 1626. poſt proviſionem ab indicatione factam, clyſtere & ſanguinis detractione uſus noſtro conſilio, ex Medicâ nuce manum quaſi Dei pœoniam præſtolatus eſt. Cui inſuper ſyrupum è cochleari deglutiendum præſcripſimus.

℞ Syrupi de ſucco bethonicæ ℥ iiij. pulv. Medullæ & Nuclei Maldivẽſ. ana ʒ j.ß. F. Mixtio pro ſex doſibus biduo abſorbendis. Cæphalæâ in exilium ablegatâ & ophthalmiâ quæ ut graviſſimum ſymptoma, lucem diei aut candelæ ferre eum non permittebat, præ gaudio, ſaltu, & cantu Gallorum juvenum more, animi alacritatẽ recuperatâ ſanitate manifeſtavit.

V. Deni-

V. Denique anno 1627. veris initio, idem *noſter Heros* ex multijugo & inſatiabili eſu fragorum frigidâ aſperſorum cum ſacchari pulvere, nihil vini in temperamentum admiſcens, ventriculi tonum ad atoniam omnimodam deduxit, & monitis noſtris haud obſecundanti, toto habitu mutato cachexia pituitoſa ſubſequuta eſt, atque ita temperamento qui fuerat ſanguineo præditus in hydropem mediante cachexia, curabilem quidem, incidit. Tandem ad ſacram Anchoram ſeu ſcyphum noſtrum confugere, ut liberaliter potare poſſet, voluit; quod veriti, ne bibendo ſibi officeret, recuſavimus. Æger interim impatiens, nobis valedictis, æſtatem morbi ſui curatricem fore exiſtimavit. Interea vini uſum & potum dubiâ adhuc & creperâ valetudine ſupra omnem modum aggreſſus eſt, & tremoribus convulſivis, paralyſeoſque prodromis imprimis Hæmiplagiâ affectus eſt; tandem Epilepticis inſultibus fermè quovis momento percuſſus in terram, proſternebatur. Convocatus denuo, deſperatis licet rebus, deveni ad Elleboriſmum, ex Ellebori nigri veri totâ plantâ chymicè apparatum, conſentiente ornatiſſimo Doctiſſimoque D. *Theodoro Schuttio* Amesfortii Medico Practico; nec non magiſtralia ex Maldivenſi noſtra Nuce propinavi; quæ ante Epilogum hiſtoriis recitatis aliquot, ſubjungo. His præſtitis omnibus, prorſus in integrum reſtitutus fuit.

VI. Æger quondam meus *Tongerloo* P. M. Cives Amſterodamenſis, dum decumberet & febre laboraret acuta, obtulit mihi intermedii corticis ſeu integumenti interni cruſtacea aliquot fruſtula, voluitque eorum dragmæ pondus apud Pharmacopœum potioni ſudorificę Theriacali a me præſcribendæ immiſceri. Id quod ego iniquius ferens, cum mihi ignotam prorſus rem obtruderet, medicamentum pro rei exigentiâ exhibenti, reſpondi, me non induci poſſe ut admittam hunc medianum & intermedium corticem, quin alicujus in Medicâ facultate præſtantis practici auctoritatẽ afferret:

retulit ſalutarem ſemper eventum fuiſſe in febribus acutiſſimis, quibus laborarat, cum in Indiâ Orientali degeret, & imprimis in difficultate partus eſſe Indis fœminis probatiſſimũ. Interim impulſus ſeriis monitis curavi quod poſtulavit, & fœliciter miti paroxyſmo, febris terminavit, & me majore parte corticis ſuperſtite donavit; quâ miſellis parturientibus, (ſenis ad minus) opem ſubinde tuli, cum Creatoris ſummi laudibus. Huc ſpectant exempla duo ornatiſſimi ac doctiſſimi *Ioannis à Grol* M.D. & Collegæ noſtri, quæ reticere non volui; & ita ſe habent.

VII. *Bernhardi à Lunnickhuyſen* aurifabri honeſtiſſima uxor in plateâ vitulinâ, cum triduò parturiendi doloribus cruciaretur, & fermè totam viciniam clamoribus impleret, exhibitis exhibendis, nihilque proficientibus, ab aſſumptâ Cocci Maldivenſis Medullæ ſemidragmâ ex ſyrupo & aquâ Arthemiſiæ exhibitâ, fœliciſſimè peperit.

VIII. Ejuſdem Nucis raſura eodem modo propinata mirum in modum acceleravit *Annæ Guilielmi* filiæ *Ioannis Calcearii* uxori excluſionem demortui fœtus: huic ab Obſtetrice imprimis, dein à nobis poſt exhibita varia & admota incaſſum, perſeverantibus graviſſimis ſymptomatibus à febre ortis, tandem ad ſalutarem hanc Panacæam Maldivenſem confugimus. Et breviſſimo intervallo fœtum in utero materno extinctum Natura excluſit, quem magno cum gaudio excepit obſtetrix.

IX. In eadem vicinia uxor *Georgii Nauwingii* Acupictoris, viri humaniſſimi & perquam induſtrii ipſis Maij Kalendis me vocari juſſit, voluitque ſibi è Cocco Maldivenſi Medicinam apparari, mota fœlicibus ſucceſſibus ægrè parturientium vicinarum, quibus affuerat cum Collega meus Medicinam Maldivicam adminiſtraret. Verum tridui ſpatio elapſo ruptis membranis ichoroſus ſuccus excuſſus erat, atque fæminei fœtus πκμήελον foras exceptum ad necroſim perductum non ſine

ſine maximis anguſtiis annoſiorem puerperam ad mortis limen vocarat papaverculo jugiter fermè muliebria fœdante. Ego rogavi obſtetricem num aliquid ab illa præſtitum aut exhibitum eſſet, quæ animo ferme deficiens, ajebat ſeſe ſpem in anchorâ ſalutari Maldivenſi locaſſe, neque aliud apud illam ſupereſſe parturitionis votum, cum triduo fœtus certò certius extinctus & præter naturam ſitus videretur. Venimus ad hauſtulum hunc poſt anxietatibus turbatam alvum liberaliſſimè, bonis avibus: exhibentes. ℞ Putaminis & Medullæ Mald. utriuſque ʒß Diaſcordii Fracaſtorii ʒ ij. aq. Cinnamomi ʒ iij. Borracis & Trochiſcorum de Myrrha ana ℈ j. ſ. cum aq. fœniculi. Potionem hanc ad duas doſes præſcriptam Ægra moræ faſtidio impatiens facta, unâ doſi aſſumſit, & forti animo pręter expectatum enixa eſt, demortuum infantem, grandem decem ad minus librarum pondere, una cum puerperalibus: & gaviſa maximoperè cum laudibus Magni Parentis, qui tantarum virium advenam Maldivicum donaſſet.

X. Illuſtriſſimus *Princeps de Guiminet Ducis de Monbaſon* filius, Amſterodami anno 1625. æſtate mediâ incidit in dyſenteriam, quâ miſerrimè excruciabatur. Ego primus vocatus præſtiti, quę ars & res poſtulabant; quatuor deinde convocati Medici ſunt, quibus ab Amicis in tanto morbi furore perſona illuſtris, pro juſtiſſimis meritis commendata erat; quod etiam illuſtris *Mauritii Principis* cura effectum, cui conſanguinitate junctus erat. Ita ut non defuerimus omnis generis pręſidia ęgro Principi, & auxiliares manus afferre, & juvante Medicorum ſummo Medico reſtituere ſanitatem. Hic Æger ſummoperè exhilaratus, cum vidiſſet noſtrum monile Maldivicum tam ſpecioſum, jam paulatim convaleſcens, voluit ſuam hordeaceam, qua vinum rubellum dilueret, eo contineri & ſibi exinde bibendam dari; quod recuſare nulla ratione potuimus, poſtquam novitate rei pellectus & ſpe reconvaleſcendi accenſus nobis videretur. Itaque cum re-

liquiis morbi, ventriculum & inteſtina roborando, adeò ſtrennuè pugnatũ eſt, ut brevi ſanitatẽ priſtinam recuperarit.

XI. Generoſus *Dominus des Gouttes* Eques ordinis Melitenſis, in Cardialgia anno 1627. pluries excellentiam pulveris intermedii corticis & raſuræ nuclei eſt expertus, ex conſervis roſarum rubrarum, aut florum Tunicæ hortenſis, Lavendulæ, Pœoniæ & Meliſſæ; prout res & occaſio requirerent.

XII. Nuperrimè *viri annorum viginti ſeptem Dordraceni* intricati morbi negotium, nobis anſam præbuit ad Medullam Mald. Cocci confugiendi, cum omnia viderentur fruſtra applicata & exhibita. Vocatus ego & Cl. D. *Tulpius* Collega noſter, repperimus in ætatis flore & poſt laudatiſſimam temperiem ægrum, qui primis binis diebus Spaſmo compoſito, ſeu tremoribus convulſivis truculenter afficiebatur, ac dein ſingulis fermè horis poſt præludia modò in articulo pollicis pedis ſiniſtri, modò pollicis dextræ manus prodroma, conſtante perpetuo mente, membra omnia conquaſſari ille ſenſit, & nos vidimus toto fere biduo. Sed quicquid a nobis tentaretur, pro ratione temporis ſucceſſivè, id omne à morbi & ſymptomatis ferocia ſuperabatur. Tandem cum non eſſet derelinquendus, ad ſpecifica occultæ proprietatis devenimus, dantes ex ſimplice cereviſiâ dragmam unam medullæ ſupraſcriptæ in pollinem redactæ, hauſtulo vixdum ebibito, continuit ſeſe perquam quietè, & ſomno ſuperveniente ſudoribus copioſis toto corpore maduit; neque uti ante morbi tã gravis ſymptomate oppreſſus eſt, verùm leviculis, ubi expergiſceretur, præmonitionibus incitatus ab articulis in manu & pede altero; quo interim tempore quietem ſibi ipſe imperare poterat, & reſiſtere ſimul huic venienti malo. Quare quater iteravimus hauſtulum, & uſualibus ac ſpecificis pulverem Medullæ immiſcuimus, & adeptus eſt ſanitatem. D. O. M. ſit gloria.

CAPUT

Caput XIII.

MAgiſtralia Compoſitiones noſtris Officinis vocantur, quę ex diverſis ſimplicibus paulò accuratius cõſtruuntur; ut plurimum eæ, quæ Antidotariis publicis receptæ non ſunt, neque baſim ullam expreſsè agnoſcunt, & ex ſpecificis concinnantur pro arbitrio uniuſcujuſque Medici. Hoc autem loco eas tantum compoſitiones proponemus, quæ ex Maldivenſi Nuce concinnantur, ſolo pulvere Medullæ, nuclei, aut intermedii corticis interveniente. Res vero ſupervacua eſſet ſi horum pulverum alicui, aut omnibus ſimul menſtruum aliquod Chymicum, quod reſolvat, affundatur, ut inde Magiſterum formetur, veluti in margaritarum, coralliorum &c. præparationibus conſuetum eſt fieri.

Magiſterium enim eſt (dicente *Theoph. Paracelſo*) quod ex rebus extractum eſt, ſine ſeparatione & præparatione elementali, quod fit additione aliarum rerum. Vide Archidoxa de magiſteriis. Quandoquidem horum pulverum indubitatum ex tota ſubſtantia commodum expectatur. Non autem opus eſt, ut hiſce immoremur, exemplo Bezoartici lapidis edocti, qui ventriculum ingreſſus à ſuccis acidulis ibidem contentis & calore nativo ſolvitur, ut quam primum operationem ſuam proſequatur. Noſter enim pulviſculus eandem quoque ſubit alterationem citra magnum moræ diſpendium, & ab iiſdem ſuccis & calore fermentatus in actum ducitur.

Hac autem ſerie pro rei exigentiâ Medicus præſens induſtriè diſponat, habitâ ratione præcepti noſtri capitis initio duodecimi a me memorati.

Cocci Maldivenſis Medullę, pulveri, ut & putaminis, nec non corticis intermedii. Dragmę unius põderi admiſceri poterunt.

- I. Syr. de bethonica, violaceus, capill. veneris, infuſ. Fl. Tunicæ, Iulepus roſatus, limonum, de alth. Fernelii, borraginis, è ſucco citri, è ſucco Card. ſcabioſæ, granatorum, Myrtin. de Mentha &c. ℥ j.s pondus.
- II. Aqua Cardui bened. menthę, meliſſę, portulacę, acetoſę; arthemiſię, Boraginis, Bugloſſæ, Ruthę, flor. Tiliæ, roris ſolis, Roſarum, agrimoniæ, florum liliorum convallium, primulæ veris. Vel decoctum ex hiſce. ℥ ij. aut circiter.

Atque ex hiſce ſimpliciſſimam medicamenti è Cocco compoſitionem colligere eſt.

Immiſcetur porrò compoſitis.

- I. Opiatis
  - Theriacæ,
  - Mithridatio,
  - Diaſcordio
  - Paribus doſibus cum aquis & ſyrupis requiſitis.
- II. Pilulis
  - Cæphalicis,
  - Stomachicis,
  - Hepaticis,
  - Pectoralibus, de Cinogloſſa,
  - & Ladanis Chymicis,
  - Doſibus juſtis.
- III. Conſervis,
  - Cæphalicis,
  - Cardiacis,
  - Pectoralibus,
  - Hepati,
  - Ventriculo,
  - Veſicæ,
  - dicatis.
- IV. Electu.
  - Solidis,
    - Rotulis cum pulver. El. Cordial.
    - Reſtaurantib. ſiccis e cochleari.
  - Liquidis,
    - Conf. Alkermes,
    - Conf. Hiacynthorum,
    - paribus doſibus

Ex ſim-

Ex ſimplicibus præterea ſpecificis & Alexipharmacis ſeligere licebit ea quę prudenti Medico ad conſtructionem Bolorum, Electuariorum, Rotularum ſeu Tabellarum facere videbuntur: quibus Medullæ Cocci Medici, corticis intermedii, & ipſius putaminis pulviſculus adjungi poſſit. Veluti ſunt.

Acetoſæ ſemen deglubatum, quod piſtillo ligneo in marmoreo mortario præſtatur à religioſioribus pharmacopœis,

Ambræ griſeæ grana tria quatuorve,

Antithoræ radicis pulviſcul. ℈ j. Vide Ant. Guainer. de peſte.

Bolus Armenus verus,

Bezoarticus Lapis utriuſque Indiæ.

Biſtortæ radix.

Cornu cervi pręparatum ut infra docetur.

Cornu Aſini Indici cujus præconia C. Barthol profert.

Cinnamomum electum.

Cariophyllon Plinii. Quod ſi veterum dixerim eſſe Amomum, non multum aberrarem: alibi.

Caſſia lignea.

Croci ℈ j. non ultra.

Ceraſorum dulcium nuclei.

Drakenę radicis pulveris ℈ j. vocatur Contrayerva.

Ebur nativum & foſſile. videatur C. Bartholin.

Hiacynthus gemma. pondere ℈ ß ptæparatus.

Ligni aloës ℈ j.

Lapilli pretioſi fermè omnes præparati pondere ℈ ß. quales ſunt Topaſius Rubinus, Granatus, Saphyrus, &c.

Moſci Orientalis grana ij. aut iij. ſit doſis.

Monocerotis cornu præparatum. ut infra dicetur.

Margaritæ præparatę vulgari modo.

Marga ſelecta ſeu Bezoar minerale. Vide Bauhin.

Pœonię maris radix, ejuſque ſemen mundatum ʒ ß pond.

Petaſitidis radicis pulviſculi ℈ j.

Perſici

Persici nuclei.
Smaragdus ad ℈j.
Santalum citrinum.
Scurzoneræ radix.
Scordium.
Rhinocerotis cornu. Vide Ant. Schnebergerũ in Cat. Med.
Terra Lemnia.
Tormentillæ radix.
Tiliæ florum pulvisculus.
Viscus quercinus.
Ungula alcis exhibita & adplicata.

Adverbia porrò tria *Citò, Tutò, Iucundè*, plus opis & auxilii præstabunt quam tres instructissimæ officinæ. Ego ingrata omnia illubens immisceo alexipharmacis, cum *tutius* & *jucundius* suavia quam βαρυόδμα operẽtur, & cordi robur potentius afflent. Porro venenum assumptum, aut ejus saltem suspicio, dilationem, minus quam ventur famelicus; imo nullam patitur. Quare quod præ manibus est quam *citissimè* in usum vocandum. Simplicium autem memoratorum quibus ponderis signum additum est habenda ratio, cum dosim unam tantum hoc nomine intellexerim. Cæterorum verò in dosi non peccatur.

Formularum porrò magistralium diversitatem adnecto.

In Capitis vitiis gravioribus, uti & nervorum, Epilepsiâ, Paralysi, Convulsionibus, Tremoribus crudelibus &c.

℞ Pulveris Medullæ Cocci Medicæ (utpote potioris partis ʒj. Confectionis Alkermes & Hiacynthorum ana ʒß Visciquerni & ungulæ alcis ana ℈j. cum Syr. de Stœchade, Bethonicâ, aut julepo rosato F. Bolus una vice assumendus & repetendus ubi visum fuerit.

Aut F. Potiuncula cum aq. melissæ, & Syr. limon. &c. seu con-

conditum magiſtrale cum ſyrupis & conſervis cæphalicis & pulveribus.

In dyſenteriâ cruentâ, & torminibus: factâ ante proviſione debitâ per Rhæum & clyſteres.

℞ Corticis intermedii Nucis Medicæ ʒ j. (ſi deſit, Medulla aut Putamen vicem ſuppleat) Terræ Lemniæ, lapidis Bezoartici Orientalis & Biſtortæ radicis ana ℈ j. Syr. de ſucco portulacæ parum ad conſiſtentiam Bol. F. & inſuper adjectis reliquiſitis condîtum, Potio, & ſimilia.

In difficili Partu.

℞ Pulveris Medullæ aut corticis intermedii, aut putaminis ʒ j. Borracis ʒß. Caſſiæ ligneę aut Cinnamomi ſelecti ℈ j. Croci Orientalis & ambrę griſeæ ana Grana quinque. Syrupi de Arthemiſiâ ℥ j. decocti radicum Tormentillæ aut Caryophyllôn Plinii q.ſ. F. Potio.

In Peſte & Febribus malignis Contagioſis.

℞ Cocci Maldivenſis ʒ j. Seminis Acetoſæ mundati ℈ j. Syrupi è ſucco granatorum acidorum, aut ſcabioſæ, aut florum Tunicæ ℥ j. Diaſcordii Fracaſtorii ʒ j. Decocti radicum petaſitidis, ſcordii & ſcurzoneræ aut aquarum borraginis, bugloſſæ q.ſ. F. Potio.

In Coli doloribus & aliis Inteſtinorum vitiis.

℞ Medicæ Nucis noſtræ quantum in præcedentibus dictum eſt (ea enim doſis eſt concinna) Methridatii Damocratis ʒ j. s. pulver. Drakenæ radicis & nucleorum perſici mali

aut cerasiorum ana ℈j. Syr. de menthâ majoris ℥j. Decocti aut Aquæ Melissæ, Ruthæ, aut similis q.s.F.Potio.

In Veneni assumptione variæ formulæ pro natura veneni.

1 ℞. Ol. Amygdalarum dulcium rec. expressi ℥j. aut ℥j.ß. Lactis ouilli aut Vaccini aut Caprilli ℥V. pulveris Eboris nativi, aut fossilis, aut præparati per vaporem Cordialium ʒ ß F. Potio cum ʒj. Cocci.

2 ℞ Theriacæ & Cocci Maldivici ana ʒj. pulv. Bezoartici Occidentalis, aut mineralis, seu margæ selectæ ʒ ß aquæ aut decocti Cardui benedicti q. sufficit. F. Potio.

3 ℞ Pulveris nostri Cocci cujus-tandem-cunque partis ʒj. pulv. Smaragdorum aut è pretiosis quinque ℈j. Emulsionis ex frigidis seminibus, amygdalis amaris s. a. aq. florum Tiliæ factæ ℥V. F. Potio cum Syrupi violati ℥j. ß. ad saporis gratiam & mitigationem. Hactenus.

Hiacynthorum Confectio nostra, huc spectans.

Verè cardiaca, comprimis utilis: cujus dragma una commisceri potest pulveri nostro, Cocci Putaminis, medullæ aut corticis intermedii.

Hujus autem accuratam excerpsi ex Mercati, Venetorum & Montispeliensium Antidotariis descriptionem, nostræ patriæ aptatam & a D. D. Collegis meis omnibus approbatam & Antidotario speciali nostro aliquando inserendam; cujus specimen Doctiss. *N. Fontanus* Collega noster anno præcedente exhibuit.

℞ Hiacynthorum præparatorum. ʒvij
Boli veri Armeni, Coralliorum rubrorum præparatorum. Terræ Lemniæ. Bezoartici lapidis orientalis. Smaragdorum

rum. Rubinorum. Granatorum. Saphyrorum. & Topaſii, præparatorum ana ℥ ij.

Coriandri præparatorum aceto. Cortic. rad. pentaphylli. Tormentillæ. Coralliorum alborum præparatorum. Ligni aloës præſtantis. Granorum Kermes. Spodii præparati. Rad. diptami. Sem citri mundati. Roſarum rubrarum ab unguibus purgatarum. Rad. Cariophyllatæ odoratæ. Summitatum ſcordii. Cariophyllorum. Seminis acetoſæ mundatæ. Portulacæ. Florum bugloſſæ. Violarum. Raſurę Eboris. Sem. Endiviæ. Margaritarum præparatarum. Cornu cervi citra uſtionem præparati. Santali Rub. Albi. Citrini. Radicum ſcurzoneræ. Carlinæ. Oſſis de corde cervi, & Vincetoxici ana ℥ j.s.

Caphuræ. Ambræ griſeæ, & Moſci orientalis ana ℈ ß. Bractearum auri numero XXX.

Syrupi de ſucco Citriorum aut Limoniorum q.ſ. aut ℥ xxiv.

F. Confectio.

Hæc tempore æſtatis à fermentatione, quæ menſis ſpatio peragitur, ſyrupi præſcripti Unciarum trium aut circiter augmentum requirit, & vitreo vaſe adſervatur, citra ſitum aut ullam corruptelam.

CAPUT XIV.

Atque hæc officinæ artificiis ad habilitatem idoneam transferuntur; quæ ſequuntur naturę ipſius induſtria commoditatem ferè acquirunt. Obſervatu enim non indignum, quod a Ruſcię Imperatore quodam, ante annos forte centum, dens Elephanti multis Alcis coriis circumvolutus, & conſutus, terrę gremio commiſſus eſt; Cujus tandem copia (caſu ita ferente) huic Imperatori facta dicitur; qui fundamina ædium in Regiâ ſuâ jaciens Theſauro ſe beari credebat, cum erueretur multijugis autem coriis hic

ſolutus Theſaurus, dentem aperuit librarum forte quadraginta; cujus oſſea prius & quaſi lapidea (qualis dentium eſt) ſubſtantia, tota fermè converſa erat in Medullæ compagem ſaxorum margæ non abſimilem, dentibus friabilem atque manu ſolubilem; denique in Bezoartici lapidis ſubſtantiam Medicinæ aptam. Quibus gaviſus Imperator, & poſteritati eodem munere proſpectum volens, novum ejuſdem rei experimentum conditorio facto ſumere ſtatuit. Accedit & hoc, quod in Boruſſia in ſummis cereviſiarij ædibus cornu cervinum fuit repertum, cujus ob continuum quinquaginta circiter annis vapidi halitus afflatum, cornea durities in mollem & pulpoſam verſa erat. Ita experiundi & Medicinæ dotes inveſtigandi anſam caſus præbuit; etſi non ſemper lubrica ſors ſe interponit, poſtquam Naturæ potentia limitibus nullis circumſcripta, in perficiundis miraculis nunquam ignaveſcit. Sed hæc Naturę effecta, multo ad maturandũ tempore opus habentia, artis adminiculo, velut præcocia, reddi queunt, ſi legitimâ adminiſtratione opus inſtituatur. Quod ſequenti exemplo documentum invenit, quo oſſa, cornua, dentes, trium ſeptimanarum ſpatio in aliam ſubſtantiam verti poſſe declaratur. Modus autem accelerandæ præparationis, ſequentium digeſtu apparet. Oſſa enim, Cornua, Dentes, Craneum, ſcilicet humanum, Lapides è piſcis Phocæ aut Manati capitibns, & Balenæ inſtrumentum auditus, Lapideæ prorſus duritiei, quod à formâ Anatomicis concha aptè dicitur; ea, inquam, Caput Alembici filis æneis conſtringere debent, ut firmiter inhæreant. In Veſicam verò ſubjectam induntur cardiaca, velut Meliſſa, Mentha, quælibet denique herbæ, & flores aut ligna odorata; quæ juſtam aquæ multitudinem nacta ea cautione locari debent, ne alembici interiorem partem ebulliendo contingant. Ignis vero continuo alimento fovendus eſt, ut in opere hoc nullo moræ interpoſitu perpetuari poſſit. Ita totum tranſlationis in aliam ſubſtan-

tiam

tiam negotium trium Hebdomadarum ſpatio abſolvitur; & quæ ob duritiem contumacia reddebantur, in teneram compagem tranſvecta cernuntur. Cujus ſecreti tanta hactenus majeſtas fuit, ut participes futuri juramento ſe obſtringere coacti ſint, nunquam illorum operâ myſterii arcana in lucem ventura.

Caput XV.

LEctorem diutius detinere non fert animus, cum quæcunque curioſo naturalium rerum indagatori non minus ac Medico Theorico & Practico ſufficere valent, pro viribus meis obtulerim; & proſperè ſemper quaſlibet Cocci Maldiv. in morbis exhibitiones aut præbia (ut cum Feſto loquar) evenire animadverterim, Dotes illius non ſolum efficaces admodum, ſed etiam tutæ, admirabiles incredibileſque celebrantur. Quare verâ cum gloriâ prędicare non dubito, Antiſtitem Alexipharmacorum Coccum noſtrum eſſe, experimentis indubitatis non fallacem. Quę ſtentoriâ voce ex veritatis ſuggeſtu deprompta à me cum dicantur, nemo conſternato animo eſſe debet, velut pueri vocum terriculamenta exhorreſcere ſolent, poſtquam facilis ad fidem acceſſus in rem eunti pateſcit. Jure autem merito dixerim Cocci noſtri maris accolæ, & velut novi coloni acceſſu, rei medicamentarię pomeria immenſum dilatata ornatius ſplendere. Quod ipſum ſi de Ephemero Inſecto affirmem, nulla veritati laniena infertur; Etſi ob veneni pervicaciam minus tuta illius adminiſtratio eſt, in morbis pręſertim & tędiis viſcerum internis, in quibus ſummâ cautelâ magis ut deſeratur, quam ut applicetur, opus habet. Nam in externis ad explorationem non adeo intuta experimenta offeruntur. Sed Ephemerus noſter in aliud diarium transferri debet, poſtquam pręſens laboris noſtri peculium eſt, Cocco nominalia ſua & luſtricum diem ſtatuere.

ſtatuere. Quod ſerotino quidem ſtudio aggredi contendo, ſed non contemnenda ratione impulſus. Quippe leviculâ nominis explicatione operis frontiſpitium obſidere non volui, dum majoris momenti res ſe calamo noſtro ingererent, in quibus Medicus & Naturę indagator ſolers, non grammaticus, aut locutilejus oſcitabundus, armos ſuos experiri poſſet. Palma Coccifera Indica, non fuit veteribus nota. Videatur Clariſſimus *Salmaſius* qui rationes affert, Pag. 1321. exercitationum Pliniarum. Indi nucem Indicam vulgarem *caré* & ſubinde *Cocoihne* & *Coc* vocant; quod nomen Luſitani ſyllabæ augmento bearunt. Hiſpanico enim flexu Cocco eam indigitant. Sed neque rationis expers appellatio eſt; quippe ideo huic fructui nomen hoc dederunt, quod tria foraminum veſtigia in ſummitate perpetuo monumento conſervat, quibus Cercopitheci aut ſimilis animalis faciem repræſentat, quæ oculorum cavis atque oris rotunditate diſtingui ſolet. Quod ipſum Garciâ adſtruente roboratur, qui hac Etymologiæ ratione commentum ſuum defendit. Minus firmum vero eſt ideo nuci vulgari (cocco) nomen datum eſſe, quod ſimia talis ſoni vocem gutturis applicatione, præcipuè irritata, promere ſolet. Si enim ne ipſa quidem ſimia ob hanc vocis articulationem coccus nuncupatur, iniquius in fructum, qui foraminum modo veſtigiis ſimiæ aſſimilatur, onomatopœia hæc transferetur, ſed quid diutius quam par eſt, circa hanc levitatem diſtringimur? poſtquam ex Græcorum armario vera nominis ratio derivari poteſt. Κόκκος enim illis non omne granum, ſed rotundum aut ovi formâ effigiatum denotare ſolet. Etſi *Ant. Nebricenſis* in Dictionario ſuo Latino-Hiſpanico affirmat generali ſignificatu granum ita deſcribi. Qui Vir Gręcarum literarum cum Latii ſecretis experientiſſimus fuit, unico in fidem vocando Iuvenale, cujus ſatyras commentariis ſuis olim illuſtriores reddidit. Quo verborum complexu definiri poteſt, Cocci nomen ex Græcorum abundantiâ ad

tiâ ad

tiâ ad Latinorum penuriam derivatum esse. Aquitani *Cocco del you, ou escrovello*, oui putamen aut corticem, & *Cocco in grano*, excrementum illud Ilicis bacciferæ, granum infectorium κόκκον βάφικον vermiculis etiamnum prægnans vocitant. Κοκκαλοι nuclei pini indigitantur. Ricini grana χολέκοκκα dicuntur Gręcis quod bilem evacuent. Hæbreorum *Coac* quasi *Cac* Coccum denotat, referente *Guicchardino* in Harmoniâ Etymologicâ suâ. *Care* fructus seu Coccos insularibus Mald: est nuncupatus; quid *Tauar* significet ignoratur: Si nostra Nux Medica *Tauarcaré* in Tamarcaré mutari posset Coccorum palmam denotaret per excellentiam unius literæ mutatione. Coccorum arbor ut & dactylorum Palmæ denominationem habent, ut Principes inter congeneres: Palma autem quasi Parilema à pariendo nuncupatur. *Varrone* teste & *Carolo Stephano* in Vineto suo, pag. 5. Gemma ὀφθαλμὸς Botanicis autoribus oculum & germen significat, translatione à Lapillis pretiosis. Germen interim dupliciter accipitur; primò ut Gemma quæ solubilis è carne Nucis eximi potest, quam *Pyrard* Gallicè *l'amande*, totam nempe medullam, vocitat; Secundò ut apex Palmæ vulgaris. Garcias Indos dicit Palmarum germinibus vesci, quorum collectio præcipuè fit cum cæduntur arbores ad ædificia fabricanda, ut esui sint. Expetuntur & dactiliferarũ à formicis teste *Plinio*, cum jacturâ arboris, quia non ferunt decacuminationem, gratiora longè sunt palato quam aut Castaneæ molles, aut humiles Palmæ, quas vulgo *Palmites*, Itali *Cephaglioni* vocant. Quo etiam vetustior est Palma, eò tenerius & delicatius germen producit; at eo sublato perit Palma. Hinc fit, ut qui hujusmodi germen edit, non immeritò Palmam vorare dicatur. Datur teste *Pyrardo* species quædam Palmæ seu nucis Indicæ præter vulgarem; cujus primitivus fructus ad instar Pomi nostratis totâ substantiâ edulis, teneritate & suavitate acceptissimus; verùm inventu rarior & quantò antecellit vulgarem

primis

primis incrementi mensibus, tantò ubi maturitatem consequitur, deterior & ineptior usibus. *Mollusca* ex sententiâ *Ruellii* Massiare ac teneriore carne fructus dicitur, aut malum cum primum fugax, quale Persicum est. *Gesnerus* nucem molluscam inter juglandes ponit quæ molliore est putamine; quod amygdalis quibusdam etiam familiare, cùm ex lenissima digitorum compressione frangantur. Et quandoquidem hęc sola *Pyrardi* inter Indicas nuces putamen ipsum molle & vescum habet, mihi in Lexico Botanico meo bilingui necdum evulgato *mollusca* cognominatur: è contra *Moracia, Moracilla*, vulgaris Indica Nux, propter durum putamen, à frangendi morâ. Palmarum quotquot sunt species exhilarantur flore; secus ac tristes arbores quæ sine eodem, annorum gaudia non sentiunt. Flos vulgaris luteo fulget colore, magnitudine fructui æqualis. Quid autem de Maldivensis Medicæ flore dicendum sit, adhuc sub Iudice lis est, postquam nulli plantam & florẽ vidisse contigit. Impellor subinde ab amicis ut Mald. minorum species aliquot proferã; quia fama percrebuit, apud plurimos nostrates, qui in Indiæ diversis locis vixerunt, dari varietatem aliquam Coccorum, eosque Maldivensium titulo, fortè ob effecta aut faciem, beari volunt. Ego, ut verum fatear, non agnovi, neque in musæo meo coacervavi fructus palmarum, aut Coccorum congeneres, præterquam quinos aut senos; quos tamen minus Maldivensi conferre, quam murem Elephanto, comparare licet: quorum descriptiones pręsentis laboris non esse volui. Exempli gratiâ Famigeratissimi *Mathioli* Cuciophora, nec non alterius Palmæ fructus, verè sacciferæ, huc advocandi non sunt quorum amborum & plurium præconia cum eiconibus mecum (ut spero) non moritura sunt. Neque inconcinnè ad palmarum classem referendus fructus quem tabella exprimit Clarissimus *I. de Laet*; durissimo & lignoso putamine, quo duæ nuces continentur, mole pugni unius; nec non alter Totocke dictus cujus idem

accur-

accurratiſſimam deſcriptionem profert, hujus autem fructus integri vicenis nucibus prægnantis iconem ſum exhibiturus brevi. *Theophraſti* verò, *Plinii*, *Abinzennæ*, *Serapionis* tam Medicorum quam Hiſtoriographorum atque etiam Neotericorum ſententiis ad amuſſim perpenſis, & ipſiſſimâ rerum indagine ſervatâ, penſum meum cum bono Deo abſolvere conor. Interim Pœonio Medicamẽto noſtro Maldivico maxim operè utiliſſimo ſuaviſſimo, imo manui quaſi Dei opreantis, *tutò, citò, jucundè*, ſatisfactum pro viribus opinor.

AD CLARISSIMUM MEDICUM
D. AVGERIVM CLVTIVM, T.F.
Amicum noſtrum & fautorem ſingularem, in Nucem ejus Medicam & ſimilis generis alias.

ELEGIA,

CASPARI WACHTENDORPII.

NAturæ vires potius miremur, an artis;
Ardua ab antiquis quæſtio mota fuit.
Ex nihilo terram, cælos, animalia, plantas
Condere divini roboris hoc opus eſt.
Sed generi ſpecies ſupponere quaſlibet uni,
Et ſpeciem in ſpecies ſolvere id artis erat.
Hinc variant plantæ, variant animalia, fruges,
Vno diverſæ nomine ſunt celebres.
Sic quoque NUX CLUTI *varia eſt, non nomine, ſed re,*
Vt neque conveniat pondus & ingenium.

Verum lenta salix quantum concedit olivæ,
Vel glans juglandi, vel Saliunca Rosæ,
Tantum alias Malediva *nuces supereminet omnes.*
Rarâ mole quidem, sed magis arte tamen,
Rhetore nunc opus est, qui ritè recenseat usus,
Et memoret tantæ mystica dona nucis:
Nam fugiunt stricti numerum miracula versus
Non hoc Maronis, *sed* Ciceronis *opus.*
Constat in auxiliis nullum præsentius esse
Quando pestiferum viscera virus habent.
Cætera non dicam; a doctis & principe Princeps
Digna legi & Pindi nobiliore Choro.
Non ego non alius posset, neque tota vetustas
Dicere quæ vires sint, vel origo nucis.
CLUTIUS *hanc primum didicit, satagitque docere*
Ignotam toto quæ fuit orbe prius.
Sed neque adhuc tanto nosci potuere magistro
Omnia tam raræ munera rara nucis.
Patria nescitur, si non sit Patria Pontus,
Quippe mari medio nare reperta fuit.
Iuglandem docuit Mithridates *pellere virus,*
CLUTIUS *hanc monstrat plura valere nucem.*
Id circò æternum scribendo vivet in ævum,
HæC qVoqVe post VItaM VIVere VIta DabIt.

AUGERII CLUTII M.D.
DE
HEMEROBIO
Sive
INSECTO EPHEMERO,
Nec non
DE VERME MAIALI.
Opusculum II.

Coryphæo Medicinæ celeberrimo

D. NICOLAO PET. TVLPIO,

D. M. Senatori ac ſcabino *Amſterodamenſi,*

Amico veteri colendiſſimo & Collegæ dilectiſſimo inſcriptum.

C. PLINIVS SECVNDVS NATVRALIS HISTORIÆ, de Insectis.

Lib. XI. Cap. II.

TUrrigeros Elephantorum miramur humeros : Taurorum colla, & truces in sublimè jactus : Tigrium rapinas: Leonum Jubas : cum rerum Natura nusquam magis quam in minimis tota sit. Quapropter quæso, ne legentes hæc, quoniam ex his spernunt multa, etiam relata fastidio damnent, cum in contemplatione Naturæ nihil possit videri supervacuum.

Et alibi scripturus de remediis quæ à diversis animalibus accipiuntur, inquit.

Neque enim dubitaverim aliquibus fastidio futura quę dicentur animalia. At non Virgilio nefas fuit nominare Formicas nulla necessitate, & curculiones, ac

— *lucifugis congesta cubilia Blattis,*

Non *Homero* inter prælia Deorum improbitatem muscæ describere : non naturæ gignere ista ; cum gignat hominem. Proinde causas quisque & effectus, non res æstimet. Libro XXIX. Capite I.

Cl. V. D. D. TVLPIO.

S. P. *Cum multa Societatis humanæ vincula sint, nullum tamen constrictius ligat, quam in gynæcæo musarum studiosa indago, atque artis ejusdem cultura. Te verò Cl. V. ad Aesculapii sacra educationis sors provexit, ab unguiculis fere secretorum Medicorum investigationi operantem, atque in ætatis flore, consiliis lativagis polydædalum. Favit autem benè impensus labor, & fælicitatis applausus, ut in Medicorum grege familiam ducas primi nominis artifex, trophæis sanitatis recuperatæ undiquaque fixis. Quocirca publico suffragio Theatri anatomici præses factus, Chirurgorum ruditatem eradicas, sectionis instrumenta curiosè tractans; jam olim subselliis Senatoriis dexteritate agendi insertus. Quâ honorum periodo languor tibi non obrepit, qui Physicæ quoque arcana rei medicamentariæ jugiter copulas. Quam genii tui benignitatem subinde expendens, bene collocati pensi ergò laudare te soleo, velut humanitatis insignia in abjecto jacere non patior. Quippe ad ægrorum culcitras tecum simul vocatus, omni officiorum genere me exceptum non denego, velut morborum indaginem non perfunctorie a te tractatum esse fateor, quare sorti meæ gratulari soleo, quod albi tui spatia multis parasangis occupavi, amicitiæ jura diligenter conservans, ne divortii labeculâ hospitalitas cœpta contabesceret. Quæ omnia ha-*

ctenus

ctenus animi tantum cancellis circumscripta, ad opus evocare aggredior, memoriæ nostræ fidum testem daturus. Mitto enim ad te successivis horis elaboratas membranas, in quibus hemerobii insecti peculia digerantur, sui tamen generis insignia tenentis, ne in cœtum illum transferatur, de quo Plinius major *hanc assertionem profert.* Hipanis fluvius in Ponto circa solstitium defert acinorum effigie tenues membranas, quibus erumpit volucris quadrupes supra dictæ (*Pyraustæ videlicet*) modo, nec ultra diem vivit, unde Hemerobios vocatur. *Sed neque inter eos adnumerari patior, qui in diem vivere dicuntur, unciatim genium defraudantes, aut qui labori metam die præcipitatâ figere solent, non conticinium tantum noctis, sed etiam adolescentis vesperæ crepusculum contemnentes. Quid? quod ne Hemerobiis quidem iis accenseri patior, qui scriptorum vilitate orbem conspurcant, Fatorum decreto Rhombis & siluris aptiores, quam ut manibus eruditorum versentur, aut alienas aures barbarie infestent.*

Hoc unicum tamen cum nostro Insecto commune habere videntur, quod venenatâ Indole in eos arietare non cessant, quibus cerebrum palpitat & sinistra mamilla salit, ut cum Iuvenale *loquar. Hemerobius enim noster genium quoque toxico plenum nactus est, circa superficiem aquæ volitans. Velut Tippula suspenso gradu in eâ incedit. Quippe Naturæ indignantis pœnas timens, alas ab humore arcet; quem casu si contingat impedito volatu piscium esca redditur*

unius

unius tantum lucis usuram nactus. Sed hæc in præambulum astricta ipso tractatu dilatantur, ut hîc logodædali kakozeliâ evagari necesse non sit. Oculis vero tuis temperiem imperabis, ne candoris suasu editum libellum, effascinare contendant. Officii enim nostri apud te apparitorem esse jussi; ut posthumi agnoscant, judicio amicitiam pactam, studiosè ad canos usque à me cultam esse. Si quid autem, Cl. Vir, inscitiæ malo detortum invenies, humanæ imbecillitatis sortem excusare te precor, postquam nulli non vacillare annatum est, ut quadrupedes quoque cespitare contingat. Affectus autem in te mei spongiâ quicquid mendosum videbitur, delere dignaberis. Ita animo nostro ad majora cursum stimulabis, quæ hactenus in Musæi latebris cum blattis & tineis rixantur: in quibus te censoriam virgulam aliquando versaturum spero, ut omnia ad unguem perpolita in mundi theatrum prodire queant, in quo indignâ sorte, plures mali quam boni visuntur, quique aliorum scriptis Rhinocerotis nasum infligunt. Sin autem tibi gratum munusculum censeri percepero, omnia ea accumplevi, quæ voto humano desiderare quis audeat.

Vale.

Caput Primum.

Ntentio mea huc redit, *Benevole Lector*, ut *Hemerobius* aut *Ephemerus* veterum accuratius deſcribatur, ſed ſolus tantum; non autem aliorum inſecta pro Majali verme ad varenum morbum curandum evulgatâ, licet obiter & per tranſennam, non expreſsè, a me factum ſit. Impulſus autem imprimis ſum ad inveſtigandum penitius rogatu Viri præſtantiſſimi, & ab Ordinibus Groninganæ urbis & Omlandiæ Hagam ad comitia Legati P.M. *Ioannis Dortmanni* celebris quondam & eruditi Phamacopœi, qui ante obitum omnem curam Friſicarum plantarum & aliquando divulgandarum manu propria depictarum & non ſegniter ad Typi uſum deſcriptarum, in me tranſtulerat. Hiſce deſcriptionibus continebatur noſter Hemerobius: in cujus examine totus jam ſum, omnem Friſicarum plantarum Provinciam Cl. Dom. *Mulerio* apud Groningenſes in Academiâ Profeſſore Medicinæ & Botanices celeberrimo committens qui in patriâ Univerſitate patriis plantis deſcribendis deſudat. Acceſſit & altera occaſio perſcrutandi, quod Cæſaris *Rudolphi* II. pictor eximius *Houfnagel* beſtiolę ad vivum depictę imaginem mihi donavit, cum brevi Hiſtoriâ natalis ejus. Hiſce edoctus tandem & ſententiis veterum & Neotericorum perpenſis, de naturâ & Hemerobii qualitatibus, unicuique ſuum tribuens, tractare muneris mei eſſe duxi; non coacervans aut exædificans controverſiarum cumulos, multò minus acriter quorundam carpens errores, aut Autorum floſculos decerpens & in meum agrum traducens. Quare inter Ægrorum curas, calamo quoque in ſupplementum venio eorum, quæ Medicinę armario deeſſe videntur, ad Hemerobii inſecti faciem

ciem me transferens, ut penicillo, quantum in re minus divulgatâ licet, accurato depingatur. Sed adminiculis ad hoc inſtitutum neceſſariis privari me video, qui præter paucula aliquot in Autorum ſpatiis annotata, nihil ſolidi aſſervo, quo animalculi genius elucidari poſſit. Quocirca ex penuria mea ad penu aliorum confugio; eblandiens ab Amicis Hemerobios, non ſolum repoſitorio aut pyxide clauſos, verum & hiſtoriâ dilucidatos. Quippe ſpecierum collatione certam deſcriptionis fidem promere ſtudeo. Hemerobios autem ipſos manibus verſare, ſatis etiam mihi non eſt, qui indolem ſcire primâ ratione annitor: quam ex plebecula etiam, imo ipſo trivio haurire non pigebit, quò opuſculi noſtri ariditas fœcundari poſſit, Poſtquam *Hollerio* Chirurgiæ lib. 2. capit. 2. ttadente; Non turpe eſt per vulgus & aniculas profeciſſe. Non enim puduit majores noſtros in multis remediis brutorum diſcipulos ſeſe profiteri. Sed acceptis è vulgo remediis adhibenda ratio & rectus uſus, in quo ſumma artis poſita eſt. Varia interim veterum ac recentiorum de Ephemero opinione commotus, de natura ejus ac formâ in fine atque ultimis capitibus ſeparatim agere inſtitui, præmittens quaſdam ſententiarum diſcrepantias ab amicis ad me delatas. Ideo admonitum volo Lectorem, ne quando aut *Ephemeri* aut Meyworm fit mentio, ſtatim exiſtimet eadem eſſe animantia, neque etiam diverſa penitus. Vario enim ſignificatu & confuſâ appellatione multi uſi ſunt, lucem tenebris offuſcantes. Roterodamenſibus enim hoc inſectum volatile dicitur haft ut & Dordracenis, aliiſque Moſæ accolis, apud quos tanta ejus frequentia eſt, ut adagium inde promanarit, ubi magna hominum confuges in unum ivit. 't Iſſer ſoo dicht als haft/ quaſi dicant, multitudine cum Hemerobiis certant. Sed illam inſecti luxuriem accelerata mors compeſcere ſolet, poſtquam brevem illi vitæ uſuram natura largita eſt. Ut hinc quoque veriverbii ſolemnitas derivata ſit.

ἐφημέρυ ζωή. 1. Ephemeri vita, quod iis accommodari solet, qui subitò pereant & emortualem diem natali vicinum habent. Sed hæc insecti indoles in suam tribum referri debet, velut Ephemero quoque pisci sua (ut ita dicam) familia asscribenda videtur. *Vincentius* enim Ioratħæ auctoritate fultus, ait, piscem eum sine parentum complexu nasci & vix tres diei horas supervivere. Sed non hic se ludentis Naturæ prodigalitas sistit, postquam fata etiam aliquot hâc nomenclatura celebrantur. Dioscoridi enim Ephemerus duarum herbarum nomen est, quarum altera ita dicta, quod uno die interimat; altera quod una die flores amittat. Sed neque hic ,, meta est varietatis; quippe *Aelianus*, Ephemera, inquit, ani-,, malcula unum diem vivunt: ex fœce vini acescente origi-,, nem trahunt: aperto dolio ut luce suscepta sunt vitâ exce-,, dunt. Vinulas eas vocat *Scaliger*. Ego vero tenebrarum alumnas nuncupaverim, quod lucidi aëris occursum sine vitæ internecione non ferant, in quo Naturæ omnisciæ vim admirari licet, quæ uno Fato damnata animalcula, variæ originis & efficaciæ sorte beavit. Omnia enim brevem vitæ terminum nacta sunt, quæ tamen non unâ facie atque indole annotantur. In quo versicolori animalium occursu prudenter se lector gerere debet, ne confusis nominibus rerum quoque turba nascatur. Quod in Botanologiâ quoque velim observari veluti & in morbi Vareni descriptione & curâ, in quâ hallucinati sunt, ut quadrare cum veritate non videantur. *Petrus Forestus* Avunculus meus post Lienis affectus, & Scorbutum libro XX. observationum & curationum medicinalium, *Henrico à Bra* Reip. Campensis quondam Medico Historiam acceptam refert, morbi hujus novi & incogniti Westphalis, Geldris, & Frisiis quasi Endemii ægros diversis symptomatibus infestantis. Verum cum hoc sit preter institutum meum in Insecti tantum examine subsisto. *Casparus Hofmannus* Med. Brandeburgicus, nec non *Ioannes Wierus* Clivensis con-

sulendi

ſulendi, quibus morbi natura penitus obſervata & inveſtigata videtur, a me nedum comperta quod liberè fateor.

CAPUT II.

ERrorum parens eſt vocabuli aut rei alicujus vicinitas & ſimilitudo. Quare difficile eſt ex æquo vel affirmare veritatem, vel falſimoniam refellere. Nomina enim pro arbitrio hominum rebus induntur, quæ ipſa deinde cognominibus & agnominibus additis offuſcari ſæpe potuiſſe conſtat. Inſcriptiones autem nudæ aliquando non longè quæruntur, aliquando anxiè excogitantur. Quod ne quis ſine teſtimonio me dixiſſe arguat, Cape Cl. *Salmaſii* ſententiam in Pli-
,, nianis exercitationibus pag. 1280. B. Unde igitur hæc in-
,, diſcreta nominum facies ad res toto genere diſſitas ſi-
,, gnandas? in pleriſque aliis Herbis Arboribuſque hoc caſu
,, eveniſſe notavimus, ut nomen unum idemque duæ vel plu-
,, res habuerint apud Romanos, cum tamen utrumque ex di-
,, verſa veniret origine. Apiaſtrum ut mentaſtrum & oci-
,, maſtrum, ab Apio idem quod ſilveſtre apium, τὸ ἀγριοσέλινον
,, Apiaſtrum aliud ab apibus dictũ μελισσόφιλλον, ὁλυσάτρον, ἱππο-
,, σέλινον. Hoc ſupra & in aliis obſervavimus. Hic idẽ nominis
,, concurſus & συνγορία in coniza & origano apud Latinos
,, accidit, qui utramque herbam eodem vocabulo ſignifica-
,, runt, ſed ex diverſis fontibus profecto &c. Idem pag. 1285
,, C. Sic multa alia vocabula in Latino Homonyma ſunt,
,, quæ tamen non ſunt Synonima, quia diverſas habent ori-
,, gines &c. Atque ibidem littera A, minus ergo mirum ſi
,, & Cunila unum vocabulum pluribus deſignandis Herbis
,, factum eſt, cum non ex uno fonte procedat, &c. Idem pa-
,, gina 1224. litera E. Quemadmodum autem flores & herbę
,, cognomines licet, ubique ab autoribus confunduntur, ita
,, etiam utramque Hyacinthum confundunt, &c. Poſſem

 aliorum

aliorum quoque & vel antiquorum autoritate asserta nostra fulcire, sed ne in mustaceo laureolam captare, & rem triviis notam ad ravim usque inculcare videar, supersedere ab inani labore fas esse judicavi; lectorem inquirendi diligentię tradens. Cum verò ut in Plantis & fructibus, ita & in insectis infinita ὁμώνυμα sint, facile est à viâ veritatis aberrare. Quod in Epis. à D. *Vogellio* affine meo ad me missis clàrè apparet; quib9 Varenum morbũ, & Hemerobii usum tractare opinatus est; quarum tenor & dispositio in hâc textus serie annectuntur.

11 Nov. 1620. Mitto ad te historiam assumpti Hemerobii à virgine viginti quatuor annorum, cujus animalculi formam non ritè expressisti, velut ego quoque facilè in lineamentorum ductu aberrarem. Quocirca occasione abblandiente ipsum vermen ad te mitto. Cujus similis usus est. Virgo hæc cardialgiâ laborans, semel dimidium vermem cerevisiæ butyro pinguefactæ commistum assumpsit, non sine levaminis sequelâ paulo post & in angustiis non paucis, sperans meliorem convalescentiam, denuo sesqui alterum seu unum cum dimidio, cerevisiæ sine butyro inditum adhausit. Binis exactis horis tormine & cruciatu infestabatur prius in ventre, sed postea descendente, circa muliebria parte superiore & inferiore (sic mihi Chirurgus secretò retulit.) Hisce sese annectebat continua inclinatio & conatus vomendi; sed frustra dolore increbrescente vinum calidum cum nucis myristicæ miscelâ usurpabat; sed citra fructum. Dolor furorem minabatur toto octo vel novem horarum spatio, ita ut confestim expiratura videretur. Doloris vehementia in lecto eam capiti innixam stare cogebat, & in modum vermium sese vibrare, cum horrendo clamore, & nisi diligenter custodita & stragulis munita fuisset virgo, nullius auxilii compos reddita foret. Obstetrix quædam aquam fæniculi stillatitiam illi communicabat, sed cum pauco auxilii profectu. Chirurgus copiosam olei olivarum quantitatem, cerevisiam valde butyratam, oleum rapaceum

paceum & ſimiles pinguedines propinabat; quibus admotis ſemihoræ ſpatio placatiora omnia ſe præbebant, reddenti urinam copioſam & quidem ſanguinolentam ex læſâ intus muliebri parte; poſtea perſeverante olei uſu &c. ſenſim dolor aſſopitus eſt, & poſtero die reconvaluit. Atque in hunc uſque diem ſtatu indelibato fruitur. Hæc in compendium aſtricta, ſed non admutilata narratio eſt.

Huic Hiſtoriæ ſecundam in altera virgine adnectendam operæ pretium duxi. quæ ita habet.

Anno 1622. Quod attinet ad Hemerobii uſum apud virginem Haſſeltenſem, hæc mihi memoria ſuggerit. Poſtquam mulieris cujuſdam conſilio ejus inſecti dimidiam tantum partem aſſumſiſſet, aliquam urinæ provocationem & doloris inteſtinorum allevationem nacta eſt. In eam poſtea fatuam opinionem incidens, cum tam parva Hemerobii portio tam parum profeciſſet, duplicatam bis tanto effecturam, proprio conſilio rem aggreditur; unde ut verum confitear, majorem veſicæ exonerationē adepta (etſi hydropica non eſſet quantū memoriâ recolligo) ſed flatuum & doloris augmento vexata eo tempore dubiè ſe habebat; quod ab ea proterviæ magis quam neceſſitatis ſtimulo factum. Sed ejus temperamenti urina erat, ut pars corporis inferior inde excoriaretur &c. ſimul tam miſerè ventris dolore, & contractionibus affligeretur, ut mors appetere viſa ſit. Denique cernua capiti inſiſtebat, brachia & manus jactans, ut vix neque verecundè, neque per vim reſiſti poſſit; durante interim ad horas aliquot calamitate & clamore. Per id tempus cum a Chirurgo Lucâ P. M. oleum ad bonæ notæ quantitatem cum lacte vaccino oblatum eſſet, ad frequentem vomitum excitabatur, & hauſti pulveriſati vermis ejectionem. Ex eo tempore neque eam neque alios inde aſſumere voluiſſe opinor. Rem quoque ipſam periculi plenam & minus commendabilem exiſtimo, quantum experimentis intelligere licuit.

Ex hiſce neque morbi, neque vermis naturam & eſſentiam abſolutè colligere licet, poſtquam alibi ſuſpensâ manu, alibi mutilè rem tractat. Quod temporis intervallo accidiſſe auguror, quo multa in Affine meo memoriæ repagulum ſubterfugere potuerunt. Hoc ſaltem notandum ſive vermem, ſive volatile quippiam, aut vaginipenne è ſcarabæorum genere animalculum exhibuerunt, liquidò conſtare æquè difficile eſſe falſa refutare, ac vera ſtabilire. Inſerere tamen hæc propterea libuit, quod occaſio identidem ſuggereret, & ad rem & propoſitum noſtrum aliquo modo facere viderentur.

CAPUT III.

NIhil vilius Medicinâ; ſi quæ pedibus calcantur ad uſum veniant, teſte *Plinio*. Quippe nulla non Regio incolis ſuis ſalutaria progenerare ſolet. Non tamen ob hoc apud exteros nata contemnere fas eſt, poſtquam iis quoque ſuas vires atque efficaciam eſſe ad morbos depellendos, exemplis infinitis comprobatum habemus. Quare neque *Plinio* aſ-
„ ſentiendum, qui ait. Nos nec Indicarum Arabicarumque
„ mercium aut extremi orbis attingimus Medicinas. Non
„ placent remediis tam longè naſcentia: non nobis gignun-
„ tur: Imò ne illis quidem alioquin non venderent. libro 22.
„ cap. 24.

Sed neque domeſtica ſemper appretianda veniunt, poſtquam inter ſalutaria, etiam peſtiferi generis noxia reperiri ſolent ſubinde; quod Hemerobii noſtri recenſione liquidò apparet, cujus etſi in patrio ſolo natalis eſt, inquilinis tamen ſolummodo in detrimentum vergere videtur, non una hiſtoriâ fidem aſtruenre. Ne autem humana ſimplicitas damni occaſionem temerario uſu inveniat, inſecti ubivis memorandi tabellam exhibeo, nihil abſolutiſſimo *Aldroandi* de inſectis opere deterritus, in quo nullum cum noſtris quadrare

oculis

oculis quisque suis dimetiri potest. Sed mihi ad examen non solum Medicorum, sed etiam indagantium Naturam provocare libet, quibus incerniculum facere permitto, quantum vel distent inter se, vel conveniant. Etsi autem longè petitis etiam insistendum judico non tamen idcirco aspernarim triviales & ubivis obvias, vel è stercoribus animalium erutas res, modo à probatis Autoribus usus applicandi ratione celebretur, atque experimenta in vicem testimonii ad stabiliendam veritatem adduci se patiantur. Prudentis enim medici cura esse debet, à fœdis & venenatis remediis abstinere, ne inconsultò ea propinans de corio humano ludere & ęgrorum animas negotiari dicatur. Quia autem veneni mentione labor noster occupatur præterlegendum minimè censeo duorum generum venena esse. Quippe alia totâ substantiâ & portione quantumlibet parvâ noxam inferunt, alia in quantitatem immensuratam adhibita ad lædendum inclinant. In usu autem cautio adhibenda, ut pestifera longè amandentur, & in iis quæ desi solâ obsunt vel prosunt, prudens Medicus administrationi invigilet, ne iniquo ponderis augmento vitalitati noceant, quæ cæteroquin salutis adminiculum præbere solent. Differentias verò horum & istorum ex scriptis medicorum assequi licet. Apud Botanicos præcipuè investiganda veniunt, quæ naturam infestare vel fovere solent.

Ne quid tamen per nos etiam in hoc tractatu mutilum reperiatur quorundam recensione defungi pergam quamvis extra operis nostri propositum abire videatur. Sed priusquam adventitia adduco nostra peculia proponenda videntur.

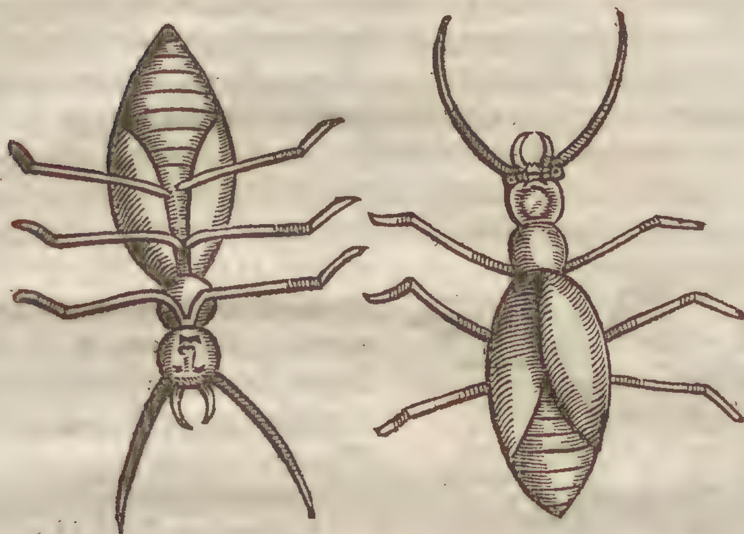
Ioh. Wierus Clivensis quondam Ducis Medicus in Tractatulo suo de vareno morbo depingit animalculum, non quidem Ephemerum, sed scarabæum majalem his verbis, è Germanico idiomate in Latinum versis à me.

In *Thietmarsiâ* circa limites Boreales versus Daniam & plagas conterminas, Vermem habent, ab iis nominatum Ma-yworm/

worm/atque Ever/ ab aliis Radden. Eum vermem colli ambitum fune ambientes in loco editiore suspendunt, præsertim in mense majo, atque ita flavus humor ex ore stillat, qui venenatus creditur, atque ex horum vermium numero unum aut sesqui alterum, aut ad summum duos cum dimidio torrefactos & in pulverem comminutos ægro ex diluto cerevisiæ propinant, ex quo spatiari & laborando corpus exercitio se defatigare debet, donec sudor promanet. Sin autem refractariâ siccitate perdurat æger, in furnum calidum, ex quo panis exemptus est, ablegari debet, ut proclivior ad sudorem aditus fiat. Post hæc symptomatum acerbitate excruciatur, pectoris nimirum, cardialgiæ aut cordis immenso & miserando dolore, & totius corporis debilitate & virium defectu. Atque ea diei dimidii spatio perseverant, post quæ si necessitas requirat, denuo idem pulvis illi propinatur, post tres aut quatuor dies iterum, & sæpe numero, ad nonum usque diem exhibetur; siquidem necessitas imperare videatur. Thietmarsienses eam potionem hoc verme compositam vernaculâ linguâ vocant Raddentranck. Hic vermis in capitis & colli circuitu colore purpuræ-saturato aut violaceo annotatur, paulum scintillans, alæ delitescente viriditate tinctæ sunt; sub alis atque in dorsi ambitu circuli visuntur diverso colore imbuti, subinde viriditate micantes, subinde flavedine obscurâ distinctæ; venter atque pedes colore caput & collum representant; in utroque latere ventris tres pedes continentur. Rostro autem incurrato aliis congeneribus & rostratis non absimiles. Ubi ætas tenerior est promiscuè cæruleo colore tinctiores censentur; excrescunt in duorum articulorum digiti longitudinem & unius crassitiem; reperire eos licet in viâ publicâ & mensis May exortu. Genus Cantharidum esse videtur Dom. *Wiero.*

Hæc

Hæc eſt forma Vermis ſuperna & inverſa, qui à Wiero venenatus appellatur.

Thietmarſienſes ſæpè & Weſtphali atque comitatus Tecklenburgenſis incolæ miro honore & dignitate herbam afficiunt, ab iis nuncupari ſolitam **Walckenbaum** / cujus abundantia in confinio arcis Tecklenburgicæ provenit. Latinè ſolanum ſomniferum inſcribitur. Ea piſtillo attrita & ceneviſiæ admiſta in hauſtum præbetur adverſus varenum morbum, unde ęger tam vehementer in ſomnum pręcipitatur, ut mors inſtare videatur, ſed horis viginti quatuor exactis, denuo ad vigilias redit, non tamen ſine periculi metu, quoniam potione eâ oculi obtenebrantur nebulis infuſcati, veluti intellectus quoque, & ingenium per horas aliquot enervatur. quod miri nihil habet, poſtquam ad tantam quantitatem herba ea aſſumpta veneni in dolem refert, in tertio gradu frigida, & naturæ peculio ſomnum gravem concilians; etſi non

ſine moleſtiâ, minoris tamen periculi quam opium ſed in Canem malo genio præditum fuſtus durus & aſperus apparatur. In regione Brunſwicenſi ſimilem potionem uſurpant, quâ ægri horis viginti quatuor requieſcere & dormire ſolent. Me cenſente potio hæc ejuſdem herbæ coctione concinnari videtur. Neque mirandi occaſio eſt, cum ego inter alios unum noverim, cui in curatione morbi vareni matutino tempore vermem eum obtuli, & veſpertino ob doloris exceſſum Philonii Romani dragmam: quæ confectio ſomno procurando & doloribus ſedandis appropriatur. Ut autem ſecuritas major ſit, atque ne curandi occaſiones intervertantur, formam & figuram hujus herbæ **Walchenbaum** vocatæ expreſſi. Hactenus *Wierus*.

Solanum lethale, ſeu **Doodelijcke nachtſchaye**/ noſtratibus **dolle beſie.**

Solanum furioſum lethale opio velocius mortem infert dragmarum quatuor ponderis decoctum, Autoribus *Plinio* & *Galeno*. Sommifero autem ſolano mitiorem vim opiô Dioſcorides aſſcribit; cujus duodecim corymbos Hydropicis dari affirmat ad ciendas urinas. (Corymbiferum ſolanum eſt bacciferum Aconitum aliquibus) verum ego manum meam & ab hoc & lethali ſolano amovere ſtatui, ſuſpe-

 cta mihi cum ſit exhibitio quamdiu vivendo dies meos extẽdam, atque Alii idem ut faciant, ſedulò hortor, interminorque, cauſam erroris aliquando explicabo. Parens meus olim Lugduni Batav. Herbarius Profeſſor, dum Horti fundamina jacerentur, ajebat apertâ Ianuâ duos fratres clanculum ingreſſos, in lethale Solanum incidiſſe, cujus fructus aſpectu & guſtu allecti (oculis enim gratus & linguæ acceptus, Italis bella Dona nuncupatur) internecionem nullâ mulſâ medicabilem ſibi fænerarunt. Quocirca fructum ejus quotannis decerpi juſſit; ne cui poſthac illicio ſimili par calamitas inſidiaretur. Hæc tamen de Solano dicta, de uſu interno capi debent, poſtquam ab externo ſubmoveri minime velim, quippe foris admotum fructu carere non ſolet; modo dextro judicio Pharmacotriba fungatur. Intus enim aſſumptum naturæ protерviam exerere conſuevit, quamdiu in homine aliquid reperiat quod perimere poſſit. Huic vicinum Aconitum dici ſolet, quod tamen ante omnia venenatis ſcorpionum ictibus velociſſimè adverſatur. Reliqua ſuperſedendo ad lectorem mando, ut preſſius alibi ea inveſtiget, quę paginis noſtris aſcititio labore ſpatia duplicarent. Unum modo addi poſſe judico, quod cavillationibus quorundam obtrudi ſolet; ſcilicet venenum veneni antidotum eſſe. Colluctando enim mutuas vires retundere ajunt, neglectâ propriæ indolis pervicaciâ, quâ abſque ſui generis miſcela indubitatam noxam afferre ſolent. Hujus opinionis autores in eadem porticu ſunt cum iis, qui ex duobus purgantibus, non purgans fieri affirmant. Verum atque his atque illis ſolidi roboris argumenta deeſſe judico, poſtquam experimentis fidem roborare nequeunt, velut ipſæ rationes ſcopis diſſolutis parem nexum ſortitæ ſunt. *Wiero* interim hoc quoque obverſum volo. Quippe ſi venenum veneno pelli aſſeret; concedat utique neceſſe eſt, Vermem ſuum aſſumpto ſolano ſuperaddi poſſe, ſervatâ hominis incolumitate, & in mutuam lanienam ope-

rosâ efficaciâ. A ratione verò devium esse videtur, ut exitialia duo venena in hnmano corpore commori possint, & tamen homo supersit. Vidi Romæ (nam Historiæ condimentum addi convenit) in ædibus *Henrici Corvini* convivam Monachum Belgam, qui pro more suo petiit haustulum vini Albanensis, antequam se ad prandium accinxit & citra nauseam ebibit, cui particula integra radicis Solani per horulam infusa erat inscius fraudis quæ lateret; quæ facta sunt, cum Manduci Dei sacra veneraturus esset, ultimo Bacchanalium die, quo carnibus valedici solet. Caponem verò à precibus in frusta solito chironomontis officio dissecavit, partem unicuique suam distribuens, neque sui ipse oblitus. Strenuè vero rem aggressos convivas alios acriter intuebatur, dum ipse ad manducandum impar esset, conqueri enim cœpit molares ineptos esse, velut palatum & linguam stupore affici, demptâ omni gustus facultate. Quibus quærelis cætera mensæ corona in cachinnos soluta incompositam & tumultuariam carnium consumptionem aggressa est. Ille verò in ediæ suæ & risus nostri impatiens rationem ab hospite & convivis tam insoliti casus investigare cœpit, præ fastidio suam portionem catello mensæ astanti obiiciens, non parvum iræ fomitem nactus. Vini bibendi potestas illi remanserat, quò tamen veternosum (ut ita dicam) palatum suscitare non valuit. Denique cum hospiti videretur sat tædiis illius & nostræ libidini & procaciæ datum esse, aceti fortioris gargarismate os ter quaterque diluere jussit, & statim ignavia palati dentiumque stupor evanuit, ut ad manducandum se componere inciperet. Præ admiratione autem gesticulabundus nihil in noxam suam peccatum esse gavisus est. Quem eventum Monacho non infœlicem, causam esse nolo ut alius quis eodem solani infuso aut alio per jocum ac ludum abutatur; postquam Comœdia subinde in Tragœdiam mutari posset, ubi Fortunæ & Fatis sinistra moliri liberet.

CAPUT IV.

VOcatus ego anno 1620. cum Ornatissimo ac doctissimo D. *Iacobo Barrâ* Collegâ nostro ad viduam pauperculam; cujus Familia ob prolem plurimam Ecclesiæ Gallicanæ apud nos cordi fuit, quæ sustentando & in adversâ valetudine medicinam aliquot annorum spatio administrando ei opitulabatur. Filia ejus major natu ementiens varenum morbum continuis cruciatibus extorqueri annorum aliquot spatio se dicebat, & nisi vermiculis subinde excussis (uti ajebat) è cavitatibus corporis; narium scilicet pinnis, oculorum hirquis, aurium concavis, podice, pudendo, palato, imò mammarum papillis & umbilico, alias nunquam se levamen percipere asseverabat. Verùm cum non desisteret nobis obtrudere omnium formarum vermiculos, penitius investigandi eorum naturam ac formam nobis ansam prębuit. Nam ope perspicilli exigui pyxidulâ eburneâ inclusi ex novâ & nuperrimâ fabricâ fallaciam deteximus, licet nobis præsentibus nunquam nisi diversas species, & formas depromeret, ex ore aut labiorum internâ parte, citra pustularum præsentiam. Ita nos eludendo detinebant ut stipem familiæ alendę parem mater & filia emendicarent, pharmacorum præsidiis spretis & abjectis. Huic fallaciæ a nobis detectæ accessit & hoc, quod pratulum retro ædes ubi maturius ab oriente solè lustraretur, à nobis clanculum ingressis sit observatũ illam pronam jacere, & ex eo vermiculos tam reptiles, apteros, quam alis exiguis prędítos in os ingerentem, ut deinde quasi è capsulâ exhiberet; velut è dolio quoque aquæ pluviatili excipiendæ dicato, eos colligere solebat, è quo non ἄποδων verum diversorum minutulorum scolopendrῶn & sepedum subterfugientium vel lynceos oculos prolectabat proventum. Sed hac varietate sese prodebat, nobisque ulterius atque Eleemosinariis Ecclesiæ curæ esse desiit.

Simili exemplo in Trans-Isulaniâ Hasseltæ urbis virgo, quæ Medicos & Diaconos in Ecclesia ibidem à tenera ætate imo octennio integro toties fefellit, donec impostura sua commiserationem & opem, quam perceperat, irritam fecit.

Apud eosdem Transisulanos Hemerobii seu potius majalis Vermis seu insecti Hospitium est frequens, sed hisce conquirendi studium majus tunc temporis erat, quam nunc, quasi desiisset varenus morbus, ceu nunquam extitisset. Ego re vera apud amicos ibi degens quamcumque attentionem in labore investigandi collocavi, & minimè comperi veterum & neotericorum sententias, accurratè morbum eundem, aut aliquo modo similem exprimere; sicut & in Vermis historia dispares sunt, quod in sequentibus liquidò constabit. Nec iccirco Insecto huic venabula tendere desii; sed si quid ad indolem ejus pertinere videretur, perscrutatus sum, ne sola imagine, aut cadaverculo satiari me paterer. Naturæ enim peculia indagare malo, ut publico usui à me fœcunda reddantur. Sed cum virgo hæc fraudis suspicione me impleret, etiam ipsa consentiente ab Hemerobii exhibitione (ut & ipsamet) abstinere malui, & morbi curandi rationem nullam præterquam inveteratę luis hæreditariæ dietâ perficiendam reliqui. In hac vero morbum mentiente scriptioni metam figo, postquam ad *Galeni* tractatum de simulantibus morbos regressum capere deberem, si omnes falsò causarios recensere opus foret. Ita neque inquisitioni ulteriori aliquid concedo, satis fore judicans, si uno aut altero schæmate, pravitatis humanæ indolem exposuero. Neque enim patriæ nostræ labem impingere decet, mendaciorum propolas ad unum omnes enumerando. Etsi Laverniores suos quævis terra alere solet, ne nostro clymati peculiaris fecitas asscribatur. Sed in tanta mentientium turba fæculentæ plebeculæ aliquid condonandum videtur, quæ de viliori luto effigiem trahere solet, Doctrinæ autem & studiorum mystas paginis suis mendaciorum

daciorum vindemias inſerere, id omnem honeſtatem delumbat. Non tamen in hoc auctoratus veni, ut alieno labori inſultare, aut obliquè loquentium ſtrophas obtorto collo rapere velim; inextricabilis enim labor eſt impudentiæ crucem figere; ſed neque frugiferus admodum, cum plus in una veritatis aſſertione efficaciæ ſit, quam in decem mendaciorum narratione. Ne tamen inſenſatus planè hæc pertranſiiſſe videar, cenſuram in doctiſſimo *Wiero* ſtringere non dubito. Quippe in tractatulo ſuo varenum morbum deſcribente, tam exitioſum animalculum ſe exhibuiſſe ſemel modo fatetur; citra tamen ullius commodi acceſſum. Ut ſtupendum ſit ſine experientia lativaga rem ignotam ab eo obtrudi: poſtquam hac duce, Ratio & Methodus locum ſuum & ordinem invenire ſolent.

CAPUT V.

CUique Regioni ferè ſua ſunt & mala & bona: Quemadmodum & noſtræ Patriæ; Exemplo Cochleariæ ad ſcorbutum, & Inſectorum quæ Ornatus ac Induſtrius Pharmacopœus *Ioannes Pottius* Ameſſortius ad me miſit, cum inſcriptione **Meywormen uyt de Provintie Utrecht.** Epiſtolæ tenor hic eſt.

Peracto ſalutandi officio mitto ad te curſoris, qui haſce tibi tradit manu, tres Vermes Majales, quos hactenus vivos reperire non licuit. Ubi occaſio favebit vivi aliquando ad te mittentur. Inveniendi eorum facultas eſt, non circa fluvios

aut

aut torrentes, ſed in ericetis noſtris, appetente menſe majo, & circa Junii umbilicum. Uſurpari præcipuè à ruſticis ſolent adverſus dolorem membrorum qui ab iis vocatur **varen.** Videtur eſſe arthritis vaga. Modus utendi hic eſt; aſſumunt ſemper numerum imparem, prima vice unicum poſt ternos, & ad ſummum quinque: præter eam ſuperſtitionem etiam hoc inolevit, ut ne manu quidem aut digito tangere eos liceat. Effectus inde procedens eſt, primo maxima ventris perturbatio, & circa urinæ ductus, ita ut præ dolore occumbere videantur; hinc per urinas omne eorum opus abſolvitur, ſeri multum eliciendo ſed maximo & exceſſivo morſu; Aliquando autem accidit, ut eo à doloribus ſuis vindicentur. Hactenus potiora his narrare tibi ignoro. D. *Schuttius* itidem ad te ſcribere ſtatuit, ſed in præſentiarum invalidus erat. 10. Apr. 1634. de verbo ad verbum è belgicâ in Latinam linguam tranſtuli. Interim D. *Schuttii* verba hæc ſunt. Majo menſe in ericetis noſtris colligitur (animalculum ſupra memoratum) ſed intactum manu (hæc hominibus ſuperſtitio eſt) Manu ſi tangas vim amitti medicamentoſam putant. Unum & alterum aut etiam plures in pulverem redigunt, quem ex cereviſia bibendum dant iis, qui vagâ laborant Arthritide, **De Varen**/ vulgo appellant. Vomitum, aluumque terribiliter ciet, cum horrendis ſymptomatibus, ardore urinæ, & interdum lethali Iſchuriâ. Credo ego omninò cantharidum eſſe ſpeciem, ſi ex formà & effectis licet conjecturam facere.
,, *Hactenus* Epiſtola. Clariſſ. *Aldroandus* ait libro de inſectis,
,, Fol. 474. Illud quoque non ignorare oportet, cum de loco
,, facta ſit mentio; in Belgio & ultra ejus Provincias verſus
,, Septentrionalem plagam, ea cantharidum genera, quæ in
,, frumento naſcuntur, neutiquam reperiri, nec ea, quarum
,, in Medicinis uſus eſt hodierno tempore; ſed tantum quæ
,, Cantharides rotundæ & *violæ* ſunt à nobis dictæ, hæ autem
,, ibidē variâ, ac multiplici ſpecie cernuntur, & paulo infra.

Urbis

Urbis Ultrajectinę aliquot familiæ, atque vicinarum urbium in Provinciâ Trajectensi incolæ, ante annos circiter sexaginta arthritidi vagæ obnoxii fuêre; eamque Varenum morbum, seu springende Gichte quasi articulorum dicas transultorium dolorem, indigitarunt; causamque ascribunt orgasmo succi venenosi, tenuisque penes adustam, pepasmique expertem bilem flatulentam. Cl. & Nobiliss. *Ioannes Heurnius* in Academia Lugduno-Batava Medicinæ Professor Primarius, & quondam Præceptor meus in Epistola ad *Henricum à Bra* de novis & mirandis morbis, licet nullam resciverat ab infimo studiorum suorum ævo mentionem factam vareni morbi, studium interim Campensis Medici à Bra summoperè laudat; quod Endemium seu Inquilinum morbum ita examinarit, & Patrię comperta remedia prodat ad illud malum, verùm neutiquam est autor ut exhibeatur Vermis hic, quem ignorabat ipsus, cum *Foresto* & à *Bra*. Hujus autem Vermiculi ternos triplici idæa expressos tabella nostro consilio & sculptoris opera profert, ut ex hac insecti purpureo violacei variatione, & morbi dubii non minus diversa descriptione, errorum fomitem agnoscere possis. Doctiss. *Scuttius* in ea sententia videtur totus, hoc animalculum coleopteron cantharidis congenerem exitiali ut plurimum eventu nocere; quare ejus usum non approbat; nec alterius quam vagæ arthritidis, nobis aliquomodo cognitæ, affectus mentionem facit, varenum vermini generis morbum non agnoscens. Interim Amicus Ludimagister Hasseltensis ait, animalculum hoc in Transisulano agro agrestibus in usu familiare esse & arthritidis speciei cuidam non inconvenienter subinde applicari, usibus scilicet internis. Verum quod supra notatum, manu contrectari non debet, ast lento per filum transitu in pyxidem demitti, ne tactu illud, quod Balsamum vocant, ex animalculi alvo effluentis succi, aliquâ portione destituatur. Idem dicit inveniri in Ericetis, ubi bigæ & quadrigæ viam detritam &

M Erica

Ericâ denudatam reliquerunt. Hîc pueri tam Traject. quam Transisulanæ Provinciæ lucelli gratia legere solent, Pharmacopæis in vicinis oppidulis divendentes, ut obulum unum aut sesqui alterum conquirant. Mirum est de temperamento earum, quæ in usu sunt, tam varias esse sententias, cum caustica & urendi facultate præditæ sint. *Leonicerus* calidas & siccas ait in primo gradu, cum paulò post calidissimas eas affirmet, aut ignorasse videtur gradus, aut perperam prius judicasse. Calidæ & siccæ in summo gradu statuendæ interim sunt.

In pago Putten apud Velarios Kilianus Dyrum civis, ovium custodibus legendarum violarum curam commisit mense majo præterito, & ingenti numero Amsterodamum venales Chirurgis & Pharmacopæis asportavit, fidem interponens intactas, illæsasque fictili exceptas, & extinctas citra vim externam; addens insuper erutas ex fossa herbacea rorida, quare grandiusculas & cæteris majores afferebat. Verum Chirurgis & pharmacopœis nostris in scarabæunculorum mercatura ineptis, & eorum usus ignaris, factâ re paucâ, rebus tamen suis fermè omnibus asservatis, in patriam reversus. Hoc unum summoperè emptoribus commendans ut sopori inde oborto (qui 24 horarum ut plurimum est) occurratur concussionibus, alloquiisque cum ægro jugiter fermè habitis; alias expectationis miserandæ utplurimum esse, quare ludendo clauserim has historiolas.

Insectum dubium, dubii ortus, indolis, usus;
Non unum dubium, ast dubiorum summa malorum.
Iatralepta simul dubius certum petat uncum.
Autor qui indubiæ est mortis, toto exulet orbe.

CAPUT VI.

EPhemeri, seu Hemerobii insecti binis in locis mentionem facit *Aristoteles* lib. 5. cap. 19. & lib. 4to. de Partibus

cap. 6.

cap.6. Ulisses Aldroandus animalculum ignorat, quod unius diei vita fruatur; verùm *Aristoteli* totum tribuens, pedibus quatuor totidemque pennis animalculum figura non addita describit; & Plinii subdit Historiam, qui ab Aristotele mutuatus repetiit fermè eadem, quibus indolem Hemerobii, Ephemeri, seu diarii nostri exprimere videtur. *Aelianus* lib. 5. de animalibus cap. 43. *Aristotelem* citans hujus mentionem absque alarum & pedum numero facere aggressus est: vocatque μονήμερον quod idem sonat. Quippe *Aristotelem* dicere inquit, *Bestiolam* apud Hipanin fluvium unum diem viventem sub lucem matutinam nasci, post autem ad solis occasum extin-
,, gui. *Iacobus Dalechampius* in *Plinii* locum hoc addit *Scho-*
,, *liolon*. Tali tempore id Culicum genus in Arari nascitur,
,, eodemque die mortuum in aquis innatat, piscibus avidissi-
,, mè consectantibus: Lugdunenses Piscatores vocant *de la Manne*. sic ille. Sed cum Ephemeron, sive Hemerobion, sive *monemeron*, *Aristoteli* quadripenne sit, è culicum genere, quod bipenne est, dici non potest. Insecta interim quædam culiformia quoad corpus, etiam quatuor alis prædita apud Aldroandum sunt. *Bocatius* Ephemeron manè esse infantem inventutem tenere meridiè, vesperi senio confici & mori addit. *I. C. Scaliger* & *Cardanus* Ephemeron describunt, quorum verba hic subnecto, sed ut *Cardani* priora sint, cujus textus Fol. 655. hic est.

,, Notissima apud Ciceronem Ephemeri historia, quod ani-
,, mal quaternis pedibus, totidem alis nascitur apud *Hipanin*
,, *Bosphori* fluvium. Vitam à manè ad vesperam, unde illi in-
,, ditum nomen est, ducens. Mane puer, meridie juvenis,
,, senex vesperi, occidente sole commoritur: ut multo plus
,, laboris ac temporis ad generationem, quam ad vitæ usum
,, natura impendisse videatur. Demirari itaque tantam con-
,, ditricis solicitudinem licet, & in tam brevis vitæ animali,
,, tot instrumenta tot facultares: videt: audit; volat; am-
,, bulat,

Ad quæ *Scaliger* Exer. 194. Sect. 5. Ephemeron diſcribens ab *Ariſtotele* prius ſcriptam & a *Cicerone* repetitam hiſtoriam, animalculi faciem non apponens, qui ad Sarcam & Benacum frequentem vidit veſperi, manè nullum. Captum noctem tantum vixit. hæc autem Hiſtoriola eſt.

,, Quatuor oblongas gerit alas, pedes quot neſcio. Caput ,, quale Muſca, oculos grandiſſimos. Promuſcidem in ſe con- ,, volutam. Ventrioſum eſt. Cauda eſt longiſſima, ſectiun- ,, culis coaggeſtata, atque coaptata, in extremo bifida. Etiam ,, in quibuſdam trifurcata: ut in Gryllorum femellis: quorum ,, mares uno tantum ſulco bicornem habent. Color auri ,, ſplendore ſubluſtris in majoribus : in minoribus ſubfuſcus. ,, *Taurini Monjettam* vocant, quaſi Monachellam. Adriatici ,, ad Maranum, & Tergeſte, Curoculum. Puto ad Iuſtino- ,, polin Exarchatum multa nomina Græca attuliſſe. Plurima ,, enim recenſere poſſumus. Ab oculorum ſpecie, tanquam ,, Homericam Iunonem βοῶπιν ſic hoc Κόυρης oculum. Luſe- ,, rim, ſi ita non ſit. Majora enim molimur. In his præterea ,, prodeambulationibus ocioſi, & haud falsò σχολάζοντες, à no- ,, ſtratibus ſituolla, id eſt Sagitella nominatur. *Dortmanni* hiſtoriolam adnectere ſtatui, ſed his prius in pręambulum digeſtis. Res eſt per ſe ſuavis aliquo delectationis flore & illicio blandiens, Rerum à D.O.M. creatarum & ad Medicinam pertinentium nondum divulgatarum ſcripto poſteritati relicto meminiſſe : Multa enim priſcis non viſa & illibata reperiuntur, quarum & notitia & uſus perquam neceſſaria ſunt. Licet autem veterum quorundam adverſaria rerum medicarum inveſtigiatone nos in admirationem rapiant, ſubinde tamen hallicinari eos (quod humanum eſt) contingit. Sapientiæ tamen & ingenii profundioris radios velut per nubem emiſſos refracto ſubluſtrique lumine in eorumſpatiis vibrare cõſtabit. in ætate præſertim noſtrâ quæ aliquando tenebricoſis ignorantię umbris implicita cernitur. Quare abſque veterum

autori-

autoritate quicquam aggrediendum non censeo; non neglectis interim Neotericorum sententiis. quarum sibi *Dortmannus* bonam partem vendicat. In Epistola *H. à Bra*, Cantarello voce Italicâ dicitur, sed quam benè nescio; sonum enim non elidit. Asserit interim Vocabulum varem patriâ linguâ singulare quoddam genus lumbricorum denotare. Apud eundem Vareni morbi signa, differentias, Causas, Partes affectas cognoscere licebit, ejusque morbi curam accuratissimã & a Clarissimis Medicis Foresto & Heurnio approbatam, vermis interim majalis usum reijcientibus. Aldroandus notat Scaligerum quod maluerit de numero pedum veritatem tacere, quam Aristoteli repugnare, non enim credendum cum cæterorum Scaliger meminerit optimè pedum numeri fuisse oblitum. Hæc sunt quæ in autorum spatijs fusius quam parcius, subtilius quam verius conscripta repperi quibus rem ignotam aut potius neglectam magna ex parte præconio suo notam facere conati sunt. Præconium enim non est nec dicitur de ignotâ re. Interim licet in brevis vitæ creaturâ leviter transegerint, nos tamen naturam rei vel minimæ non prætereundam, sed maximoperè spectandam judicavimus; præcipuè cum rerum Natura nusquam magis quam in minimis tota sit, referente Plinio Lib. undecimo Natur. Histor. Capite secundo.

Hemerobius Houfnaglii *paucis tantum omissis à* Scaligero *depingitur, & huic capiti subjungitur ut pagellæ vacuitati occurratur.*

Ioannis Dortmanni Ephemerus vel Hemerobius.

Aristoteles meminit insecti ad Hipanin Scythiæ flumen, cujus vita diaria est, quod naturale miraculum etiam Belgium habet ad Rheni ostia, in quibus mira hemerobiorum fœcunditas luxuriat, quod ante annos aliquot ipse observavi in ramo ejus sive alueo qui Arnhemo ad eum usque locum qui prope trajectum **De vaert**/ hoc est fossa navigabilis nuncupatur, extenditur, etiamnum Rheni nomine gaudens. Rursum Anno 1619. cum Zutphaniæ morarer ad comitia Geldriæ nostri territorij senatus autoritate missus in Isulæ margine eos observasse me fateor. Mitto autem tibi imagines tres quarum prima est maris, qui cornuto capite visitur. Secunda fæmellæ est, quæ cornu in additamentum non acce-

pit,

pit, ſed priores pedes in corneam formam illi degenerant proinde pronam pinxi. Tertia inſecti eſt, cum ludit ſuper undas, in hanc quam præbemus formam ſe componens. Eſt ea magnitudine qua pingitur, colore ex buxeo, cum cauda intrifurcata & oblonga. Volat modo capite ſupino, modo inſtar reliquorum inſectorum, erecto. In volatu autem coit tremulis alis geſtiens. Undas tribus caudæ proceſſibus ut innitatur, amplecti ſolet. Quod mirabile viſu eſt, ita ſcilicet ſpargi caudæ ramos, ut extantes corporis partes extra aquæ contactum conſerventur.

Originem habet ex verme quodam terreno & pedibus inſtructo, qui poſtea mutatur in apodem beſtiolam cum ex terrâ prodit. Candidiſſima inveſtitur pelliculâ, qua dirupta volat; quod illi circa S. Oduphi feſtum ſolemne eſt. Volatus autem per triduum viget, ſed ita ut qui manè prodivit, ſub veſperam intermoriatur. Super aquas vero cauda innixi cum ludunt facile a piſcibus capti abſumuntur, quę cauſa eſt ut piſcatores hæc animalcula *aês* vocant, quod Latini piſcium cibum interpretantur.

Schol. [Puto ad juſtinopolin Exarchatum] Quid ſibi velit hæc vox Exarchatus, ex Epithome vitæ imperatorum à Sex. Aurel. Victore conſcriptâ intelligere licet. De minore enim Iuſtino ſermocinans hoc digreſſu evagatur. Exarchatus ſedes quondam fuit Ravennæ, qui Magiſtratus cœpit, anno mundi 4535 à Chriſto nato 571, ab hoc Iuſtino minore excogitatus, ut Imperatoris quodammodo vicarius in Italia foret, eàque fuit auctoritate, ut Pontifex Romæ creatus ab eo confirmaretur. Duravit annis hic Magiſtratus 164.

[Homericam Junonem βοώπιν] Junonis epitheton βοώπις quod haberet oculos bovinos, id eſt rotundos & magnos & per hoc pulchros. Eſt & Piſcis *Boops* qui cum parvus ſit habet magnos oculos.

[κούρης oculum] κούρη pro κόρη puella, nympha Græcè.

CAPUT.

CAPUT VII.

HActenus testimonia Cl. Virorum ex ipsâ orchestrâ adduci se passa sunt. Reliquum est ex vulgari etiam caveâ assertores veritatis protrahantur; qui etsi nulla eruditionis fortè pompâ superbiunt, sinceræ tamen fidei litare solent, fraudem a dictis suis arcentes. Ignoscet verò Lector si obscuræ rei lucem longè petitam affundere studeo, postquam experimentis & suffragiis alienis opus habere me non diffiteor. Nunquam quippe insecti hujus administratione occupatus fui, qui in vulgari medicamentorum orbita artis efficaciam exerere soleo, relictis quæ in prærupta ducere, & periculi occasionem præstare solent. Et primo quidem *Petri Crachtii* epistolam ad affinem *Nauwingium* scriptam è Belgica lingua in Latinam transtuli. Charissime frater. Diversi gregis viros allocutus sum, qui alias Hemerobii (scilicet Vermis Majalis & **overraes**) rationes allegare nequeunt, quam in terræ penetralibus abscondi ad æstatis usque tempus, quâ occasione volare incipiunt. Cæterum Sulmonis piscandi gnarum interpellavi, qui asserit toto anni curriculo in cavernulis condi, tanquam apes in favis suis; & credere se affirmat, generandi penè eundem esse modum, qui Bombicum. Adultiores (nempe Hemerobios) antequam evolare parant, semen excernere atque inde novæ sobolis propaginem nasci. Quippe prius ad instar Ascaridum aut minutorum Vermium conspicantur, atque iidem toto anno incrementum sumunt, parvis tandem membranulis involuti donec ad statam magnitudinem perlatæ alarum remigia nanciscantur. Ipse enim oculis dimensus sum, tenellas eas membranas volatus agitatione abdicari. Volandi vero consuetudinem ut plurimum circa festum Divi *Ioannis* ordiuntur, maturius aut serius, pro ut cœli favet clementia. Quippe infrequenter aëris frigori

se com-

ſe committunt. Poſtquam volando diſtringuntur, vix 10 aut 12 horarum beneficio ad vitæ uſuram fruuntur, ſed longioris fili ſpiritum trahentis ex quo effoſſi in genitali limo aſſervantur. Fluviatiles piſces eam ſaginam appetunt, præter Lupum aquatilem & Percam, qui nunquam aut ſaltem rarò eâ eſcâ capiuntur. Atque ea ſunt quæ huc uſque indagando aſſequi licuit. Si quid porrò conſcire nobis dabitur, acceleratâ expeditione tibi communicabimus. In Epiſtolæ hujus comitatu olla **overaes** inſtructa ad te venit. Ex piſcatoribus deinde aſſecutus ſum, optimum vitæ ſervandæ modum eſſe, ſi ramentis ceſpitum aut furfure condantur. Porro aliquot ad te transferri curabo, ubi volandi ſolemnia apud eos deſiverunt. Centurio quidam Leo vocatus attendiſſe ſe ait, eos prope ad generationem apum accedere. Quippe ubi adulti volando ſe exercent, pulli bonæ magnitudinis dimenſum nacti ſunt; ita ut aliquô temporis præcurſu ſemen excreverint, antequam ad volandi ritus ſe transferunt.

T. Fr. Petrus Cracht.

Alteram viri hujus diligentiam addo, ſed cujus ſententiam quæſtionibus explorare duxi, ne longa commentandi ſpatia naſcerentur, ſi in orationem continuam verba coagmentanda venirent. Neque enim omnibus vel eruditio favet, vel otium aſſentitur, poſtquam diſertiſſimos quoque negotiorum moles a ſcribendo deterrere ſolet. Singulis vero quæſitis reſponſa ſua adaptavi, ut in diametro poſita lectoris iudicium exacuant, & prompta rei diſcretio reddatur. Ipſa porro problemata benigno pollice premere decet, ne quæ in aliis publicam rem juvandi ſtudia ſunt, livoris afflatu hebeſcere incipiant.

Quæstiones ab Autore propositæ Crachtio *atque ejus responsiones.*

I. An vulgare nomen overaes rectius appellari possit oeveraes?

Respondet. Fidei apud me propinquius est, nomen Vermis recta appellatione oëveraes figurari, quasi hamum riparium dicas, quia in crepidine fluvii reperiri assolet.

II. Utrum prima ejus origo sint Vermes quidam d ilute flavescentes longitudinem internodii in digito adæquantes, tactu rigidi & motu citati, dum manu apprehenduntur, ut piscium hamus reddantur?

Resp. Natalitius Vermis hujus dies ex minutissimis Vermiculis originem sumit; verùm tenellam compagem corporis nactus est, excepto capite, quo duritiâ notabile visitur, quare piscatoribus necessitas impendet uncum hami sui capiti infligere; cæteroqui minus tenaciter inhæreret. Motu quippe valens admodum est, colore cœsius, mox temporis lapsu, flavedinem adumbrans.

III. Utrum natalis Vermium ex compactili argillâ proveniat aut ex cavernulis, in quibus Vermininum semen depositum est?

Resp. Vermes hi reperiundos se præbent in compactili argillâ in qua velut apes cavernulis segregatis muniti sunt. Vulgaris sententia est seminis ejectionem eos moliri, antequam volandi habitum nanciscantur, ex quo minutuli progerminare solent. Alii existimant ex ipsa argillæ substantiâ progenerari, postquam situ minus profundè quam magni conduntur. Vulgari autem opinione constat, ex semine eorum prognasci, quod ut plurimum circa superficiem terræ effundere solent; ut ab affluxu aquarum liberiores sint. Piscatores autem affirmāt, quantò magis aqua detumuit, tantò abstrusius cavernulis suis delitescere. Fluxu autem increbrescente; in

te, in altum ad labra uſque terræ ſublimari. Minutiores in principio altius hoſpitari ſolent, & quantum magnitudini accedit, tantum cavernulas ſuas profundius concinnant.

IV. Utrum ad volatum apti, tanquam fœtus pennigeri bombycum, copulentur maris & fæmellæ modo?

Reſp. Hujus articuli rationes reddere nemo præſumit.

V. Utrum Vermis hic præcipuè in Aprili Majo & circa hos menſes, tantummodo ligonibus & id genus inſtrumentis ripæ infixis erutus inveniatur, an toto æſtatis ſpatio is labor perduret, ut piſcium ſagina conquiratur?

Reſp. Fama percrebuit toto anni ſpatio eos reperiri, quod à fide non aberrat; poſtquam inpræſentiarum tam minutulorum copia eſt quam grandium. Exigui autem recuperabiles ſe præbent, poſt expeditum à magnis volatum. Piſcatores tamen eos non prius ligone eruere tentant, quam Martii umbilicus aut Aprilis initium appetat. In quam ſententiam referunt, ante tempus prædictũ piſces inde delibare nolle. Quando autem volando metam dederunt etiam ſaginam hanc degeneraſſe. Alii aſſerere non dubitant, in Septembri & Octobri antiquam bonitatem induere, ut piſcandi facultas reſtituatur.

VI. Utrum Vermis hic aut inde natum volatile animalculum à quibuſdam Medicinę loco uſurpetur, & quo occaſionis illicio?

Reſp. An Vermes hi, aut animalculum inde profectum Medicinæ loco uſurpetur, neque Medicus noſter, neque Pharmacopœus aſtruere queunt.

VII. Magnitudo, & pedum multitudo, numerus, in Verme ipſo, tum ipſo volatili, tenor vitę quouſque extendatur, utrum volando tempus aptum termino unius diei finiatur: color volantis inſecti: hæc ſciendi cupidinem in me provocarunt?

Reſp. Magnitudo volantis inſecti auricularis digiti longitudinem repræſentat. Pedum vero numerus ante volatus

auſpicia quantus ſit, neſcire me profiteor. Rem verò percunctanti nemo veritatem enodare auſus eſt. Volantis autem longævitatem 10 aut 12 horis definiri. Qui autem volando perdurant capturam effugientes, omnes penè aqua ſubmerguntur antequam nox in propinquo eſt. Ita ut quatuor aut quinque tantum horis, officio alarum fungantur. Quippe die declivi ſolummodo apricari geſtiunt. Volandi autem hæc cura ad triduum perſeverat, ita tamen ut peculiares ſint, atque ſuccedanei, qui ex cavernulis ſuis prorepunt. Per volandi tenorem cæſius eorum color eſt, flavedini interſperſus; Alæ longiuſculæ & tenellæ. Horum Hemerobiorum tibi numerus aliquis poſt abſolutum volatum mittetur.

VIII. Volandi vero ritus quâ normâ dirigatur, an cibatu fruatur, & verſus continentem velociter, an lentè, huminè an ſublimè feratur?

Reſp. Volandi induſtriâ occupati ſaginâ nullâ aut cibatu fruuntur. Perpes autem illis volandi curſus, circa aquæ ſuperficiem eſſe ſolet, & ponè littus; in continentem quoque ſe promovent, ſed ſemper ad vicinitatem confluentis reduces, ut tandem ad unum omnes aquâ intereant; in quâ infinito penè numero ab avibus & piſcibus devorari ſolent.

IX. Utrum vermiculus qui multipes eſſe videtur, magnam mutationem ſubeat; antequam volatilis naturam ſuſcipit. Et tranſmutatio ex vermis facie ad formam volatilis an eandem indolem habeatqualis Papilionibus utriuſque generis innata eſt, qui ex erucis animari ſolent, & poſtquam terræ receptaculo conditi reperiuntur ad tempus uſque ſolstitii latebris ſe tegunt, tanquam faſciis involutus infans.

Reſp. Quod formæ mutationem concernit, id animalculi ipſius inſpectione tibi rateſcet, liquidiùs ſanè quam ſcribendo tibi delinearem. Et ſicut ante octiduum magnam ollam Vermium ſeu oeveraes farctu ad Nauwingium fratrem deferri juſſi; ita ad te etiam bonum numerum mittere polliceor,

ubi

ubi-a volando desciverunt; quo tibi propriæ investigationi tutius invigilare licebit.

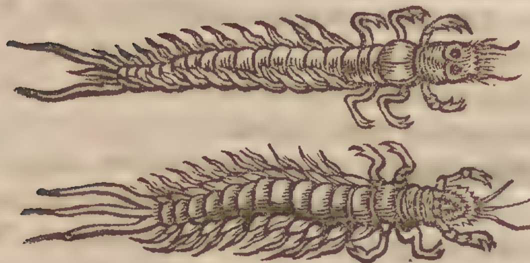
Quæstiones hasce meas responso suo excipere dignatus est *Petrus Crachtius* & me raro obsequio devinxit. hisce additis. Hæc in fasciculum contracta problematum tuorum desideriis inservire patieris; hâc quidem occasione, nam in futuro, si quid assequar, ejus ad te compendium mittere statui.

Ego vero etiam in similes leges me astringo, ut quæ vel ab hoc vel ab illo postliminii velut jure nactus fuero, in medium proferre spondeam. Spes autem animare me solet, alicujus operâ tandem rerum caliginem disparituram, Postquam non cessante experimento aliȩ atque aliæ efficaciæ se prodere solent. Interim ingustulum præmissis ita frui tibi libeat, ut convivatores solent, qui pleniores missus expectando supernis tantum labris primos missus aut verius antecœnia delibare solent, ut gustu excitato, solidi obsonii appositu tandem fruantur, sed judicii quoque æquitate, circa præludia nostra defungi te volo; quæ à me in artis formam minimè redacta fateor. Quippe incertis conjecturis, & re dubia nihil solidè tractari potest. Sed neque methodum nostram ad cavillos vocari velim, quod nullas dichotomias Ramæorum more sector, aut à definitione rerum dicendi exordium sumo. Commentarium quippe liberrimi tractatus pango, in quo ingenii impetum sequi excusatius licet, quam ad anxias leges, scribendi perpendiculum cogere; quo sȩpè operi majestas perit, velut *Plinius Nepos* ait. *Nimia cura deterit opus.* Prolixitas verò etiam aliorum ne tædio sit, obtestatum volo; postquam verbis alienis ad dimensum suum uti coactus fui, ne nasutiem meam detruncandi libidine propalarem. *Platone* enim censente *in alienâ republicâ non decet esse curiosum.* Nostri quoque textus verba simili veniâ donare te precor, Si fortè alibi longitudine, alibi brevitate peccare videbuntur, quæ in aliam

faciem ſuo ævo aptare ſpondeo; velut in ſequenti capite debiti mei partem aliquam perſolviſſe videor.

Caput VIII.

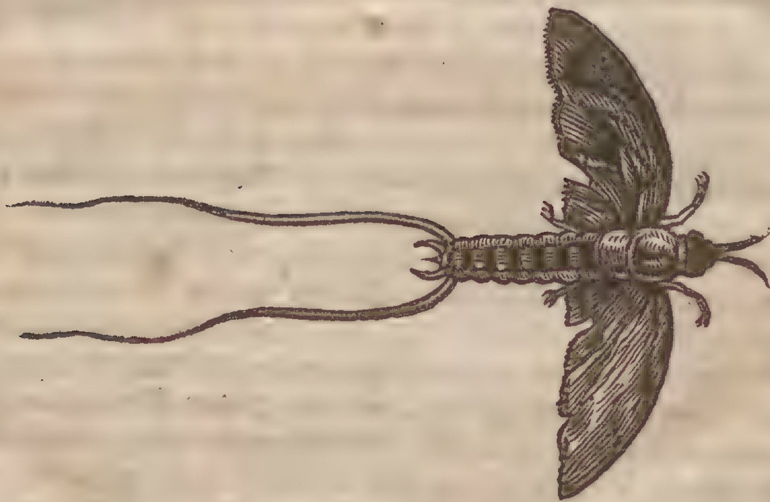
I.

II.

III.

QUod in præcedentibus fusè & ſparſim dixi, nunc in gratiam Lectoris per anacephalęoſin Vermẽ Majalẽ, N° I. Aureliam II. & Hemerobiũ ipſum III. cõpendiosè & ſtrictim ſum

ſum exhibiturus. Omnia hujus generis inſecta, poſt vermis aut Erucæ formã, à motu ceſſant, & membranâ tenui velut putamine obareſcunt, ut loquitur *Plinius*; quâ ruptâ exit tanquam ex ovo quadripenne & ſex pedum animal, poſt triplicem formæ generationem omnibus modis perfectum. Pleno enim corporis filo & vitali animâ conſtat, ut nihil deſideretur, quam quod deliteſcat certo temporis curriculo, puta, menſis circiter ſpatio, ſicut bombyx, quæ tandem filis nendis abſumpta & exſucca, e novâ quaſi putredine papilio evadit, erucarum quot quot ſunt exemplo: quæ interea nec mutilæ nec imperfectæ dici debent, teſte Aldroando: Qui ait vermem accreſcere & paulatim diſcerni in formam & ſpeciem deſtinati animalis. Erucæ dum repunt cibum capiunt, mox non ubi membranâ clauſæ ſunt; quæ per id tempus Aureliæ aut Chryſalides à colore, & *necydali* quaſi ſopiti, & ut Gaza interpretatur, invalidi viſuntur, donec ſuo tempore αὐτομάτως ſe prodant. Summopere neceſſarium duxi hæc præmittere, antequam majalis vermis & Hemerobij naturã dicere inauſpicarer præcipuè, cũ a priſcis & eorum interpretibus neglecti videantur, aut ſaltem minus verè depicti. Erucarum quippe fluviatilium nare & cuniculos agere ſolitarum, nemo quod ſciam meminit; cum tamen noſter vermis inſtrumenta habeat accommoda & præcipuè ſexpedes, quibus repere, ſcandere in declivè & acclivè latibulo ſuo conſeptus poſſit. Vibrat enim ſe potenter motu quolibet, ut terram quoque terebrare duro capite & cornibus munito valeat; quibus ut antennis ſecundum Aldroandum oculi conſervantur; pedibus primoribus capiti ipſi annexis, cæteris quatuor paulò majoribus vim facere & vias ſibi aperire gnarus eſt. Cæterum alvum habet duodenis ſectiunculis diviſam, & unaquæque earum utrobiq; pinnis exiguis ſurſum vergentibus, quibus gratioſè natare conſuevit, dotatus eſt, color autem luridus eſt; cauda veluc in gubernaculum addita, quâ natatum curſu directo inſtituere novit. Primum ſuum

incre-

incrementum à vermiculo ad inſtar Aſcaridis perhibetur habere; velut piſcatores fluviorum Moſæ. Wael, & Leck, in limo deliteſcere ajunt, donec circa octobrem menſem juſtam magnitudinem nactus piſcatorum hamis infigi poſſit; vermiculus itaque hic fætura eſt Erucæ natatricis, licet nonnulli ſint qui ὁμονύμως oriri ſuſtineant, è pinguiore & lentiore argillæ portione, velut limacū quoque ortus eſſe ſolet. Porro apud claris. Aldroandum in Paralipomenis Fol. 763. Xylophtori aquatici ſeu Ligniperdæ Icon habetur, cum Verme noſtro majali, aut deveraes aliquâ corpuſculi æmulatione certans; uti & hoc commune habet, quod etiam in Chryſalidem & Papilionem tandem abeat. Aureliam autem ejuſq faciem deſcribere nemo exactius poſſit, quam Sculptor noſter, ſicuti in Icone videre eſt. Corpuſculum verò lento viſcido & puris facie notato ſucco refertum eſt intus, foris autem ochræ colore inſignitū, donec denuo animatum formatur in volatile, ut plurimum in conſimilibus accidit ut longè majus animalculi corpuſculum ſit ipſa theculâ aut involucro, unde erumpit nullâ factâ roſione, ſed diſploſione quâdam. Quod exemplo cujuſdam fructus Indici amygdalino corio præditi aut ejus generis apud *Cluſium* deſcripti, confirmo. Doctiſſimus autē D. *Iacobus Guil: Hooft* ante annos aliquot redux è Germania, Clariſſimi *Bauhini* muſæum exoticorum & rariorū ſelectu ditaturus ob bene merita, in conquirendis & coëmendis à me opellam efflagitavit. Incidit fortè in manus meas coriaceus quidam fructus, qui cum extima in parte leviter hiare inciperet, ad inquiſitionem nuclei me promptū reddidit. Involucro vixdum aperto, ecce ſcarabæus ater grandis, pondere circiter dimidiæ unciæ exilit, non quidem vivus, ſed tamen membris omnibus momento temporis ita expanſis, ut intra ſuum corium nullo modo denuò recipi potuerit. Bauhino verò anſam præbuit eum divulgandi, cum recenſione hiſtoriolę ad illum à me tranſmiſſæ; quod biennio

ante

ante obitum illius, literis ad me datis se fecisse significavit. Sed revertamur ad propositnm. Hemerobius senectâ & membranulâ vixdum excussâ, podici etiamnum subinde adhærente, se ad volatum accingit; cujus onere tardatur, ac citius piscium esca redditur, more illorum.

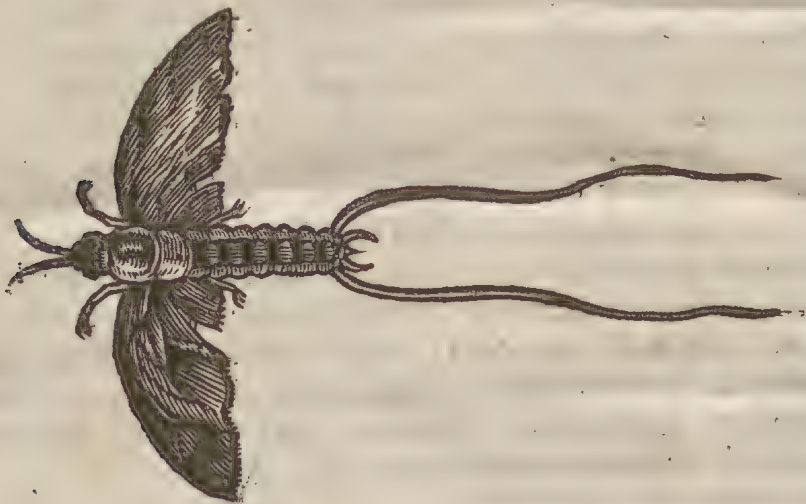
Qui nostras imitantur Aves, lucem ante diem optant
Vix laceris ovi pellibus, astra petunt.

Unde præcipite casu velut Icarus delabuntur.

At Hemerobius membranulâ eâ liberatus, jam velut puellus in sublime non fertur, verùm margines fluminum, unde natalitium hausit, præterlabitur, quoquoversus tantum levissimum volatum per aëra explicans. Ambulare verò nullis Doctorum creditur, etsi Cardano placuerit; sed quietem subinde poscens in ripâ subsistit, præ exilitate pedum depressus, cum sit graviusculo & obeso corpore præditus; quare cibum non poscit more *bombyliorum*. Quatuor alis summis grandioribus, infimis minoribus volãdo nititur. Caput veluti Perlarum è papilionum genere, translucet membranaceâ tunicâ, superciliis carens; protuberantes oculos exerens; promuscide in se convolutâ; scutiforme dorsum habet; succiplenum est animalculum; atque ideo piscium quorundam manna est & Encænia; ἀργυροειδὲς cum subluteo fulgore, caudam bifidam aut trifurcatam gerit; Antennæ seu corniculæ oculis præfixæ eos ab injuria externâ muniunt. Pedes licet exiles, numero tamen senario annotantur. Cætera eicones docebunt.

Hemerobius vero ab ornatissimo Petro Crachtio ad me transmissus a præcedente variat. Corpusculo enim minus ventrioso cernitur. Ab alarum juncturis ad caudam usque sectiunculis æqualibus orbiculatim ductis distinctus est. Cauda verò bifurcata aut trifurcata digiti minoris longitudine excurrit; velut extremitatem alui in duos uncos forcipis modo secretam animadvertimus. Nitoris verò aurei fulgore

antecellit; alarum color non æquè ſplendidus eſt; quarum infimæ minus breves ſunt in hoc, quam in illo; pedes non hirti, ſed quorum internodia cum lævore in faſtigium terminantur, quod ipſum in tenues floccos aut filamenta diſſectum annotatur. Caput quale muſcæ, nigrum ut plurimum, antennæ ſeu potius antiæ ab implantationis ſede ſenſim intervallum ſuum dilatant; Promuſcis vix conſpicua eſt. Ob eam tamen ſuperficiei varietatem animalculum hoc non debet cenſeri diverſum ab Hemerobio, quem operâ Houfnaglij poſſideo.

Quippe externâ partium figura aliquo modo varius, internis genij viribus quaqua verſus reſpondere invenietur, ſi cui experientia in fidem vocabitur. Cæterum Houfnaglius diligentiſſimus naturæ perſcrutator hemerobij quoque contemplationem gnaviter tractavit. Quippe in ripa fluminis Mechliniam præterlabentis, Hemerobios catervatim volatus impetum abſoluere, cum admiratione obſervavit, Atque

hæc

hæc verbis quantum licuit accuratis digesta offeruntur ijs, quibus nativam animalculi faciem videre non contigit. Quibus autem Eiconem à me propositam inspicere voluntas erit, nostra descriptione non parum juvabuntur, ut bonam animalculi notitiam adipiscantur. Sin autem ipso sive vivo, sive mortuo aliquando potientur, omnis ad cognitionem accumpletam via patefacta erit.

Vermem itaque majalem nostrum licet nunquam usibus Medicis aptatum, ejusque sobolem Aureliam (aut Chrysalida cujus Plinius perfunctoriè meminit tenuis membranæ ad instar acinorum esse dicens, & Hemerobium Historiola scolastica magis quam Medica declaravi. Dubiam enim medicinam accuratè persequi piaculum esse judico, postquam neque meis neque mihi ipse ratione satisfacio. Tumultu vero medicaminum ne turbetur medicus autor sum. judicium præcipuè intendat circa Cantharidem purpureo-violaceam Trajectensium, (autoritate (Aldroandi rotundam violam appellandã) & Wieri cornutum scarabæum quem Trajectenses, velut Wierus ipse suum, vermem majalem nuncuparunt. Hæc & similia ad judicium Lectoris medici & religiosi naturalium indagatoris defero. Sed diutius quam par est infructuosis operam dedi; ad fructuosa digrediendum; inter quæ primum ordinem Apes sibi vendicant; quarum historiam Parens meus P. M. ante annos 36 dialogismo divulgavit, mihi postmodum provinciam committens in continuam orationem Latinè traducendi.

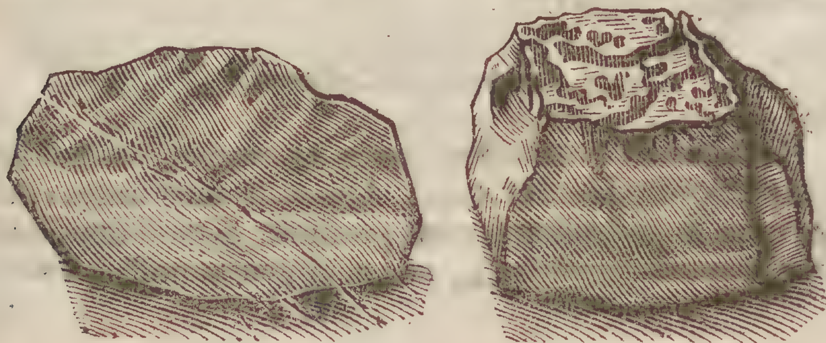
Admonitio ad Lectorem.

Hactenus de hemerobio, quem ex omni virorum selectu locupletiorẽ reddere laboravi. Quare ad autoritates alienas provoco, si quid minus firmum prodivit. Si quid omissum, librorũ penuriæ imputandũ, non negligentiæ nostræ. Pauci e-

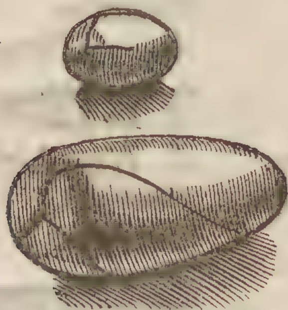
nim abjectæ rei enucleatores esse voluerunt, velut multis ad experimentum occasio defuit. Nonnullos vero autores nactus, uno me caruisse doleo quo completior doctrina reddi potuisset. Quippe *Henrici Wieri* Med. Electoris Trevirensis, *Iohannis Wieri* Med. Ducis Clivensis Filii, ad *Henricum Smetium* epistola serò oculos nostros intravit, in quâ ad hemerobium & varenum morbum pertinentia plurima digeruntur. Neque tamen ea ad reliquorum acervos cogere licuit quod sub typo jam liber æstuans post festum aliquid inseri recusarit. Suo ævo fortassis hoc mutilum quoque à me sarcietur; aut si occursu sortis aut Fati à labore reprimar, Lector se ad Smetij miscell. Medica lib. 4. (in quibus epistola decima Wieri ad Smetium) recipere dignetur, nec non ad tractatum de vareno morbo, præcipuè ubi de signis agit. Si quid eum à Sententiâ nostrâ recedere invenies, non statim nobis culpa impingatur, postquam huic quoque viro labilis naturæ calamitas addita est, velut ne me quidem omnia cedro digna dicere tenella eruditio consentit. Illi vero, mihique benè apprecare, quod publicam rem juvare studemus rei non pervulgatæ explicatione, in qua vel eruditissimis cespitandi larga occasio esse possit. Vale.

PARALIPOM. SEU PRÆTERMISSUM.

Tabella hæc Medullam, atque integumentum, seu corticem intermedium exhibet.

Hæc autem Tabella Germen aut Gemmam in lapillum.

gemmeæ nitoris verſam, eicone vivâ delineat, quibus Cocci Medici partibus lapillum è Cocco vulgari Indico, quem *D. Samuel Blommert* dono mihi dedit, adiicere non pœnituit; ut fides & veritas intra tutelam ſuam exempli allegatione conſiſterent, ſerò autem libri appendiculæ inſerta ad paginam 38 referantur, & poſtliminij jure ſine querelâ potientur. Cocci enim Medici partes, ubi ad examen veniunt, hæc quoque ad comitia citari meruerunt.

NICOLAUS CAUSSINUS;

Vitæ brevitatem per Ponti Ephemeria notat.

LIII. Parabolarum hiſtoricarum.

Apodoſis. Nulla eſt vita non brevis, ſed illorum breviſſima ac ſolutiſſima ætas eſt, qui præteritorum obliviſcuntur, præſentia negligunt, de futuro non timent.

Authores in duobus hisce opusculis consulti & citati.

Aristoteles.
Antonius Nebricensis.
A. Guainerius.
Ælianus.
Antidotarium { *Venetorum.* *Monspeliensium.* *Mercati.* }
Bocatius.
Casparus Bartholinus.
C. Bauhinus.
C. Barlæus.
C. Hofmannus.
Claudius Salmasius.
Carolus Clusius.
C. Stephanus.
Cardanus.
Cicero.
Christophorus à Costa.
Dioscorides.
Dalechampius.
Festus.
Franciscus Pyrard.
Galenus.
Guicchardinus.
Garcias ab Horto.
Gesnerus.
Georgius Agricola.
Henricus à Bra.
H. Smetius.
H. Wierus.
Hollerius
Ioannes Heurnius.
I. Wierus.
I. De Laet.
I. Hugo Linscotanus.
Invenalis.
Leonicerus.
Mercatus.
Martinus Ignatius.
Mathiolus.
Nicolaus Fontanus.
N. Caussinus.
Ovidius.
Plato.
Plinius Major.
P. Nepos.
Petrus Forestus.
P. Laurembergius.
Pontanus.
Ruellius.
Sextus Aurelius Victor.
Suetonius.
Scaliger Pater.
Theodorus Gaza.
Theophrastus Paracelsus.
Theoph. Gr. Scriptor Botanicus.
Varro.
Vincentius.
Vlisses Aldroandus.

Viro nominatissimo

AVGERIO CLVTIO

Patrono suo observando.

Omnia quæ gignunt Cælumque, Salumque, Solumque,
Docti profusis explicuere libris.
Tu brevibus chartis cuncta hæc si tradere CLUTI
Contendis: (facili quâ ratione facis)
Et Medicis medicas reserare hoc ordine vires.
Queîs Botane semper partibus emicuit,
Desine: te deceat præsenti insistere cæpto,
Quo neglecta aperis, non quoque visa prius.
Erue Thesaurum, CLUSI *æmule; luminis oras*
Abdita conspiciant, quæ latuere diu.
Olim constabit quam distent æra lupinis;
Toxica, selectis; dira, salutiferis.

L. M. Q.

Coronidem adposui *Iohannes Born*,
ære CLUTII non comico, at
Botanico obæratus.

LECTORI.

Voti nostri ad rem pertinentis caput est, librum ex Typographi tabernâ sincerum nullis vitiorum maculis fœdatum prodire. Errata verò annotamus sed magna & decretoria, levia illa vestro judicio committentes; quemadmodum interpunctorum rationes vestræ quoque censuræ delegamus, sicuti fortè vel abundent immoderatè, vel mutilè deficiant. Sin & permutata in textum irrepserunt, selectu tuo ea reduci precor. Reliqua autem quæ mentis aut calami vitio rem vel orationem devenustant, æquitati vestræ trado ut srd escere desinant. Vale.

Errata sic corrige.

In præfatione ad lectorem lin. 17. A. 2. lege fastigium, A versa lin. 17. lege equite. Ibidem lin 23. lege aviditatem.

Capite 1 pag. 1 lin. 9 lege eas potius. Ibidem lin. 16 metamorph. pag. 2 desideratur inscriptio (de nuce Medica) usque ad pag. 19. Ibidem lin. 24. lege angustis. pag. 3 lin. 2 dele ut. pag 4 lin. 9 lege torquentur. pag. 5 lin. 14 lege quo. Ibidem lege altera. lin. 21 lege esset usus. pag. 6 lin. 3 lege hujus. pag. 8 lin. 13. adde colores. Ibidem lin. 15 lege nulli. Ibidem lege potest. Ibidem lin. penultima lege dum aliæ &c. pag. 9. post licet pone (an ex limo prodeat postquam) & post radicata, (est, in in quo germinis accessus recipi nequit) pag. 10 lin. 24 lege diruptus. Ibid. lege proscenium. pag. 11 lin. penultima lege repræs. pag. 12 lin. 9 lege unum. pag. 15 lin. 4. lege Villosis. pag. 16 lin. 13 lege substantiæ. Ibid. lin. 25 lege incantamenta. pag. 22 lin. 13 in locum gustus pone Saporis. Ibidem lin. 24. lege pœnè. pag. 23 lin. 14 dele quid. Ibidem lin. 23. lege proscinditur. Ibidem lin. ultima lege extricabili. pag. 25 lin. 21. lege constat. Ibidem lin. 24 lege officium. pag. 28. ult. lin. annotata, Ibidem lin. 22 scyphi. pag. 31 lin. 5. post earum pone Insularum. pag. 33 lege Garçiæ. pag. 36. lin. 10. lege inserviant. Ibidem lin 13. promptuarijs. pag. 39. lin 12. post affectiones ponatur comma. pag 48. lin 3 pone Syr. ante limonum. pag. 50 lin. 17. lege Venter. Ibidem lin 27. ante 31. claude parenthesim. pag. 58. lin. 3. lege molliore. pag. 59 lin. 1 accurat. Ibidem lin. 8 lege operantis. Pag. 66. in numero error. Ibidem desideratur inscriptio (de Hemerobio) pag. 68. post sunt pone plurimi. Ibidem post videantur pone eorum scripta. pag. 74 lin. 25 lege repræsent. Ibid. lin 25 lege incurvato. Ibidem lin. ultima firmetur parenth. (D. Wiero) pag. 78 lin. 2 lege humano. Ibid. lin. 18 inedia. pag. 80 lin 30, lege laverniones. pag. 81 lin. 7 lege insensatus. pag. 82 lin. 4 lege utendi. pag. 83 lin. 25 lege verminini. Paginarum 84. 85. 88. 89. nuneri restituantur. pag. 84 lin. 10. Velavios. pag. 91 lin. 3 lege trahentes. Ibidem lin. 6 lege assequi. pag. 92 lin. 8 lege dilute. pag. 94 lin. 14 lege fruatur. pag. 97 lin. 18. pone comma post præcipuè. Ibid penultima, lin. lege velut.

FINIS.

De Kleinerblaas, hoewel hij drie Staarten heeft in plaats van twee, zal het Groote Staft zijn, (Ephe-[illegible] of Longicauda).

De afbeelding op pag. 90 (eigen. bl. 88) komt ook voor bij Swammerdam Ephemeri titel; op pag: 96 heeft het Dier 2 Staarten.

De afbeeldingen op p. 75 en 81 zullen wel Helios staarten voorstellen.

[illegible]